

ABŪ ḤANĪFA AD-DĪNAWERĪ.

кітав AL-AḪBĀR AṬ-ṬIWĀL.

PRÉFACE, VARIANTES ET INDEX

PUBLIÉS

PAR

IGNACE KRATCHKOVSKY,

docent d'arabe à l'Université Impériale de St.-Pétersbourg.

LIBRAIRIE ET IMPRIMERIE ci-devant E. J. BRILL LEIDE. — 1912.

ABŪ HANĪFA AD-DĪNAWERĪ.

ABŪ ḤANĪFA AD-DĪNAWERĪ.

кітав AL-AḪBĀR AŢ-ŢIWĀL.

PRÉFACE, VARIANTES ET INDEX

PUBLIÉS

PAR

IGNACE KRATCHKOVSKY,

docent d'arabe à l'Université Impériale de St.-Pétersbourg.

LIBRAIRIE ET IMPRIMERIE
ci-devant
E. J. BRILL
LEIDE. — 1912.

D 17 A55 1912 Index

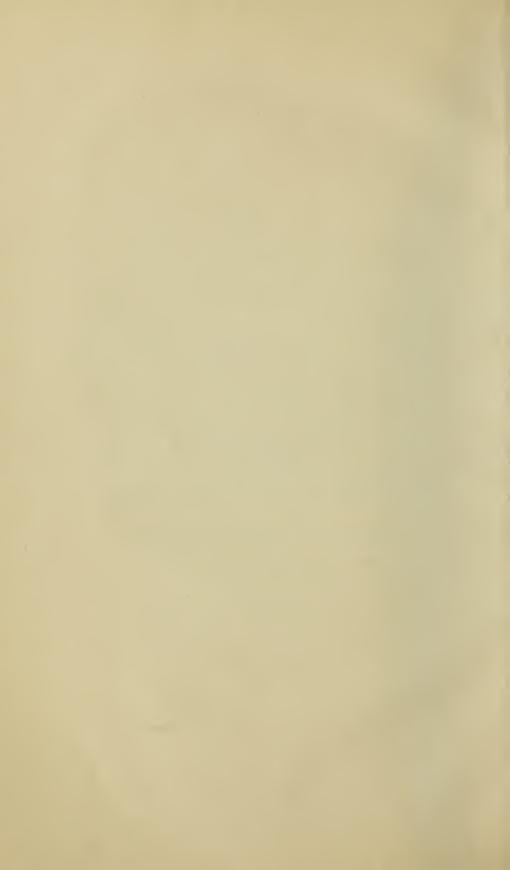
PIAE MEMORIAE

V. GUIRGASS, V. ROSEN, M. J. DE GOEJE

VIRORUM DE ABŪ HANĪFAE HISTORIAE EDITIONE

OPTIME MERITORUM

SACRUM.

PRÉFACE.

Habent sua fata libelli.

Le Kitab al-ahbar at-tiwal d'Abu-Hanīfa fait certainement Histoire partie des éditions auxquelles, à bon droit, peut être appliquée cette sentence; car c'est depuis plus de vingt ans qu'elle attend d'être terminée. Jusqu'en 1877 l'histoire d'Abū-Ḥanīfa n'était connue que de nom lorsque, cette même année, parut le catalogue des manuscrits arabes de l'Institut des langues orientales à St.-Pétersbourg, dans lequel le baron V. Rosen donne une large part à l'unique manuscrit connu jusque-là en Europe 1. Peu de temps avant, en collaboration avec le professeur V. Guirgass, il avait publié un fragment concernant la chute de la dynastie des Omejjades 2 et avait manifesté l'intention de publier le manuscrit en entier 3. D'autres travaux plus urgents qu'il accomplit pendant le cours d'une longue suite d'années l'empêchèrent de donner suite à son projet bien qu'il tînt toujours très volontiers ses copies à la disposition des autres orientalistes, ce qui permit à Th. Nöldeke d'utiliser le Kitab al-albar at-tiwal dans son œuvre capitale, concernant les Sasanides 4. Persuadé de plus en plus de l'im-

¹⁾ Les mauuscrits arabes de l'Institut des langues orientales, décrits par le baron Victor Rosen, S.P.B., 1877, p. 14-17.

²⁾ Arabskaja Khrestomatija, SPB, 1875, p. 195 - 221.

³⁾ Les manuscrits arabes, p. 14, note 2.

⁴⁾ Geschichte der Perser und Araber zur Zeit der Sasaniden, Leyden 1879. Voir surtout p. X et XXVI, note 1.

possibilité de donner suite à ses projets et ne voulant pas condamner la publication à de longues années d'attente, le baron Rosen persuada son collègue V. Guirgass d'entreprendre ce travail. Justement vers cette époque, au commencement de l'année 1883, la bibliothèque de l'Université de Leide fit l'acquisition de la célèbre collection de manuscrits appartenant à Amīn al-Madanī, dans laquelle se trouvait le deuxième manuscrit d'histoire plus ancien et en meilleur état que celui de St.-Pétersbourg ¹. La tâche en fut rendue plus facile et V. Guirgass se mit en travail avec toute son exactitude habituelle. L'œuvre avançait rapidement et au moment où elle allait paraître, le 26 février 1887, la mort enleva prématurément l'arabiste russe.

Ne voulant pas priver les orientalistes européens d'une édition presque prête, le baron Rosen résolut de la publier sans y ajouter aucune introduction et portant seulement cette mention sur la couverture: "La préface et les index paraîtront plus tard". Ces mots furent fatals: des travaux de toutes sortes joints aux soins occasionnés par l'organisation et la rédaction des "Zapiski de la section orientale de la Société Impériale d'Archéologie" ne permirent pas au baron Rosen de tenir sa promesse. Ses élèves, il est vrai, composèrent vers 1890 un index qu'il rédigea lui-même et qui ne fut mis sous presse que vers le commencement du XXe siècle pour être imprimé en 1904. Vers cette époque on eut connaissance d'un manuscrit d'histoire apporté de l'Inde et acquis par la bibliothèque de l'Université de Leide. Avec son empressement ordinaire, l'ami du baron Rosen, le professeur M. J. de Goeje mit à sa disposition (dans sa lettre du 17 décembre 1903) la collation du texte qu'il avait écrite lui-même. Quant à la préface elle ne fut pas même commencée: après la mort

¹⁾ Catalogue de manuscrits arabes provenant d'une bibliothèque privée à el-Medīna, rédigé par Carlo Landberg, Leide 1883, p. 72, Nr. 230.

du professeur Guirgass aucun travail préparatoire la concernant ne fut trouvé et c'est seulement vers la fin de l'année 1907 que le baron Rosen prit la ferme résolution de la préparer et d'en commencer l'impression quelques mois après. Ici encore, le sort fut impitoyable, la mort emporta le baron Rosen le 23 janvier 1908.

Comme dernier élève du célèbre arabiste russe, j'ai cru de mon devoir de terminer le travail commencé, naturellement dans la mesure de mes moyens. Après mon retour d'un voyage de deux ans en Orient, j'ai accepté avec empressement la proposition de la maison bien connue E. J. Brill de mettre fin à cette entreprise.

Mon travail a nécessairement un caractère mélangé, il est comme une sorte de mosaïque, comprenant la succession de trois arabistes. Au baron Rosen est dû l'index historique et géographique auquel j'ai cru nécessaire d'ajouter un index des rimes, des poètes, des autorités citées et des citations du Koran. Les diverses variantes du troisième manuscrit sont empruntées à la lettre de M. J. de Goeje, mais comparées à l'original et complétées d'après lui. J'ai eu en ma disposition le deuxième et le troisième manuscrit grâce à l'amabilité de la bibliothèque de l'Université à Leide et de M. le Directeur de l'Institut des langues orientales à St.-Pétersbourg, le professeur V. Joukovsky. Le reste de l'ouvrage étant exclusivement de moi, j'en porte toute la responsabilité scientifique. Naturellement j'ai employé tout ce qui était à ma disposition dans la littérature européenne, tout ce que j'ai pu trouver dans les matériaux de V. Guirgass ainsi que les notes tant soit peu déchiffrables laissées par le baron Rosen.

La partie principale de cet ouvrage se trouve être les index et les variantes. A tout le reste l'auteur no donne pas une grande importance et ne pense pas faire de nouvelles découvertes, se contentant seulement de corriger quelques inexactitudes qui se sont glissées ça et là dans les œuvres des savants avabes et européens.

Si l'on trouve que ce travail n'arrive pas "trop tard" et qu'il couronne jusqu'à un certain point l'œuvre de deux arabistes russes, le but que s'est proposé un humble élève sera atteint; cette assurance le récompensera pleinement pour ce travail minutieux et fatigant qu'il considérait de son devoir d'exécuter en souvenir de ses vénérés maîtres.

Les manuscrits.

Pour son édition V. Guirgass s'est servi des deux manuscrits connus alors; les variantes du troisième seront maintenant publiées en supplément.

De ces manuscrits celui de St.-Pétersbourg (= P) seul a une description scientifique par le baron Rosen 1, au premier manuscrit de Leide (= L) ne sont consacrées que deux notes très courtes 2. Le deuxième manuscrit de Leide (= I) est resté jusqu'à présent complètement inconnu; c'est pourquoi pour la description de ces deux derniers il ne sera pas inutile de nous arrêter plus longuement, d'autant plus que le premier est intéressant à plus d'un titre.

Le plus ancien se trouve être L: il contient 250 feuilles $16 \times 23^{1}/_{2}$ cm.; il y a ordinairement 14 lignes à chaque page. Tout entier de la même écriture; seulement plus tard d'une main postérieure il y a été ajouté le commencement, la fin et quelques feuilles (fol. 2, 10, 239, 241, 248, 249 et 250). C'est à des dernières feuilles terminant le manuscrit que doit se rapporter la date écrite à la fin (fol. 250): تم الكتاب بحمد الله وحسن توفيقه وللمد لله رس العالمين أولا وآخرا وظاهرا وباطنا

¹⁾ Op. cit. p. 14-17.

²⁾ C. Landberg, op. cit. p. 72-73, Nr. 230; M. J. de Goeje et Th. W. Juynboll, Catalogus codicum arabicorum Bibliothecae Academiae Lugduno. Batavae, ed. sccunda, II, 1907, p. 13, Nr. 822 (Il y a une faute dans cette dernière description: M. J. de Goeje dit "tertium exemplar exstat in Bibl. Italinsky", lorsque c'est celui-là même qui se trouve actuellement à St.-Pétersbourg. Voir V. Rosen, op. cit. p. 17).

ليلة الربوع ثانى وعشرين شهر ربيع الآخر احد شهور سنة تسعة وتلثين ومائة والف عفا الله عن كاتبه على يد اقل الخليقة بل لا شيء في للقيقة السيد عبد الله احد بن عنز الدين الناشري غفر الله له ولمن دعا له بالمغفرة وصلى الله على سيدنا محبد وآله غفر الله له ولمن دعا له بالمغفرة وصلى الله على سيدنا محبد وآله غفر الله له ولمن دعا له بالمغفرة وصلى الله على سيدنا محبد وآله وسلم تسليما كثيرا عمر الله له ولمن دعا له بالمغفرة وصلى الله على سيدنا محبد والله الله له ولمن دعا له بالمغفرة وصلى الله على سيدنا محبد والله له ولمن دعا له بالمغفرة وصلى الله على سيدا معتول وسلم تسليما كثيرا له والله له ولمن والله له والله وال

Quoique écrite à la hâte cette phrase est évidemment de la même main que le reste du manuscrit; elle a une importance particulière et donne la possibilité de découvrir le copiste de L comme nous tâcherons de le demontrer plus loin. En général le manuscrit est bien écrit et l'on n'éprouve quelque difficulté que dans les places ravagées par le temps ou rongées des vers. Parfois l'on rencontre des remarques et des corrections de mots dans les marges, écrites de la même main et accom-

pagnées ordinairement des mots من من من المنت. De plus longues remarques commençant par le mot حاشية. De plus longues sont, pour la plupart, écrites par un certain Muḥammed-ibn-Čaʿfar-ibn-Muḥammed-ibn-ʿAbdallāh-ibn-Bedr et ont une tendance šīʿite très accentuée. Nous citons celles d'entre elles qui peuvent être de quelque importance.

est insérée la remarque العروس est insérée la remarque العروس suivante: في الخاشية بخطّ كاتب النسخة وانشدني ابو بشر الفارسي في القدّمة انّها كانت ترتجز وتقول

¹⁾ Catalogue de manuscrits arabes provenant d'une bibliothèque privée à el-Medīna, Leide 1883, p. 72 Nr. 230.

قبيلة أذل من جديس أهكذا يفعل بالعروس

Fol. 24b à propos du récit concernant les murailles construites par Alexandre le Grand contre Jağuğ et Mağuğ se trouve cette annotation: هذا غلط غان الملك الذي قصّ الله خبره في الله الذي صاحب كتابه هـو نو القرنين صاحب للصر وليس هو الاسكندر صاحب ارسطاطاليس وقاتل دارا بين دارا وقد وقع في هذا الغلط كثير من المؤرّخين وليس العجب من المقصرين انما العجب من مثل المنسف ومثل ابين الاثير صاحب الكامل فإنّ التباس مثل هذا عليهما من العجائب

Ici même à propos de la longueur du règne d'Alexandre: ثمّ هلك الاسكندر ببیت المقدّس وقد ملك ثلثین سنة جال الأرض منها اربعا وعشرین سنة واقام بالاسكندریة فی مبتداً أمره ثلث سنین وبالشام عند انصرافه ثلث سنین

un critique inconnu observa fol. 25b:

هذا تخليط من المصنّف رجم الله فان الإسكندر الرومي المقدوني الذي قتل دار بن دارا وجال في الأرض أم يعش إلّا ستّا وثلثين سنة وجملة ملكه قيل اثنا عشر سنة وقيل سنّ عشره سنة Fol. 34a en marge, en face des vers de Ferazdak note: حاشية قلت هذا الشعر قاله الفرزدي لمّا قال فيه جرير إنّ الّذي حرم للخلافة تغلبا * جعل للالفة والنبّوة فينا * مصر الى وابو الملوك وهل لكم * يا آل تغلب من أب كأبينا * هـنا ابن عمّى في دمشق خليفة * لو شئنُ ساقكم التي قطينا * يشير الى عبد الملك دمشق خليفة * لو شئنُ ساقكم التي قطينا * يشير الى عبد الملك جعلى مروان قييل ان عبد الملك قال ما زاد ابن مراغة على ان جعلى شرطةً له اما انّه لو قال لو شاء ساقم التي لسقتُم اليه *

كتبه جعفر بن محمد بين عبد الله بين بدر عفا الله عنهم عذا مسلم بن Fol. 114b remarque sur Muslim-ibn-Okba عقبة لعنه الله قد غير اسمه وسمى مشرف لعنه الله وهو الذي غزا مدينة النبي صلّعم بحيش الشام بن قبل يزيد بن معاوية وكانت وقعة لخرّة قتل فيها باقى الصحابة من المهاجرين والانصار ونهبت المدينة وراثب لخيل والبغال في لخرم الشريف وبقيت المدينة ثلاثة ايّام لم يصلّا فيها وسمّاها منتنة وقد سمّاها صلعة طيشة واحلّها لنهب وغيره فلهذا لعنه الله الخ

إذا كان هذا Pol. 2006 sur la mort d'Abdallāh-ibn-'Omar إذا كان هذا الله بن عبر رضهما هو عام تدلاث العام الذي مات فيه عبد الله بن عبر رضهما هو عام تدلاث وسبعين من الهجوة كما اشار البيه المصنّف قريبا فكيف يكون مقدار عبره أربع وسبعين سنة مع ما قد تقرّر في التواريخ والسير ان النبيّ صلّعم اجازه يوم أحد في المقاتلة فان هذا يدلّ على انه ولد قبل الهجوة بعشر سنين فاكثر فالظاهر ان جملة عمره اربع وثمانون سنة لا اربع وسبعون

Fol. 230b à propos du récit du meurtre d'Abū-Salima lo wazīr d'Abū-'l-'Abbūs: المشهور أنّ ابا العباس هو الذي كتب الى سلمة ويطلب منه ان يبعث الى الى مسلم يستأذنه في قتل الى سلمة ويطلب منه ان يبعث اليه من يقتله لما بلغه من مكاتبته للعلوية ومحاولته ان تكون الحلافة فيم فقتله المرسل من الى مسلم غيلة عند خروجه من الى العباس ليلًا

Fol. 232a à propos du meurtre d'Ibn-Hubajra cette note: اكثر المؤرّخين على ان ابا جعفر آمنه أمانًا تحديحًا مؤكّدا بالايمان

ولم يجعل الامان على حكم الى العباس فلما عرض ذلك على الى العباس عرضه ابو العباس على الى مسلم فاشار بقتله نفاسةً عليه ومخافةً منه فلم يسع ابا العباس الا مساعدته والزم ابا جعفر بقتله الزامًا لا فساحة له فيه ففعل وعُلّ ذلك من غدر الى جعفر A la fin du manuscrit sur la couverture est citée l'élégie célèbre par as-Sejjid al-Ḥimjarī; nous la reproduisons en entier car dans les autres ouvrages elle est moins complète 1: قال السيّد للميريّ واسمه اسمعيل بن يزيد يرثي للسين بن عليّ الله وسلامه

ا المررُ على جَدَت لاسينس فقل لأَعْظُمه الزكيّهُ
العلام العلم الرئيس من وطفاء ساكبة رويّهُ
العبرُ تضمّن طَيّبًا آباَوُه خيبر البريّهُ
ابَاوُه العبل المخلل في والرياسة والوعيّهُ
والحير والشيم المهن "بة المطيّبة الرضيّهُ
والخير والشيم المهن "بة المطيّبة الرضيّهُ
وابك المُطَهَّر للمطه والمطهّرة التقيّهُ
بوابك المُطَهَّر للمطه من والمطهّرة التقيّهُ
بوابك المُطَهَّر للمطه عدد والمطهّرة التقيّهُ
والعدل الملام له والهشد المالية المنيّهُ
والعدل الملام له والهشد والسلام من الهديهُ
الواقع عدد بن سعّد والمليّع بالبليّهُ
الوالعَنْ صدا عمر بن سعّد والمُليّع بالبليّهُ
الشهر بن جوشن الذي طاحَتْ به نفسٌ شقيّهُ

¹⁾ Voir, par exemple, Kitāb al-Aģānī VII, 7 et Barbier-de-Meynard, Le Seïd Himjarite, Paris 1874, p. 39—40. Le Kitāb al-Aģānī ne cite que les vers 1, 2, 6, 7, 8.

2) Aģānī أ. 3) Aģ. أين عن المنتجة عن المنتجة

Biographie de l'auteur (ترجمة المصنف) qui se trouve au commencement du manuscrit n'a plus maintenant d'importance: elle ne donne, comme on peut en juger par les dernières phrases, qu'un abrégé du paragraphe correspondant chez Jakut1 et Dahabī 2.

Le manuscrit I que nous nommons ainsi à l'exemple de M. J. de Goeje 3 a beaucoup moins d'importance. Il vient de l'Inde et se trouve actuellement à l'Université de Leide sous le Nr. 4993/2436. Il se compose de 219 feuilles de 21×15 em, par 21 lignes au commencement et de 19 à la fin. Le texte commence du fol. 3a et se continue jusqu'à 218b. L'écriture en caractères sud-arabes est assez négligée. Au commencement de chaque chapitre le titre est en marge et de temps en temps l'on rencontre des corrections de mots ou de petites phrases, lesquelles corrections sont beaucoup plus rares que dans L. Folium 1a est blanc, 1b contient une suite de vers qui n'ont aucun rapport avec le sujet, fol. 2ab renferme la liste des khalifes régnants comme dans le fol. 219a. Fol. 3a donne le titre et une suite de notes écrites par les différents possesseurs. Excepté ces inscriptions, tout le texte et les notes dans les marges fol. 3a-218b sont écrits de la même main. Le manuscrit est daté de l'an 1000 de l'hégire à en juger par l'inscription du fol. 218a-218b: تتم الكتاب

وللمد لله ربّ العالمين وصلّى الله على سيّدنا محمّد وعلى آله

انتهى من ترجمته في كتات معجم الأدبآء لياقوت للموى (١ باختصار كثير ,Voir maintenant The Irshad al-Arab (ed. Margoliouth) I, باختصار Leyden 1907, p. 123-127.

انتهى بن كتاب الليل للحافظ الذهبيّ آخر ترجمة من (2 Nous avons pour nos recherches employé ces منه مشد تسمك الطبقة deux remarques aux endroits correspondants.

³⁾ Dans sa lettre du 17 décembre 1903, adressée au baron Rosen, il écrivit " die ich I genannt hatte (da ich sie aus Indien kaufte)".

الطاهبين وسلم تسليمًا * وفرغ من تعليقه كاتبه أفقر عباد الله الي لطفه وعطفه محمّد بن عبد الرحيم للابرتي عفا الله عنه بالبلد المأنوس المحروس بالله تعالى الشحُّم من ارض الاحقاف يهم الخميس في عشر من شهر الله الاصمّ الأصبّ ,جب من سنة الالف احسى الله تقصّيها من الهجرة النبوية على صاحبها أفضل الصلاة والسلام حامدًا لله تعالى على نعمه ومصلّيا على نبيّه محمّد وعلى آله ومسلّمًا* Cette date ainsi que le lieu d'origine du manuscrit sont, jusqu'à un certain point, confirmés par les remarques ultérieures faites par les différents possesseurs: parmi celles-ci, la plus ancienne est ainsi conçue: أجد بين جعفى النادي الرمي للنفي الواعظ المكرس بالمساجد للوام وبالحرم الشريف المكّي علم ١١،١١ Après l'annotation écrite par le copiste lui même, en vient une autre aussi de lui, qui a une grande importance pour l'histoire des trois manuscrits; nous allons le prouver du reste en citant l'inscription: قلت جيّدة جينه النسخة بن نسخة بن نسخة قديمة الخطّ وقد كتب كاتبه في آخرها بخطّه وهو من الايمّة المعتبرين وممن ترجم اله جمع من المؤرّخين ما لفظه فرغ مي تعليقه بالجانب الغربي من بغداد الفقير الى رجمة الله تعالى عر بن احمد بن هبة الله بن محمّد بن ابي جرادة في خمسة عشر يومًا آخرها -يوم الاحد مستهل صفر من سنة خمس وخمسين وستمائة حامدًا لله تعالى على نعم ومصلّيا على نبيّه محمّد وعلى آله ومسلّما

¹⁾ Parmi bien des remarques, peut-être trouvera-t-on quelque interêt à Pinscription laconique suivante: تتم فى ملك عبد الله المير المؤمنين رضوان الله عليه

²⁾ Fol. 218b.

انتدى. Cependant l'inscription du manuscrit P est rédigée ainsi 1: نقلت عنه النسخة من نسخة نقلت من نسخة قديمة الخطّ وقد كتب كاتبها في آخرها خطّه وهو من الائمة المعتبرين وممّن ترجم له جمع من المُورّخين ما لفظه بلغ من تعليقه بالجانب الغبي من بغداد الفقير الى الله تعالى عمر بين احمد بين هبة الله ابن مُحمّد بين ابي جرادة في خمسة عشر يوما آخرما يهم الأحد مستبل صفر سنة خمس وخمسين وستمائة حامدا لله تعالى على نع ومصلّبا على نبيّه محمّد سيّدنا وعلى آله وحجبه وسلم (sic) Ainsi toute la différence, excepté quelques mots n'ayant aucune importance, se résume en une seule phrase de trop: نقلت نسخة. La ressemblance est trop évidente et il ne peut y avoir de doute que le manuscrit P n'est qu'une copie de I et que, par conséquent, P est le plus jeune membre de ces trois générations dont a parlé le baron V. Rosen. Les apparences confirment pleinement cette assertion. Les variantes des deux manuscrits sont de trop peu d'importance, les dates sont bien près l'une de l'autre, puisque I fut écrit en 1000 et P en 1061. Même par le caractère de l'écriture on peut supposer que les deux ont été écrits quelque part en Arabie.

Ce n'est pas tout encore car ces inscriptions permettent d'affirmer catégoriquement que dans L nous avons l'original de I². Par conséquent il représente l'autographe de l'historien célèbre 'Omar-ibn-Aḥmed, plus connu sous le nom de Kemālad-dīn ou Ibn-al-'Adīm³. Il est bien regrettable que la fin du

¹⁾ Les manuscrits arabes de l'Institut des Langues Orientales décrits par le baron V. Rosen, S P B 1877, p. 16-17. Cf. édition de Guirgass, p. 2-3, note d.

²⁾ D'une part, le lieu d'origine des manuscrits semble confirmer déjà cette idée: I fut écrit a Sihr et L provient d'une collection de Médine.

³⁾ H. Derenbuurg commet une erreur en assirmant (Revue Critique — XXVI, 1888, p. 61) que l'exemplaire de St.-Pétersbourg représente justement l'autographe de Kemāl-ad-dīn. Ce sont les paroles du baron Rosen, op. cit. p. 17,

manuscrit ait été suppléée dans la suite et que l'inscription dont parlent I et P n'ait pas été conservée. Les dates qui s'v trouvent ainsi que les inscriptions dues au copiste n'ont rapport qu'aux feuilles qui ont été ajoutées dans la suite. Il existe encore un moyen d'établir l'authenticité de ce manuscrit. Comme on voit, Kemāl-ad-dīn était un calligraphe habile 1 et il doit bien y avoir quelque part dans les collections des manuscrits, de ses autographes qui, comparés à L pourraient définitivement établir combien notre opinion est fondée. Malheureusement il n'est pas fait mention de tels autographes dans les catalogues connus. Ce qu'écrit Cl. Huart de ces autographes dans la Bibliothèque Impériale de St-Pétersbourg² en se basant évidemment sur C. Brockelmaun³ n'est qu'une erreur que l'on trouve déjà chez Wüstenfeld4. En effet dans son catalogue Dorn mentionne 5 qu'un manuscrit renferme des fragments d'un certain Kemāl-ad-Dīn, mais voir en ce dernier l'historien célèbre semble impossible 6.

qui l'ont induit en erreur, mais il faut remarquer que le baron Rosen a parlé justement de l'original et non du manuscrit de St.-Pétersbourg.

¹⁾ Voir Fawat al-wafajat d'al-Kutubī, ed. du Caire 1283, II, 126 sq.

²⁾ Littérature arabe, Paris 1902, p. 200: Il était habile calligraphe et la Bibliothèque Impérial de St.-Pétersbourg possède des modèles d'écriture tracés de sa main.

³⁾ Geschichte der arabischen Litteratur, I Weimar 1898, 332 ult., Nr. 7: Proben seiner Schreibkunst. Pet. 147.

⁴⁾ Die Geschichtsschreiber der Araber und ihre Werke, Göttingen 1882 Nr. 345,5: In einem Bande Schreibmuster Petersb. D. 147 sind auch Proben der besonderen schönen Schreibweise des Kemāl-ed-dīn enthalten.

⁵⁾ Catalogue des manuscrits et xylographes orientaux de la Bibliothèque Impériale publique de St.-Pétersbourg 1852, Nr. 147.

⁶⁾ Le manuscrit est intéressant sous bien d'autres points de vue et nous profitons de l'occasion pour y ajouter quelques données. Il renferme des modèles d'écriture des IX et X siècles (fol. 48a-832, 28a-858, 47a-877, 37b-917, 17b-918, 35a-928, 25a-950, 28b-952, 49a-958, 14b-965 etc.), dont la plupart ont été écrits à Herāt, quelques uns à Buḥārā et à

Samarkand. Kemāl ad-dīn est nommé cinq ou six fois (246 — حرّرة كمال الدين مذنب بدار السلطنة هراة على الدين مذنب

Malgré le manque de telles données nous voyons dans la remarque de la page 47a de L la preuve certaine que ce dernier est l'œuvre de Kemāl-ad-dīn: فرنج من نسخه في خمسة عشر

يومًا آخرها يوم الاحد مستهل صفر من سنة La date, les mêmes lettres se rencontrent dans les inscriptions de P et I citées plus haut. Il ne peut donc y avoir de doute sur l'auteur et nous nous trouvons en face d'un cas excessivement rare lorsque, jusqu'à nous, sont parvenus tous les anneaux de la chaîne, toute la série des manuscrits d'une seule œuvre.

Leur généalogie peut-être représentée comme suit:

L
Copic de Kemūl-ad-dīn, écrite en 655

I
Copié à Šiḥr 1000

P
Copié quelque part en Arabie 1061.

حرّرة كمال الدين مذنب – 436 ولا عبد المذنب عيشى الكاتب ابن عشرتي عشرتي عشرتي ط44 ميشى بن عشرتي – 440 حجّر نوشته شد الفقير عيشى بن عشرتي – 510 ملك العبد عيشى – 510

Tous les calligraphes sont de l'école ta'līķ en Perse, sur laquelle on pent consulter Cl. Huart, Les calligraphes et les miniaturistes de l'Orient Musulman, Paris 1908, chap. IX, page 207 suiv. Il y a surtout beaucoup de notes de la main du chāh Maḥmūd (cf. Huart, 225—226). D'après les notes citées il est assez difficile de décider si Kemāl-ad-dīn et 'Ajšī-ibn-Išretī sont un seul et même personnage; peut-êtra sont-ce ceux-la mêmes dont il est parlé chez Huart, comme Aichy de Tebriz (p. 220) et Kemāl-ed-dīn Hosein (p. 232). Nous laissons aux spécialistes dans l'histoire de la calligraphie musulmane le soin de résoudre cette question; nous nous contentons seulement d'attirer leur attention sur cet intéressant manuscrit.

Abū-Hanīfa et son œuvre

Les données biographiques de source arabe sont excessivement pauvres 1 et l'on peut dire de même des remarques que scientifique les explorateurs européens ont fondées sur ces données 2. Il s'appelait Abu-Hanifa Ahmed-ibn-Daud-ibn-Wanand ad-Dinawerī³. Jusqu'à présent, les avis sont différents sur la manière dont on doit prononcer sa nisbe. Ordinairement on le nomme ad-Dīnawerī, souvent aussi ad-Dainawerī 4 et même ad-Dīnūrī

Steinschneider dans Z.D.M.G. - XXIV, 373.

Nous aurons encore l'occasion de parler plus d'un fois des remarques écrites par ces auteurs et par d'autres que nous avons passés sous silence.

3) Lorsque Ibn-al-Anbārī (Nuzhet al-alibbā, ed. du Caire 1294, page 305) le nomme ابو حنيفة احمد بن السكيت on ne peut attribuer cette erreur qu'à une négligeance dans le manuscrit même ou dans l'édition: On peut voir d'après Jāķūt, ed. Margoliouth, I, 123, qu'il manque une ligne: [داود الدينوري اخذ عن البصريين والكوفيين واكثر اخذه عن ابين السكين

¹⁾ Des renseignements importants ont été conservés par l'auteur du Fihrist, Jāķūt et Ḥāģģi-Ḥalīfa; les autres ont moins de valcur.

²⁾ Lui consacrent un chapitre en quelques lignes, les auteurs suivants: Silvestre de Sacy, Relation de l'Égypte, pp. 47, 64, 78.

Wüstenfeld, Geschichte der arabischen Aerzte, Göttingen 1840, p. 38, N. 92. Ernst H. F. Meyer, Geschichte der Botanik, Königsberg 1856, III, 163-167.

G. Flügel, Die Grammatischen Schulen der Araber, Leipzig 1862, p. 190 suiv. J. v. Hammer, Literaturgeschichte der Araber - IV, 144.

L. Leclerc, Histoire de la médecine arabe - I, Paris 1876, 298.

F. Wüstenfeld, Die Geschichtsschreiber der Araber und ihre Werke, Göttingen 1882, p. 27, N. 79.

H. Derenbourg, Revue Critique - XXVI, 1888, p. 61-64.

T-n (= A. Müller), Literarisches Centralblatt, 1889, p. 613-614.

Haeser, Geschichte der Medizin, Jena 1875-1882, 1, 558.

N. Miednikoff, Palestina (en russe) - II, St-Pétersbourg 1897, 91.

H. Suter, Die Mathematiker und Astronomen der Araber und ihre Werke, Leipzig 1900, p. 31, N. 60.

C. Brockelmann, Geschichte der arabischen Literatur I, Weimar 1898, 123.

Cl. Huart, Littérature arabe, Paris 1902, p. 154. Très important est ouvrage de

B. Silberberg, Das Pflanzenbuch des Abū-Hanīfa Ahmed ibn Daud ad-Dīnawari (dans Zeitschrift für Assyriologie - XXIV, 1910, 225-265 et XXV, 1911,

⁴⁾ P ex. Van Vloten, De opkomst der Abbasiden in Chorasan, Leiden 1890, passim, ou W. Ahlwardt, Verzeichniss - VI, 237, N. 6950.

ou ad-Dainūrī1. La plus véridique est la première prononciation, qui a pour elle l'autorité d'Ibn-Hallikan2; la deuxième peut avoir aussi quelque fondement, elle est du reste soutenue par as-Sam'anī3; mais la troisième doit être abandonnée comme n'ayant aucune base sérieuse. L'aïeul de l'auteur s'appelait Wanand4 et ce nom indique que, jusqu'à la troisième génération, sa famille était purement persane 5, comme la plupart des auteurs de cette époque qui s'étaient illustrées dans la littérature arabe. Il est possible que la nisbe d'ad-Dinaweri appartient non seulement personnellement à Abū-Hanīfa, mais encore à ses aïeux directs. Selon toute probabilité lui-même est né à Dīnawer; ce qui le fait penser, c'est qu'il a vécu la plus grande partie de sa vie dans cette ville et qu'il y rencontra son contemporain le célèbre philologue al-Mubarrad 6. Là pendant le cours d'une longne suite d'années il s'occupa d'astronomie et encore en 335/946 le célébre astronome 'Abdarrahman aş-Şūfī, mort en 376/986, vit la maison qui lui avait servi d'observatoire 7. Naturellement ses études ne furent

¹⁾ P. ex. S. de Sacy, op. cit. 64, 78, N. 26; Leclerc — I, 298; C. Landberg, Catalogue — 72, N. 230. Lapsus calami est Abu Addainuduri chez H. Haeser, Geschichte der Medizin — I, 558, ainsi que Abu-Hanifadt chez Meyer, op. cit. passim.

²⁾ Ed. Wüstenfeld N. 295, p. 118 et N. 327, p. 16. Cf. Hūggi-Ḥalīfa (Flügel) — VII, 632 (I, 501,7) et VII, 652 (II, 105, 15).

³⁾ Ibn-Ḥallikān, l. cit. (Dans cette inconséquence il faut voir sans doute une réminiscence de ce jā-i maǧhūl persan (= ē) qui devait disparaître dans l'écriture arabe).

⁴⁾ C'est ainsi qu'il faut lire, sans doute, ce nom; Watand (وَتُنْكُ) chez Jāķut (ed. Margoliouth, I, 123 et 124) n'est qu'une simple faute d'impression quoique répétée deux fois.

⁵⁾ Wannad, c'est le nom d'une étoile ou de son divinité que nous rencontrons assez souvent dans les livres sacrés des Parses (voir p. e. Bundahiš, trad. E. West, Oxford, 1880, chap. II. v. 7; chap. VII, v. 1 etc.); comme nom de personne, ou le rencontre déjà sur les monnaies indo-scythes dans la forme Οχνινδα (Grundriss der iranischen Philologie — II, Strassburg, p. 75).

⁶⁾ Ibn-Fūrğa, commentateur d'al-Mutanabbī chez Jāķūt, op. cit., 126; Ḥizānet-al-adab I, 26, 11 suiv.

⁷⁾ Notices et Extraits — XII, 262; cf. Schjellerup, Description des étoiles fixes, St.-Pétersbourg 1874, p. 33 et Leclerc, op. cit., 1, 300, 319.

pas limitées à sa ville natale. Comme la plupart des jennes savants d'alors, il passa sa jeunesse en voyages et ses pas le conduisirent au centre même de la civilisation arabe, en Mésopotamie. Ici, il suivit avec le même ardeur les leçons des représentants des écoles d'al-Başra et d'al-Kufa, donnant une préférence plus spéciale au philologue as-Sikkīt et à son célébre fils Ibn-as-Sikkīt1. On fait remarquer qu'il eut les mêmes maîtres que son contemporain Abū-Alī Hasan al-Isfahanī², avec lequel, dans la suite, il entama une polémique qui à laissé des traces dans une des œuvres d'Abū-Hanīfa3. Excepté les maîtres déjà cités, il est de toute probabilité qu'il en eut d'autres. On dit que les renseignements sur le philologue al-Ferra lui furent donnés par Abū-'Abdallah at-Tuwal', qui n'a laissé aucune œuvre après lui 5; on peut donc tirer la conclusion que ces renseignements lui avaient été donnés par la voie orale. Ce qui fait penser que ses voyages s'étendirent bien au delà de la Mésopotamie, c'est que dans son ouvrage de botanique, il s'étend d'une manière toute spéciale sur les environs de Médine et sur les villes saintes en général et, que le séjour particulièrement long qu'il fit en ces contrées, n'eut pas seulement pour but une simple hagg 6. Les observations concernant Oman et le rivage du golfe Persique en sont une nouvelle preuve 7. Mais c'est avec la plus grande réserve qu'on doit adopter l'opinion qu'il vécut à Isfahan vers 235/850 où il s'adonnait à l'astronomie, quoique ce fait soit affirmé par la plupart des savants européens8. Cette hypothèse est fondée exclusivement sur les remarques de Ḥāǧǧi-Ḥalīfa concernant

¹⁾ Fihrist (ed. Flügel) — 78, 10-11; Jāķūt (Margoliouth) — I, 123; Sujūtī, Buģjet al-wu'āt (ed. du Caire 1326) — 132; Ḥizānet al-adab — I, 25.

²⁾ Fihrist — 81, 16 et surtout Jāķūt — III, 82, 1—2.

³⁾ Jāķūt — III, 83, 6-7. Voir plus bas parmi les ouvrages d'Abū-Hanīfa N. 9.

⁴⁾ Fihrist — 66 ult.

⁵⁾ Ibid. 68, 1-2.

⁶⁾ Meyer, op. cit. 163.

⁷⁾ Leclerc, op. cit. 299.

⁸⁾ Wüstenfeld, Die Geschichtsschreiber — p. 27, N. 4; Flügel, Die grammatischen Schulen — 192; Derenbourg, op. cit. — 62; Silberberg, op. cit. — 229.

une œeuvre que l'on prétend de lui, mais dont il n'est certainement pas l'auteur; c'est ce que nous nous efforcerons d'éclaireir en parlant de ses travaux astronomiques.

La seule date chronologique que nous possédions sur Abū-Ḥanīfa est la date de sa mort et encore, cette date n'est pas la même partout. Elle varie entre 281—282—290 de l'Hégire. Toutes ces trois dates avec l'indication de leurs sources sont données par Jākūt ¹ ainsi que par as-Sujūṭī ² et Ḥāǧǧi-Ḥa-līfa ³. La plupart des historiens penchent pour l'an 282 ⁴. C'est cette opinion que l'on est obligé d'adopter pour la plus vraisemblable, et ce n'est pas parce qu'elle a pour elle des données certaines, mais parce qu'elle est la plus répandue ⁵. Les savants européens sauf quelques exceptions ⁶ la recommandent ordinairement 7.

¹⁾ Op. cit. I, 124. 2) Op. cit. 132.

³⁾ Ed. Flügel — III, 63, V, 67 et 130 (281); II, 105 et 644 (282); I, 329, II, 361, V, 54 et 308 (290). Silberberg, op. cit. 230 a tort quand il dit que l'année 281 est indiquée en deux endroits.

^{4) &#}x27;Abd-al-Ķādir (chez Flügel, Die Kronen der Lebensbeschreibungen von lbn-Ķuṭlubuġā, p. 95, N. 119); Ibn-al-Aṭīr (éd. Tornberg — VII, 329); Dahabī dans L, fol. 1b); al-'Ainī (manuscrit du Musée Asiatique N. 177 d'après Notices sommaires du Baron Rosen, t II, p. 740b), Abū-l-Fidā (ed. Reiske — II, 276) et l'auteur de Ḥizānet al-adab — I, 26.

⁵⁾ Quand Silberberg, op. cit. 231 accorde de l'importance aux rapports de Ilizanet al-adab "die wegen ihrer genauen Datierung die grösste Glaubwürdigkeit hat", cela ne prouve rien encore. L'auteur de Ḥizanet, dans son chapitre concernant Abū-llanīfa, se repose presque exclusivement sur Jāķūt, qu'il copie quelquefois sans toutefois en faire mention. (Dans la liste des ouvrages qui ont servi de source à ses travaux, il cite pourtant cet ouvrage de Jāķūt — I, 11, 15). Ici, du reste, comme on peut le voir, Jāķūt cite toutes les trois dates; quand à l'indication exacte du mois, on la trouve aussi chez as-Sujūtī (Ms. du Musée Asiatique N. 215, fol. 104a): منافع المنافعة المن

⁶⁾ Flügel ne donne pas la date précise (Die grammatischen Schulen — 191); Ahlwardt, Verzeichniss — VI, 237, N. 6950 accepte la date 281, sans toute-fois en indiquer la source.

⁷⁾ Parmi les auteurs antérieurs, on peut citer S. de Sacy, op. cit. 64, 78; parmi les plus récents se trouvent Brockelmann — I, 123 et Silberberg, op. cit. 231.

Ces quelques renseignements épuisent complétement toutes les données de provenance arabe sur la biographie d'Abu-Ḥanīfa. Leur rareté étonne d'autant plus que, de très bon heure, il jouit d'une grande popularité comme savant. Il l'avait certainement bien méritée et nous serons à même d'en juges plus loin par la liste de ses ouvrages et surtout par son originalité de laquelle on peut se faire une idée très nette d'après l'œuvre unique qui nous est parvenue de ces vingt qu'il a composées. Abū-Ḥajjān at-Tauhidī, philologue éminent et original 1, dans son traité dedié à Gahiz, avait certainement raison quand, mettant sur le même plan Abū-Hanīfa, Gāhiz et Abū-Zejd al-Balhī, affirmait qu'aucun savant ne peut être comparé à l'un des membres de ce triumvirat². Mais combien est fondée cette manière de voir, nous ne pouvons pas en juger car nous savons trop peu des œuvres du dernier de ces auteurs. Jusqu'à l'année dernière son œuvre géographique même n'était connue que dans un seul manuscrit 3; maintenant qu'un autre est découvert par Ahmed Zeky Bey 4 on

¹⁾ Il ne faut pas le confondre avec le savant espagnol du même nom (Voir F. Pons Boigues, Ensayo bio-bibliográphico sobre los historiadores y géografos arabigo españoles, Madrid 1898, 323 suiv.). Notre auteur est mort vers 380 et s'appelait 'Alī-ibn-Muhammed (As-Sujūtī, op. cit. 348—349). Chez Brockelmann la date est moins exacte, comme du reste tout le chapitre qui lui est consacré — I, 244, N. 2. Les communications d'as-Sujūtī sont tirées sans doute de cette partie du dictionnaire de Jākūt qui n'est pas parvenue jusqu'à nous. Jākūt, en somme, emploie assez souveut l'intéressant traité sur Ğāḥiz d'Abū-Ḥajjān (Voir encore biographie d'as-Sirāfī — III, 86; biographie d'Abū-Zejd — I, 41).

²⁾ Jāķut — I, 124—125 (répété mot a mot dans Hizānet al-adab — I, 26). En général la tendence de placer Abū-Ḥanīfa au rang des premiers représentants de cette époque n'est pas un fait unique. Steinschneider dans Z.D.M.G. — XXIV, 373, rapporte un témoiguage où sont comparés l'astronome bien connu al-Fazārī, créateur de la métrique al-Ḥalīl, célébre al-Muķaffa' et Abū-Ḥanīfa, qui tous ont laissé après eux des traces de leur esprit, chacun dans sa spécialité respective.

³⁾ Ahlwardt, Verzeichniss - V, 362, N. 6032.

⁴⁾ Voir son Mémoire sur les moyens propres à déterminer en Egypte une renaissance des lettres arabes. Le Caire 1910, p. 19, N. 10.

peut espérer que son édition ainsi que l'une des œuvres de ses élèves 1 versera quelque lumière sur cette figure originale, dont la popularité fut si grande, que son nom fut souvent employé pour assurer le succès des œuvres étrangères 2. Quant à Gahiz sa physionomie littéraire s'est déterminée grâce aux éditions de ces dernières années; ses œuvres confirment pleinement le témoignage enthousiaste d'Abū-Hajjan et font remarquer en même temps la différence de caractère scientifique existant sans nul doute entre lui et Abū-Hanīfa. Cette distinction n'est pas moindre entre Abū-Hanīfa et ses vénérables maîtres comme Ibn-as-Sikkīt et son père. Pendant que ceux-ci ne s'occupaient exclusivement que de thèmes philologiques, les horizons d'Abū-Hanīfa étaient beaucoup plus larges et embrassaient toutes les branches de la science d'alors. Si, par la largeur de la pensée et l'étendue du savoir il allait de pair avec al-Gahiz, son esprit systématique le lui fit devancer. Le premier n'aspirait qu'à la popularité et lui sacrifiait tout; par exemple, une quantité de communications de grande valeur sont presque perdues pour nous: le titre des œuvres ne donne aucune idée du sujet traité car chacune d'elles représente une encyklopédie très vive et très intéressante dans laquelle des savants européens doivent faire des recherches souvent ardues comme dans la plupart des ouvrages analogues qui traitent "de omni re scibili et quibusdam aliis". Il est facile de voir dans l'esprit systématique d'Abū-Hanīfa le résultat de ses tendances mathématiques. Presque toutes ses œuvres, desquelles nous devons, avec regret, juger seulement d'après le titre, sont facilement classées par spécialités et il semble que lui-même faisait son possible pour ne pas mêler différents

¹⁾ Op. cit. 12-13, N. 3: جوامع العلوم لفريعين تلميذ الى زيد البلخيّ

²⁾ Comme on a fait avec والتأريخ de Muțahhar-ibn-Tāhir al-Makdisī (Voir édition Cl. Huart, surtout la préface des vol. II-III, Paris 1901—1903).

thèmes dans une même œuvre. Ce qu'il y a de plus étonnant c'est que, embrassant un tel espace scientifique, il était maître dans chaque domaine et savait dans chacun rester original, qualité que l'on ne rencontre pas dans la littérature ultérieure et que ne possédaient pas tous ses contemporains. L'on peut en juger d'après la seule œuvre parvenue jusqu'à nous et d'après les rares remarques sur les autres. Ayant en vue le même but philologique que ses maîtres et ses contemporains, il fit pourtant de son "Livre des plantes" une œuvre remarquable qui laissait bien en arrière la botanique grecque1 et qui lui valut une grande popularité: il suffisait de dire "l'auteur du livre des plantes" pour que l'on sache de qui l'on voulait parler. En astronomie son "Kitab al-anwa" occupe une place analogue et ce fut l'édition la plus populaire après la première, combien l'on peut en juger d'après les nombreuses citations. Dans le domaine des sciences humanitaires il n'était pas moins connu et al-Mubarrad s'inclinait lui-même devant ses connaissances philologiques 2. Le célèbre Ibn-Kutejba ne dédaigna pas de s'attribuer les autres œuvres 3. Il est difficile d'énumérer toutes les branches dans laquelle il a laissé des traces de son esprit fécond: Le commentaire en plusieurs volumes sur le Koran; une suite de travaux littéraires et philologiques qui furent comme un tribut payé à son époque; puis des traités de droit provoqués par les exigences de la vie; une longue suite d'œuvres purement mathématiques et astronomiques n'épuisent pas la liste de ses travaux. Quoiqu'il ait laissé un traité médical il ne faut pas pour cela le croire

¹⁾ Voir les remarques très intéressantes de Silberberg dans son ouvrage cité plus haut.

²⁾ Ibn-Fūrša chez Jākūt (ed. Margoliouth) — I, 126. Cf. Hizānet al-adab — I, 26, 11 suiv.

³⁾ Contrairement à l'opinion des savants européens la question du plagiat ne se rapporte nullement à ses œuvres historiques comme nous le verrons du reste quand nous parlerons de ccs dernières.

PRÉFACE. 27

médecin, comme l'ont fait Meyer 1 et en partie Leclerc 2. Cette assertion est réfutée par Ibn-Abū-Uṣajbica qui n'en parle pas dans son histoire des médecins quoiqu'il le cite assez souvent. On ne peut non plus le prendre pour un philologue, comme veut le démontrer Silberberg 3. S'il a écrit son Kitab annabat par intérêt philologique on ne peut en dire autant de ses traités astronomiques et mathématiques, même en s'appuyant sur les citations parvenues jusqu'à nous. Abū-Hanīfa fut un savant encyclopédiste dans toute l'acception du mot, pas un encyclopédiste comme il y en avait beaucoup à cette époque de la littérature arabe et comme il y en eut encore plus dans les siècles suivants. Doné d'une large pensée scientifique il fut maître dans toutes les branches et sut dans chacune d'elles dire quelque chose de nouveau tout en restant original et ne répétant ni ses prédécesseurs ni ses contemporains. On peut être de l'avis d'Abū-Hajjan et voir en lui un des brillants représentants de cette glorieuse époque de la littérature arabe.

Il est bien regrettable que, probablement, il restera toujours pour nous assez inconnu puisque, de sa pensée féconde, nous ne possédons qu'une seule œuvre qui ne nous permet pas de juger exactement ce représentant de la littérature arabe — l'un de ceux qui lui ont valu une renommée universelle.

En examinant une à une les œuvres d'Abū-Ḥanīfa nous devons remarquer avec regret que, par rapport à quelques unes, il existe un désaccord qui rend leur nombre d'autant plus difficile à évaluer. Plusieurs d'entre elles sont connues sous différents noms et les données dues à Ḥaǧǧi Ḥalīfa y ont apporté encore plus de confusion, c'est pourquoi il ne faut les employer qu'avec la plus grande circonspection. Comme nous essaierons de le prouver, on peut porter à vingt le

Ouvrages littéraires d'Abu-Hanifa.

¹⁾ Op. cit. surtout 132 suiv.

³⁾ Op. cit. 230.

²⁾ Op. cit. 1, 298.

nombre des ouvrages d'Abū-Ḥanīfa; l'auteur du Fihrist¹, Jāķūt² ainsi que l'auteur du Ḥizānet al-adab³, Ibn-al-Anbārī⁴, ʿAbd-al-Ḥādir l'auteur des al-Ġawāhir al-Muḍīʿa⁵, as-Sujūṭī ⁶ et Ḥāǧǧi-Ḥalīfa ⁿ nous en ont conservé une liste plus ou moins exacte. Parmi les savants européens, Flügel seulement a essayé d'établir une liste complète de ses œuvres ⁶, mais pas toujours avec l'exactitude désirable, comme nous le verrons plus loin du reste; les autres auteurs ne mentionnent qu'en passant les principaux travaux ⁶.

Les œuvres d'Abū-Ḥanīfa sont facilement définissables à l'exception d'une seule dont il est difficile de se faire une idée d'après le titre. Pour plus de commodité nous examinerons à part les ouvrages historiques pour passer directement à Kitāb al-aḥbār aṭ-ṭiwāl; quant aux autres nous les rangerons par groupes des sciences humanitaires et sciences proprement dites.

Les œuvres théologiques et juridiques sont celles qui ont laissé le moins de traces bien qu'il ait été assez connu comme jurisconsulte 10. Il appartenait probablement au rite hanefite comme le dit du reste 'Abd-al-Kadir 11 et ad-Dahabī 12; il

¹⁾ Ed. Flügel — 78, 12-16 (15 N.N.)

²⁾ Ed. Margoliouth — I, 127 (19 N.N.); répétée dans L fol. 16 (18 N.N.).

³⁾ I, 26 (18 N N.).

⁴⁾ Ed. du Caire — 305 et 306 (10 N.N.).

⁵⁾ Chez Flügel, Die Kronen der Lebensbeschreibungen ... p. 95, n. 119 (8 N.N.).

⁶⁾ Bugjet al-wu'āt, ed du Caire, — 132, manuscrit du Musée Asiatique fol. 104b (11 N.N.).

⁷⁾ Il cite environ quatorze ouvrage dans tout le cours de son Kašf-az-zunun. Les citations seront indiquées quand nous parlerons de chaque œuvre séparément.

⁸⁾ Die grammatischen Schulen, p. 191-192 (20 N.N.).

⁹⁾ Ils ont suivi pour la plupart Ḥāǧǧi-Ḥalīfa; voir, p. ex. Leclerc — I, 298—299; Meyer — 164 (7 N.N.); Wüstenfeld, Die Geschichtschreiber — p. 27 N. 79 (5 N.N.); Suter — p. 31—32 (9 N.N.) etc.

¹⁰⁾ Voir, par exemple, Derenbourg, op. cit. p. 62.

¹¹⁾ Chez Flügel, Die Kronen — p. 95, N. 119: خقيد حنفي ألغقه.

¹²⁾ Manuscrit L, fol. 16: كنار كان من كبار كانفيّة.

existe encore une supposition mais moins catégorique, qu'il était imamite 1. Des trois œuvres de ce groupe, deux furent provoquées par des intérêts autant mathématiques que juridiques.

- 1. تَفْسِيرُ الْقُوْآنِ Commentaire sur le Ķorān². Cet ouvrage était, comme il parait, assez peu connu: Abū-Ḥajjān raconte qu'il se composait de treize volumes, mais il ajoute qu'il ne les a pas vu³.
- 2. كتاب الوصايا Livre des testaments 4, concerne le partage d'héritage d'après le droit musulman. Lorsque Reiske 5 traduit le titre "....seu mediorum vel et conjunctionum", cela prouve qu'il avait lu كتاب الوسائل. A cet ouvrage on peut ajouter un traité sur un thème spécial concernant le même sujet:
- 3. كتاب فى حساب النَّوْر Livre de comptes dans les héritages circulaires ⁶. C'est sans doute cet ouvrage que Ḥāǧǧi-Ḥalīfa a cité sans titre dans le chapitre

ظاهر ما ذكره الكفعميّ رجم الله في حواشي :Note dans I fol. 2186 الله في الكينوريّ المنتفخة الدينوريّ المنتف عن ابن الريس لخلّيّ رجم الله أنّ ابا حنيفة الدينوريّ مصنّف هذا الكتاب الماميّ المنقب والظاهر انه حنفي والله سبحانه أعلم.

Jāķut, op. cit. I, 127, 7 (répété dans L fol. 1b); Hāggi-Halīfa — 11, 361
 N. 3270 et Sujuţī — 132; cf. Flügel, 191 N. 5 et Derenbourg — 65.

^{3,} Jāķut 1, 125, 7-8 et Hizānet al-adab I, 26.

⁴⁾ Fihrist 78, 15; Jāķut 127, 5—6 (L fol. 1/4); Hizānet al-adab I, 26, 9; 'Abd-al-Kādir, op. cit. 95, N 119; Hāģģi-Halīfa V, 169, N. 10611. Cf. Meyer 164, N. 2, Flügel 192, N. 15, Derenbourg 62, Suter 31, N. 60.

⁵⁾ Abulphedae Annales II, 726, note 243.

⁶⁾ Ainsi chez Jāķūt 127, 2, Ibu-al-Anbārī 306 et IJizānet al-adab I, 26, 7 (an lieu الكور). Fihrist 78, 13, 'Abd-al-Ķādir et L fol. 1// donnent كتاب عساب الدور Sans nom chez IJāǧǧi-IJalīfa III, 63, 2—3. Cf. encore Flügel 192, N. 14 et Suter 31, N. 60.

وفيه تاليف لطيف لابي avec cette simple remarque والوصايا جنيفة الج; ce qui le prouve c'est qu'il cite l'ouvrage précédent comme une œuvre existant à part. Dans toute la littérature européenne sur le droit musulman à ma disposition, je n'ai rien trouvé concernant le terme ad-daur. Il signifie sans doute les cas embrouillés de succession, lorsqu'une partie de l'héritage revient aux héritiers naturels du testataire en cas de décès du légataire. Flügel traduit ce terme d'une manière assez obscure: "Die Erbschaftsangleichungen unter verwickelten Verhältnissen", l'explication de Ḥaǧǧi-Ḥalīfa n'est guère plus claire 1. Ce qui est plus compréhensible c'est l'exemple qu'il nous donne. Un homme sur le point de mourir donne à son affranchi cent dirhems composant le montant de toute la fortune de cet affranchi. Mais ce dernier après avoir pris possession de la somme, meurt lui-même avant son maître, mais il laisse après lui une fille. Combien devra recevoir cette fille et combien les héritiers naturels du testataire - voilà

Les travaux philologiques d'Abu-Ḥanīfa sont beaucoup plus nombreux. Comme nous l'avons déjà fait remarquer il était très connu comme philologue et non moins apprécié que le célébre al-Mubarrad. Autant que l'on peut en juger par les titres, d'un côté il embrasse linguistique et la rhétorique, de l'autre la littérature et son histoire.

4. كتاب ما يَلْحَنْ فيه العامَّة Livre sur les erreurs du peuple 3.

¹⁾ III, 63, 2-3; voir encore The Algebra of Mohammed b. Musa (Fr. Rosen, London 1831), 119, 4; 169, 7 et 133 ou ce terme est traduit par "computation of returns".

²⁾ Cf. H. Suter, Das Matematiker-Verzeichniss im Fihrist (Zeitschrift für Matematik und Physik — XXXVII, supplément 1892), p. 71, note 236.

³⁾ Fihrist 78, 16; Jākūt I, 127,1 (L fol. 1/b); Ibn-al-Anbārī 305; Ḥizānet-al-adab I, 26 (avec تلكي au lieu de يلككي). Ḥāǧǧi-Ḥalīfa V, 308, N. 11085 et Sujūtī—132 donne كتاب كي العامّة . Cf. Flügel 191, N. 3.

5. كتاب إصلاح المنطق — Livre sur la correction du

langage 1. Quelques savants européens ont voulu voir dans cet ouvrage un traité de logique 2, mais il est permis de douter de la justesse de cette supposition. Nous trouvons une composition analogue dans l'œuvre d'un maître d'Abū-Ḥanīfa, le célèbre Ibn-as-Sikkīt, portant le même nom et concernant des questions de caractère linguistique 3. D'après Ḥāǧǧi-Ḥalīfa cet ouvrage fut corrigé dans la suite par le savant al-Wazīr al-Maġribī 4, mais c'est sans doute une de ces erreurs, qui sont assez nombreuses chez cet auteur. C'est à ce même Abū-'l-Ḥāsim, connu sous le sur nom d'al-Wazīr al-Maġribī 5, qu'appartient le commentaire sur l'ouvrage du même nom d'Ibn-as-Sikkīt, qui est mentionné chez Ibn-Ḥallikān 6 et l'Escurial en possède un manuscrit 7; cependant Ḥāǧǧi-Ḥalīfa le passe sous silence et sans doute l'attribue par erreur à l'ouvrage analogue d'Abū-Ḥanīfa.

6. كتاب القصاحة — Livre de l'éloquence 8. Il est complètement impossible de se faire une idée du sujet, mais selon toute probabilité il embrasse des questions générales de rhétorique.

7. كتاب التَّجْمُع والتَّفْرِيق — Livre de la composition et

¹⁾ Jāķat I, 127,6 (L fol. 16), Ḥizānet al-adab I, 26, 10; 'Abd-al-Ķādir 95, N. 119; Sujaṭī 132; Ḥāǧǧi-Ḥalīfa I, 329, N. 829. Cf. Reiske, op. cit. II 726 et Wüstenfeld, Aerzte p. 38, N. 92.

²⁾ Traité de logique - S. de Sacy, op. cit. 78; Berichtigung der Logik - Meyer, op. cit. 164, N. 1.

³⁾ Brockelmann, op. cit. I, 117, N. 7.

وهذَّبه ابو القاسم حسين بن على المعروف بالوزير المغربيّ :.Loc. eit

⁵⁾ Mort en 418/1027 - Brockelmann I, 354.

⁶⁾ Biographical Dictionary I, 450 suiv.

⁷⁾ N. 605 d'après le catalogue de Derenbourg, page 414-415.

⁸⁾ Fihrist 78, 13; Jāķūt 127, 2 (L fol 1b); Hizānet al-adab I, 26, 7; 'Abdal-Ķādir 95, N. 119; Sujūtī 132; Ibn-al-Anbārī 306; Hāǧǧi-Ḥalīfa V, 130, N. 10370. Cf. Meyer 164, N. 3; Flügel 191, N. 1.

de la division ¹. A en juger par le titre il concerne une partie de la rhétorique à laquelle les auteurs arabes donnent une large part dans ses cours généraux ².

Des travaux de caractère littéraire plus que philologique, deux seulement nous sont connus.

- 8. كتاب الشعّر والشعرآء Le livre de la poésie et des poètes ³. Travail sans doute analogue à celui bien connu du même nom de son contemporain Ibn-Kutejba ⁴.
- 9. كتاب الرَّق على لُغْلَة الاِصْغَهَانيّ Traité polémique contre Luġda al-Iṣfahānī ألا a été bien difficile d'établir le titre de cet ouvrage, mais j'espère qu'il ne soulèvera aucune discussion. Comme nous le tenons de source arabe il est tellement altéré que c'est sans doute la raison pour laquelle il a été rayé de la liste des œuvres d'Abū-Ḥanīfa chez la plupart des auteurs. Le manuscrit du Fihrist donne le nom sans pointes diacritiques dans la forme عبد, chez Sujūṭī nous avons للاصفهاني sans الأصفهاني sans الأصفهاني sans الأصفهاني sans الأصفهاني عبد المناسة الم

Les savants européens ont bien tenté, mais en vain, d'en déchiffrer le nom. Flügel 6, probablement d'après as-Sujūțī se permit une trop hardie conjecture et lit الرق على القدماء avec une explication ad hoc tout à fait fantastique: "Die Widerlegung der Alten worunter wahrscheinlich die Inder, Perser

Fihrist 78, 15; Jāķut 127, 5 (L fol. 1b); Hizānet al-adab I, 26, 9. Cf. Flügel 191, N. 2.

²⁾ Cf. Mehren, Die Rhetorik der Araber, Kopenhagen-Wien 1853, p. 108 ou L. Šaihu, 'Ilm al-adab, Beyrouth 1897, I, 184-185.

³⁾ Fihrist 78, 16; Jāķut I, 127, 1—2 (L fol. 1b); Ḥizānet al-adab I, 26, 7; Ibn-al-Anbārī 306, Sujūṭī 132. Cf. Wüstenfeld (Geschichtsschreiber) 27 N. 79, 3 et Flügel 192, N. 9.

⁴⁾ Brockelmann I, 122, N. 3-5. Ed. de M. J. de Goeje, Lugd. Bat. 1904.

⁵⁾ Fihrist 78, 14; Jāķūt 127, 4-5; Sujūtī 132.

⁶⁾ Die Grammatischen Schulen 192, N. 12.

und Griechen zu verstehen sind." Dans son édition du Fihrist, il fut beaucoup plus prudent tout en commettant une nouvelle faute. En se basant sur Ḥāǧǧi-Ḥalīfa qui parle de رصد أبي

. كتاب الردّ على رصد الاصفهاني il résolut de lire حنيفة بإصفهان

Il en est résulté un double nonsens et grammatical et logique. Si le premier ouvrage avait réellement existé, il aurait été bien étrange que l'auteur lui-même le réfutat; de plus la construction grammaticale aurait exigé لرصد ce qu'il est complètement impossible de lire dans le manuscrit. Ainsi la seconde de ces hypothèses de même que la première sont erronées. L'existence du nom al-Iṣfahānī dans Fihrist et chez Jāķūt permet de croire que le mot qui le précède indique le nom ou le surnom d'un savant contemporain d'Abū-Ḥanīfa. Fihrist lui-même nous met sur la voie en citant Abū-cAlī al-Ḥasan surnommé al-Iṣfahānī², ce qui est pour nous de grande importance. Il nous dit entre autre que ce dernier avait les mêmes maîtres qu'Abū-Ḥanīfa. Ainsi, il ne peut y avoir de doute quand, dans la biographie du premier, chez Sujūtī, nous

للسن بن عبد الله ابو على الاصفهانيّ المعروف بلكذة :1isons3 بنيّ المعروف بلكذة بالغين 4 بضمّ اللام وسكون الذال المعجمة ويقال لغذة بالغين4

Jāķūt, auquel nous sommes déjà très redevables, nous donne cette fois aussi de plus amples détails qui nous permettent de décider du caractère de l'œuvre en question. Dans la partie consacrée à ce savant ⁵ il dit entre autres ⁶: وكارب في طبقة

أبى حنيفة الدينورتي مشايخهما سوآء وكان بينهما مناقصات

¹⁾ III, 470, N. 6463.

^{2) 81, 16.}

³⁾ Op. cit. 222-223.

⁴⁾ Dans l'édition on a par inadvertance passé quelques mots; naturellement

بصم اللام وسكون [الكاف وفتح] الذال المعجمة il faut lire:

⁵⁾ Ed. Margoliouth III, 81-84.

^{6) 82, 1-2.}

Cette indication déjà serait une preuve suffisante, mais, de plus, dans la liste de ses œuvres, après avoir cité la première d'entre elles عليه ابو il ajoute 1: نقصه عليه ابو il ajoute 1: نقصه عليه ابو . Ainsi, il est certain que l'ouvrage qui nous intéresse fut justement provoqué par l'œuvre d'al-Ḥasan, surnommé Lugda². Le titre quelque peu étrange de cette dernière fait penser que peut-être elle n'était qu'une simple critique du travail précédent d'Abū-Ḥanīfa: كتاب الشعر والشعرة والشعرة والشعرة والشعرة employée par Jāķūt, au pluriel, quand il parle de la polémique entre ces deux savants. En ce cas cet ouvrage nous apparaîtrait déjà comme anti-critique.

10. – Pierres précieuses de la sagesse 3. Cette œuvre, que nous supposons faire partie de ce groupe, ne peut être définie plus exactement car nous n'avons aucune donnée pour juger du caractère du sujet. Peut-être n'était elle qu'une petite encyclopédie, ou qu'un simple recueil d'apophtegmes. Dans tous les cas, il n'y a aucune raison d'y voir ,,un traité de la substance de l'Univers'', comme le veut Leclerc 4. Ce qui paraît un peu suspect, c'est que Ḥāǧǧi-Ḥalīfa seul en fait mention, car son autorité n'est pas très certaine en ce qui concerne les œuvres d'Abū-Ḥanīfa.

Avec cet ouvrage, nous terminons l'énumération des œuvres humanitaires d'Abū-Ḥanīfa sans compter les œuvres historiques que nous laissons pour la fin ⁵.

¹⁾ Ibid. 83, 6—7.

²⁾ Peut-être bien c'est ce même nom qu'il faut voir dans Muhammed-ibn-Lurra originaire d'Isfahan (Fihrist 282; Ibn-al-Kifti, ed. Lippert 287, 10 suiv. Cf. Suter, Die Matematiker — 66, N. 148). Il est regrettable que nous n'ayons aucune donnée pouvant servir a établir l'identité.

³⁾ Ḥāǧǧi-Ḥalīfa II, 644, N. 4285. Cf. Flügel 191, N. 6.

⁴⁾ Op. cit. I, 298. Son erreur vient sans doute qu'an lieu de العلم il voulait lire العالم.

⁵⁾ L'erreur concernant كتاب البياري chez Ḥāggi-Ḥalīfa V, 103, N. 10218

PRÉFACE. 35

Dans les sciences naturelles la plus populaire de toutes ses œuvres est

11. کتاب النبات — Le livre des plantes 1. Ce livre bien connu des savants européens n'était pas moins populaire dans la littérature arabe et, ce qui le prouve, ce sont les nombreuses citations grâce auxquelles on a pu en reconstruire d'assez longs fragments, ainsi que cette phrase stéréotype

ملاء معناء مثله معناء مثله, qui est ajoutée par presque tous les auteurs. Abū-Ḥanīfa lui-même était très souvent nommé صاحب tout simplement. Ce livre a depuis longtemps attiré l'attention des savants: Meyer et Leclerc l'étudièrent, Derenbourg fit des remarques très intéressantes sur sa popularité; puis eurent lieu les recherches de Silberberg qui s'était donné la tâche d'en découvrir le caractère et le sujet d'après les fragments conservés 2. La situation, quant aux matériaux, n'ayant pas changé, il est impossible d'ajouter quelque chose à ce travail, je me contenterai sculement de citer quelques détails.

Cette œuvre est due principalement à des questions philologiques et tente d'expliquer les noms des plantes dans la poésie arabe ancienne, mais elle est en même temps un fait

et Flügel 190—191, qui n'est en réalité que كتاب النبات sera expliqué plus loin quand nous parlerons de ce dernier.

¹⁾ Fihrist 78, 12; Jāķut 127, 4 (L fol. 1b); Sujūṭī 132; Dahabi (dans L fol. 1b); Hizānet al-adab I, 11, 18—19; 26, 8; Moḥammed al-Išbīlī (Bibliotheea arabico-hispana IX, 1894, 376); Ibn-al-Anbārī 306; Ibn-Abū-Uṣajbi'a II, 74, 15; 211, 15; 243, 28. Les autres citations, voir S. de Saey, op. cit. 78, 58; Flügel 191, N. 7; Wüstenfeld (Aerzto) 38, N. 92, 3, (Geschichtsschreiber) p. 27; Leclerc I, 288—300; Meyer 164, N. 6; Derenbourg, op. cit. 62—63; Brockelmann I, 123; II, 692; Huart — 154 et surtout Silberberg, op. cit.

²⁾ Des auteurs antérieurs Silberberg ne connaît pas, a ce qu'il semble, Suter et Derenbourg. L'ouvrage du premier n'a, il est vrai, aucun rapport avec cette œuvre; mais les données réunies par Derenbourg donnent une idée nette de la popularité du Kitāb an-nabāt en Orient et auraient pu servir d'excellent complément à la préface de travail de Silberberg.

36 PRÉFACE.

important et unique dans l'histoire de la botanique. D'œuvre analogue il n'y en eut pas, c'est ce qui explique sans doute pourquoi sa popularité ne s'amoindrit pas pendant le cours des siècles 1: Encore au XVIIe siècle le célèbre bibliographe 'Abd-al-Kadir en vit le manuscrit et ajoute que l'ouvrage se composait de six grands volumes2; quelques savants qui n'étaient même pas spécialistes l'avaient toujours en leur possession3, d'autres composaient des compendium ou bien écrivaient contre lui des traités polémiques. Parmi les premiers on peut nommer le célèbre 'Abd-al-Lațīf', parmi les derniers se distinguait surtout Abū-'l-Kasim al-Baṣrī 5, l'auteur d'un traité qui, s'il avait été publié, verserait certainement la lumière, non seulement sur l'œuvre en question, mais encore sur d'autres représentants de la littérature arabe comme al-Mubarrad ou bien Ibn-as-Sikkīt 6. La grande popularité de cette œuvre d'Abū-Hanīfa a provoqué bien des erreurs en ce qui la concernait dans la littérature européenne: nous ne nous arrêterons que sur deux de ces erreurs.

Parmi les ouvrages les plus connus de notre auteur, 'Abdal-Ķādir l'auteur des al-Ǧawāhir al-Muḍīʿa' cite کتاب البیان

¹⁾ Cet ouvrage est bien connu dans la littérature judeo-arabe de l'Espagne: il est cité, p. e., chez Abū-Ibrāhīm-ibn-Barun, voir P. Kokowzoff, Kniga sravnenija jevrejskago jazyka s arabskim (en russe), St.-P. 1893, p. 145, note 376.

وروز به الموروزية الموروز

³⁾ Ainsi parle de Muhaddib ad-dīn, p. e., Ibn-Abū-Uṣajbi'a II, 243, 28.

⁴⁾ Ibn Abū-Uṣajbi'a II, 211,15; Ḥāǧǧi-Ḥalīfa V, 162; cf. Derenbourg, op. cit. p. 62, note 5.

⁵⁾ Ainsi dans Ḥizānct al-adab III, 344, 2—25 (avec une longue citate). C'est sans doute cette œuvre qu'il faut voir dans غلاط النبات لابي حنيفة; ibid. I, 12, 1 (cf. Brockelmann I, 123 et 114). Probablement ce même savant est appelé Abū-Nu'ajm 'Alī-ibn-Ḥasan al-Baṣrī chez Ḥāǧǧi-Ḥalīfa V, 162. (Cf. ibid. I, 328). Voir encore Meyer op. cit. 164 et Leclerc I, 300.

⁶⁾ Des manuscrits sont connus en Europe, voir Nöldeke dans Z.D. M.G. XL, 1886, 313. L'édition critique est en voie de publication par P. Brönnle chez Diemer (Le Caire).

⁷⁾ Chez Flügel, Die Kronen etc. p. 95, N. 119.

qui n'est pas connu des autres auteurs et qui n'est mentionné que par Ḥāǧǧi-Ḥalīfa auquel comme nous l'avons déjà vu, l'on ne peut se rapporter qu'avec la plus grande circonspection. Il parle d'une manière précise d'un commentaire sur cet ouvrage! كتاب الشرح الكبير لأبي عبد الله مُحمّد بن سليمان كتاب البيان المنافقي المتوفي سنة ٥١٥ وهو في ثلثين مُجلّدًا شرح به كتاب البيان لأبي حنيفة المينوري ذكره الذهبي في تأريخ الإسلام

En s'appuyant sur la citation de l'historien Dahabī, Flügel et voulait y voir une 2 كتاب البيان et voulait y grande œuvre historique, dont parle ailleurs Ḥaggi-Ḥalīfa, qui accusait Ibn-Kutejba de plagiat3. Nous reviendrons encore sur cette question; ici nous nous contenterons de remarquer que l'hypothèse de Flügel n'a aucun fondement sérieux et qu'Abū-Hanīfa n'a écrit aucune œuvre de ce nom: nous sommes en face d'une simple faute du copiste, qui a écrit البيل au lieu de النبات. Il est question de cette œuvre dans les remarques biographiques sur le commentateur et qui se trouvent chez al-Makkarī: Seulement elle se compose de soixante volumes, mais le titre est juste 4. L'on ne peut trop s'en rapporter à Dahabī, car il ne parle pas exclusivement d'œuvres historiques; de plus c'est justement de Dahabī, qu'est écrite une note dans le manuscrit L et où se lit de la même manière كتاب النبات (fol. 1b).

C'est en Europe que s'insinua la deuxième erreur et eut pour auteur Casiri. En décrivant les manuscrits de l'Escurial il donna entre autres la liste des auteurs cités par Ibn-al-

¹⁾ V, 103, N. 10218,

²⁾ Die grammatischen Schulen der Araber p. 190-191.

³⁾ II, 105, N. 2117.

⁴⁾ Analectes (ed. de Leyde, 1858) II, 270, 10: حيا شرح منها شرح الدينوريّ في ستين مُجلّدًا وغير ذلك كتاب النبات لابي حنيفة الدينوريّ في ستين مُجلّدًا وغير ذلك Cf. Derenbourg 63, note 1.

'Awwam et en premier lieu écrivit 1: "Abu-Hanipha Aldainuraeus Assyrius (qui volumina duo de re rustica ac veterinaria conscripsit annoque Aegirae 290 decesisse traditur)." La manière catégorique dont il parle de deux œuvres donne à penser qu'il avait sur elles des données certaines. Les progrès continuels de la science ont montré qu'ici s'est insinuée une simple erreur très concevable un siècle et demi auparavant. Nulle part on n'a trouvé trace de ces deux œuvres, ce qui aurait pu permettre de douter de leur existence. D'autre part les recherches postérieures sur l'ouvrage d'Ibn-al-'Awwam ont montré qu'il cite toujours Abū-Hanīfa sans indiquer aucun titre et que toutes ses citatitions se rapportent à la description des plantes2; ainsi il est plus que certain, qu'il n'employait que cette œuvre کتاب النبات. Ibn-al-'Awwam étant l'auteur d'un ouvrage agronomique et vétérinaire on explique l'erreur de Casiri voulant attribuer aux auteurs cités par lui des œuvres de même genre. Cette erreur attira déjà l'attention de Silvestre de Sacy, qui douta de la véracite des travaux cités par Casiri3; Meyer partagea son opinion 4, quoique Wüstenfeld 5 et Leclerc 6 soutinssent Casiri lui-même. Après ce qui a été dit il est difficile d'y voir des preuves bien fondées.

12. ביבוף לעבוא — Liber coïtus 7. Il a été très peu fait mention de cet ouvrage; c'est ce qui prouve qu'il ne jouissait pas d'une grande popularité. D'après les remarques de Ḥaǧǧi-Ḥalīfa 8 il faut y voir un traité médical et non pornogra-

¹⁾ Bibliotheca arabico-hispana Escurialensis I, Matriti 1760, p. 323.

²⁾ Clément-Mullet, Le livre de l'agriculture d'Ibn-al-'Awwam, I, Paris 1864, p. 76-77.

³⁾ Op. cit. 78.5) Aerzte 38, N. 92, 1.

⁴⁾ Op. cit. 164—165.6) Op. cit. I, 209.

⁷⁾ Ainsi chez Jākut I, 127, l et Ibn-al-Anbārī 305. Manuscrit L fol. 16 donne الماعة (sic! manuscrit du Musée Asiatique كتاب المباء) et Hizānet al-adab I, 26, 6 كتاب المباء . Cf. Flügel 192, N. 8, qui traduit juste: "Über die Stimulantia".

⁸⁾ II, 7, N. 1615 et surtout 8, 4 suivantes.

phique comme la plupart des ouvrages connus plus tard sous ce nom.

Les œuvres mathématiques d'Abū-Ḥanīfa sont aussi nombreuses que les œuvres philologiques d'après ce que nous pouvons en juger par les remarques chez les auteurs arabes. Elles se partagent également en arithméthique et algèbre d'un côté et en astronomie de l'autre.

13. كتاب البَاحُث في حساب الهند — Livre des recherches sur le calcul des Indiens 1. Comme tous les traités de cette dénomination il fut consacré sans doute à l'arithméthique. Suter, en s'appuyant systématiquement sur la théorie, qu'il

a avancée veut voir ici le terme التَّنُونِ la raison qu'il donne, semblable en quelque sorte à celle de son prédécesseur Woepeke 3, a assez de poids pour que l'auteur de ces lignes, n'étant pas spécialiste, ne puisse en disputer le fondement. En laissant de côté les explications données par Suter et en nous reposant pleinement sur son autorité, je crois qu'on ne peut nier que, par rapport à cette œuvre d'Abū-Ḥanīfa, notre interprétation est mieux fondée. La pleine coïncidence existant entre tous les titres de différentes sources et la simplicité de construction grammaticale obligent déjà de pencher vers cette manière de voir. D'autre part, il serait quelque peu singulier que l'auteur du Fihrist, lequel dans le cas cité par Suter 4, emploie le terme énigmatique لا المنافعة عنه de lire المنافعة المنافعة والمنافعة المنافعة والمنافعة المنافعة المنافعة والمنافعة والمنافعة المنافعة والمنافعة والمن

¹⁾ Fihrist 78, 14; Jāķut I, 127, 3 (L fol. 1b); Ibn-al-Anbārī 306; Hizānet-al-adab I, 26, 8. Cf. Flügel 192, N. 16.

²⁾ Die Mathematiker und Astronomen der Araber - 31, N. 60.

Elle est exposé dans l'autre ouvrage du même auteur — Das Mathematiker-Verzeichniss im Fihrist (Zeitschrift für Mathematik und Physik — XXXVII, 1892 supplément), p. 70, N. 239.

⁴⁾ Das Mathematiker-Verzeichniss 37, 40, 41.

⁵⁾ C'est co qui est écrit dans l'édition de Flügel au lieu de السخت

entre ce titre et celui de deux autres ouvrages concernant à ce qu'il paraît le même sujet, seulement, dans les titres de ces deux derniers, on ne remarque pas ce terme enigmatique proposé par Suter. Le premier ouvrage appartient au célébre Muḥammed-ibn-Mūsā al-Ḥwārizmī et est intitulé كتاب كتاب كلياني est attribué à Sind-ibn-ʿAlī². Toutes ces données ne permettent pas, tant qu'il est question des œuvres d'Abū-Ḥanīfa, d'accepter les conjectures de Suter, lesquelles, en d'autres cas naturellement, peuvent être justement fondées.

Les œuvres algébriques d'Abū-Ḥanīfa ne nous sont connues que de nom:

15. كتاب نوادر التَجَسُر — Livre sur les curiosités algébriques 4. Les ouvrages astronomiques d'Abū-Ḥanīfa ne lui valurent pas moins de popularité que ceux de botanique.

16. كتاب الأَنْوَاء — Livre sur les "anwā" 6. Cet ouvrage

⁽el-bacht), comme l'a lu par erreur Suter, Die Mathematiker und Astronomen, p. 31, rem. d. Il faut remarquer que dans Nachträge de son premier ouvrage, p. 78, g il émet quelques doutes sur l'exactitude de son hypothèse, mais dans l'ouvrage suivant il revient à son idée première, p. 64, rem. b. La lecture exacte de cet endroit ne lui aurait certainement pas permis d'émettre une idée aussi catégorique.

¹⁾ C. Nallino, Al-Huwarizmī e il suo rifacimento della geographia di Tolomeo, Roma 1895, p. 10, N. 2. Cf. Suter, Die Mathematiker und Astronomen, p. 11.

²⁾ Fihrist 275; Suter, Das Mathematiker-Verzeichniss, 29.

³⁾ Fihrist 78, 15; Jākūt I, 127, 3 (L fol. 1b); Ḥizānet al-adab I, 26, 8; Ḥaggi-Ḥalīfa V, 67, N. 10012; Sujūtī 132; Abd-al-Kādir 95, N. 119; Ibn-al-Anbārī 306. Cf. Reiske, op. cit. II, 726; Flügel 192, N. 10; Meyer 164, N. 4; Suter 31, N. 60.

⁴⁾ Fihrist 78, 16; Jākut I, 127, 6 (L fol. 1b); Ḥizānet-al-adab I, 26, 10. Cf. Flügel 192, N. 18; Suter 31, N. 60.

⁵⁾ Fihrist 78,13 et 88,17—18; Jāķūt I, 127,2; Ḥāǧǧi-Ḥalīfa V, 54; Su-jūṭī 132; Ibn-Sīda, Kitāb al-muḥaṣṣaṣ I, 11,12; 'Abd-al-Kādir 95, N. 119; Dahabi (dans L fol. 1b); Ḥizānet al-adab I, 26,7; Bīrūnī, Chronologic 336,

comme on peut s'en apercevoir par la quantité de citations est donc le plus populaire après "Kitab an-nabat". Ce qui en a été dit par Abū-Hajjan est très intéressant et a été conservé par Jakūt1: selon lui cette œuvre indique des connaissances étandues en astronomie et "des mystères de la voûte céleste". Hāģģi-Halīfa en parle avec plus d'enthousiasme encore, il affirme qu'en cette œuvre Abū-Hanīfa a concentré toute la science arabe2. L'astronome Abdarrahman as-Sufi est beaucoup plus retenu dans sa manière de voir. Rangeant sans aucune hésitation cet ouvrage parmi les meilleurs de ce genre et rendant à l'auteur pleine justice pour sa connaissance de la littérature antérieure concernant ce sujet, il est néanmoins quelque peu sceptique quant aux observations personnelles d'Abū-Hanīfa, les trouvant trop peu nombreuses et peu fondées3. Quelque fois même sa critique revêt un caractère tranchant⁴ et pourtant l'on ne peut lui donner une importance décisive, car l'œuvre a pour elle l'autorité inébranlable du célèbre al-Bīrūnī qui non seulement fait mention du livre 5, mais encore dans une de ses tables il insère en entier des fragments empruntés à Abū-Ḥanīfa 6. Dans la littérature non spéciale cette œuvre jouit encore d'un plus grand renom: le lexicographe Ibn-Sīda par exemple lui a emprunté la définition du terme "nau".7.

¹⁰ et 347; Ibn-al-Anbārī 306; Muḥammed al-Išbīlī (Bibliotheca arabico hispana IX, 376); 'Abdarraḥmān aṣ-Ṣufī (Notices et Extraits XII, 261). Cf. Flügel 191, N. 7; Reinaud, Aboulféda CLXXXVII; Meyer 164, N. 5; Suter 31, N. 60.

⁶⁾ Le terme "nau" (plur. anwā') signific "occasus cosmicus stationis lunaris". (Pour les détails, voir C. Nallino, Al-Battānī Opus astronomicum II, Milano 1907, p. 354—355 sub voce).

وهذا كلامه في الانوآء يدل على حظ وافر من علم: 1) I, 125,5: وهذا كلامه في الانوآء يدل على حظ (répété mot à mot dans Hizanet al-adab I, 26).

²⁾ V, 54, surtout 1. 7 suiv. Cf. Flügel 191.

³⁾ Notices et Extraits XII, 261.

⁴⁾ Voir encore p. 262, 265 (texte), 244, 245, 247, 248 (traduction).

⁵⁾ Chronologie 336, 10.
6) Ibid. 347 (اجدول احوال المنازل): نفوق ابو حنيفة (جدول احوال المنازل)

وقا على ما د قرقا ابو حنيقه :(جدول احوال المنازل) 16 (م) المناوري المنازل) 16 (م) المناوري المنازل (م) المنازل (م

Nous ne connaissons que de nom les deux autres traités d'astronomie:

17. كتاب القبلة والزوال — Livre sur "kibla" et déclin (du soleil) 1. Cette ouvrage est dans différentes sources indiquée en abrégé كتاب القبلة 2.

18. كتاب النُسوف — Livre sur les éclipses³. Cette œuvre n'étant indiquée que dans Ḥizanet-al-adab et faisant défaut chez Flügel, Silberberg voulut l'identifier à l'une de celles citées par Ḥaǧǧi-Ḥalīfa et desquelles nous allons parler. Je ne crois pas que cette opinion soit fondée. Comme nous l'avons déjà vu plusieurs fois, l'auteur du Ḥizanet-al-adab s'inspira de Jaḥūt et son autorité est assez grande pour qu'il ne soit pas permis de douter qu'Abū-Ḥanīfa est réellement l'auteur de cet ouvrage que Jaḥūt cite parmis les autres qui sont prouvés de source certaine.

Quant aux deux œuvres astronomiques mentionnées seulement par Ḥaǧǧi-Ḥalīfa, nous sommes profondément convaincus que leur apparition sous le nom de notre auteur n'est qu'une regrettable erreur. En avançant cette hypothèse nous sommes obligés d'aller contre l'autorité non seulement des historiens de la littérature comme Wüstenfeld 4 ou Flügel 5, mais encore contre celle des spécialistes de l'histoire des sciences physiques comme Suter 6 et Silberberg 7. Ils s'appuient seulement sur deux passages chez Ḥaǧǧi-Ḥalīfa que, pour plus de clarté, nous citons in extenso.

Ed. Flügel III, 470, N. 6463: بن حنيفة أجمد بن

⁻¹⁾ Fihrist 78,13; Jākut I, 127,6-7 (L fol. 1b); Ḥizānet-al-adab I, 26,10. Cf. Flügel 192, N. 13.

^{2) &#}x27;Abd-al-Ķādir 95, N. 119; al-Išbīlī, op. cit. IX, 376. Cf. Suter 31, N. 60.

³⁾ Jākūt I, 127,7 (L fol. 1b); Hizānet-al-adab I, 26, 10. Cf. Silberberg 231.

⁴⁾ Die Geschichtsschreiber der Araber, p. 27, N. 79, 4 et 5.

5) Die grammstischen Schulen der Araber 192 N. 19 et 20

⁵⁾ Die grammatischen Schulen der Araber, 192, N. 19 et 20.6) Die Mathematiker und Astronomen, 32, N. 60.

⁷⁾ Op. cit. 229.

Ne nous arrêtant pas encore à l'examen de ces passages il nous faut faire remarquer tout d'abord qu'il est fort étonnant que ces ouvrages ne soient indiqués que par Haggi-Halīfa. Comme nous l'avons déjà fait remarquer plus d'une fois à propos des œuvres d'Abū-Ḥanīfa, l'on ne peut faire grand cas de ce qu'il avance, nous le verrons encore à propos des œuvres historiques. D'autre part, il est étrange qu'elles ne soient eitées ni dans les listes des œuvres d'Abu-Hanīfa. ni chez aucun des représentants des sciences astronomiques. Cependant les astronomes al-Bīrūnī, al-Battānī, Abdarraḥmān aș-Sufi et autres connaissaient assez bien les ouvrages astronomiques d'Abū-Hanīfa et bien que souvent, dans leurs travaux, l'on rencontre des citations de Kitab-al-anwa, p. ex., on n'en trouve aucune rappelant ces deux ouvrages indiqués par Ḥāǧǧi-Ḥalīfa. C'est donc une preuve de plus que l'on ne peut accepter ses indications qu'avec la plus grande circonspection.

En nous reportant aux citations désignées, nous devons faire remarquer que rien ne prouve qu'il y ait ici deux œuvres et nous devons protester quand Silberberg, l. cit. écrit: "im ... المرصد legte er seine bereits im Jahre 235 im Isfahan angestellten Beobachtungen nieder". Il n'y a pas le mot كتاب dans le texte et il ne peut pas y être: محل ne signific jamais "un livre d'observations astronomiques"— il sert à exprimer la compréhension des observations

elles-mêmes 1. Ḥaǧǧi-Ḥalīfa lui-même en détermine clairement le sens dans ce qu'il dit à propos des tables d'al-Ma'mūn 2: نقيدوا ما انتهوا اليه وستوه الرصد الماموني والف كلّ منه في ذلك زيجًا منسوبًا اليه وكان ارصاد هولاء اول اد الف كلّ منه في ذلك زيجًا منسوبًا اليه وكان ارصاد هولاء اول الماموني lci déjà on peut très bien distinguer والف كلّ منه في دلك العالم الماموني la différence entre des termes qui se touchent de près par la signification: raṣd—observations astronomiques et zīǧ—tables composées d'après ces observations 3. En se basant sur une seule observation, plusieurs auteurs auraient pu composer plusieurs tables tout aussi bien qu'un seul auteur en se servant des observations d'un autre aurait pu composer des tables rédigées différemment. Nous trouvons cette dernière indication dans Ḥaǧǧi-Ḥalīfa 4:

أرصاد إبراهيم بس يحيى النقاش فعمل عليها ثلاثة أرياج السخ أ Ainsi il est de fait certain que rașd n'est pas le titre d'une œuvre spéciale et ce qui le prouve davantage c'est que tous les savants s'occupant de rașd sont nommés comme auteurs du zīǧ dans le chapitre correspondant 6. D'autre part, dans

¹⁾ Sur les termes رُصَى (plur. أُرِصاك) = observatio astronomica et رَصَى = specula astronomica, voir Nallino, Al-Battani Opus astronomicum II, 1907, p. 334.

²⁾ Ed. Flügel s. v. علم الرصك III, 466.

³⁾ Zīğ n'est pas à proprement parler "tables astronomiques", comme on le traduit ordinairement, mais tout le système de l'astronomie sphérique expliqué par tables, comme l'a prouvé Nallino, Al-Battani Opus astronomicum, I, XXXI § 4 On peut remarquer du reste qu'en 1895 il traduisait encore تناب الربيع — Tavole astronomiche (Voir Al-Huwarizmi etc. p. 10, N. 4).

⁴⁾ III, 556, N. 6932.

⁵⁾ Cette remarque peut aussi servir d'exemple et doit assez convaincre de la nécessité d'être circonspect quand il s'agit des renseignements donnés par Hāgǧi-Ḥalīfa sur les œuvres astronomiques (Cf. Suter, Die Mathematiker etc. p. 136, N. 487).

⁶⁾ Pour cela il suffit d'examiner la biographie des astronomes cités par Hağği-Ḥallfa dans le chapitre علم الرصك en le comparant aux endroits correspondants du livre de Suter.

la liste de leurs œuvres, rașd n'est jamais cité comme une œuvre à part 1. Ainsi dans مد الى حنيفة, il est impossible de voir une œuvre spéciale comme l'ont admis les savants européens 2. Selon Ḥāǧǧi-Ḥalīfa, Abū-Ḥanīfa fit en 235 des observations astronomiques à Iṣfahān et rien de plus. Malheureusement nous ne pouvons pas croire cette version, comme nous allons le voir du reste.

Les résultats de ces observations astronomiques pouvaient être comme chez les autres auteurs, des tables-zīğ. En effet dans une note de Haggi-Halīfa que nous avons déjà citée celui-ci parle de l'existence d'un tel zīğ, mais avec un tel anachronisme, qui ne pouvait certainement pas passer inaperçu du rédacteur oriental de l'édition, sans parler des savants européens3. Le bouide Rukn-ad-daula, comme on sait, gouverna de 321 jusqu'en 366; Abū-Hanīfa ne pouvait donc pas lui dédier son œuvre puisque lui-même est mort vers l'an 282. On peut encore admettre une erreur de date, mais alors il faudrait encore rejeter toute la phrase ou il est question de Rukn-ad-daula. Excepté cette faute qui nous fait douter du témoignage de Hağği-Halīfa surgissent encore doutes. L'expression صاحب الرصد باصفهان par sa construction montre une fois de plus qu'elle ne peut être adoptée à un livre, ou même à des observations astronomiques. Selon toute proba-

¹⁾ Voir note 6, page 44.

²⁾ Si un spécialiste dans l'histoire de l'astronomie comme Suter intitule l'ouvrage "Das Buch der astronomischen Beobachtungen"; ce fait ne peut s'expliquer qu'en supposant que l'honorable savant n'a pas remonté ici jusqu'aux sources et s'est reposé sur l'autorité de Wüstenfeld, qui parle de "observationes astronomicae" et sur Flügel qui insiste sur la nécessité de distinguer cet ouvrage du livre zīğ. Si Suter avait remarqué que dans le texte, se trouve le mot "rașd" il n'aurait pu certainement y voir une œuvre à part.

³⁾ Ces indications induisirent en erreur, non seulement Flügel et Wüstenfeld, mais elles occasionnèrent de sérieuses difficultés à Reiske, Abulfedae Annales muslemici, II, note 277, page 726—727, qui ne sachant rien de Ḥāǧǧi-Ḥalīfa se trouva bien perplexe en face de la date erronée 635 indiquée par d'Herbelot, Bibliothèque Orientale, p. 934 s. v. Zig.

bilité il faut lire "ṣāḥib ar-raṣad" et non "ṣāḥib ar-raṣd"; alors cela signifiera "directeur d'observatoire" et Ibn-Roste 1 nous a laissé des données exactes de l'existence d'un observatoire à Isfahan. Si l'on pouvait vraiment s'en rapporter au témoignage de Hağği-Halīfa on serait tenté de croire qu'Abū-Hanīfa fut pendant un certain temps directeur de cet observatoire, c'est ce que firent presque les savants européens. Après avoir soustrait cent ans à la date, ils rejetèrent complètement la deuxième moitié de la phrase et affirmèrent ce fait du séjour d'Abū-Ḥanīfa à Isfahān en 235. Grâce à l'édition de Browne nous avons maintenant la source de Haggi-Halīfa "Tarīh-i-guzīde" à notre disposition et nous voyons que l'endroit sur lequel il s'appuie se trouve dans la partie concernant les savants 2. D'Abu Ḥanīfa il est dit ce qui suit 3: "Abu-Ḥanīfa de Dīnawer, astronome, fut le contemporain de Ruknad-daula, fils de Hasan, Bouide originaire de Dejlem. En 335 il fit pour lui des observations astronomiques à Isfahan et composa un zīg." Ce témoignage est trop affirmatif pour voir en lui une erreur et nous nous trouvons ainsi en face de deux alternatives: ou bien reconnaître chez l'auteur une incroyable confusion ce qui serait difficile vu l'exactitude de la date et le manque de contradiction intérieure, ou bien admettre l'existence d'un deuxième astronome du même nom ce qui serait plus vraisemblable 4. Dans ce dernier cas, l'erreur de Hağği-Halīfa s'expliquerait: dans la deuxième citation,

¹⁾ Bibliotheca Geographorum Arabicorum VII, 162.

²⁾ The tarikh-i guzida of Ḥamdullah Mustawfi-i Qazwīnī I, 1910 Leyden, 802, 8—10. Ailleurs il n'est pas fait mention d'Abū-Ḥanīfa; il n'est pas cité non plus dans la partie concernant Rukn-ad-daula, page 417 suiv.

ابو حنیفه دینوری منجم معاصر رکن الدوله حسن بویه (3 دیلمی بود در سنه خمس وثلثین وثلثمایه در اصفهان جهت او رصد بست وزیج ساخت

⁴⁾ Malheureusement dans les ouvrages de Suter nous n'avons trouvé aucun personnage semblable.

sous le mot zīǧ il a écrit les données exactes de تاريخ گزيده; dans le chapitre علم الرصد il attribue déjà l'œuvre à Abū-Hanīfa en rétablissant son nom en entier, ce que Kazwīnī n'avait pas fait, et naturellement il dut diminuer la date de cent ans. En faisant mention de la première date 335, il est impossible de ne pas remarquer une coïncidence, peut-être bien, fortuite, mais dans tous les cas, extraordinaire. D'après 'Abdarrahman aş-Şufī, c'est justement en 335 qu'il visita Dīnawer où on lui montra la maison, sur le toit de laquelle, pendant le cours d'une longue suite d'années, Abū-Ḥanīfa s'occupa de l'inspection des astres. Cette étrange coïncidence fait penser que, peut-être, le témoignage de l'astronome a joué un plus grand rôle dans les remarques de Kazwīnī et Hağği-Halīfa que cela ne paraît de premier abord.

Dans tous les cas, après tout ce qui a été déjà dit, il est clair qu'il n'y a aucune raison de reconnaître Abū-Ḥanīfa comme l'auteur de deux œuvres astronomiques autres que celles qui ont déjà été nommées. La première n'a pas pu existé, par la raison que rașd ne sert jamais de terme pour la dénomination d'un livre; quant à la deuxième, il faut admettre que Haggi-Halīfa a en vue un tout autre auteur que celui qui nous intéresse ici. D'apres ces données les savants européens ont supposé qu'Abū-Hanīfa avait fait un séjour à Isfahan -; cette hypothèse doit être abandonnée car elle n'est pas prouvée et ne repose sur aucun fondement plus solide.

Nous arrivons maintenant aux œuvres historiques d'Abu- Ouvrages historiques Hanīfa, qui sont au nombre de deux:

d'Abn-

19. كتاب الأخبار Livre des pays 1 et 20. كتاب البلدان — Livre des longues histoires 2.

¹⁾ Fihrist 78, 14 (كتاب البلدان كتاب كبير); Jāķat I, 127, 3 كبير); L fol. 16; Ibn-al-Anbārī 306; Sujūtī 132; Hizānet al-adab I, 26, 8. Cf. Wüstenfeld 27, N. 79, 1.

²⁾ Fihrist 78, 15; Jāķūt I, 127, 5 (L fol. 1b); Damīrī, Ņajāt-al-hajawān I,

La dernière est la seule de toutes ses œuvres qui nous sont parvenues en entier et qui nous soit bien connue. La première, par opposition à celle-ci, était un ouvrage assez étendu: ce qui le fait penser c'est l'épithète كتاب المبدر ajoutée systématiquement au titre peut-être pour le distinguer d'uu autre ouvrage du même genre. A son sujet aussi existent quelques doutes. Lorsque différentes sources parlent de كتاب المبلدان. Y voir pour cela deux ouvrages différents n'est pas nécessaire et l'épithète كتاب المبلدان prouve leur identité; de plus il n'est parlé dans une même source que d'un seul de ces deux ouvrages.

Kitab al-buldan était peu répandu; nulle part nous n'avons rencontré de citations. Peut étre il fut écrit avant Kitab alahbar aț-țiwal car, dans ce dernier ouvrage, l'auteur en parlant du roi de Jemen Ascad se rapporte probablement au premier ouvrage.

En parlant des œuvres historiques, on ne peut passer sous silence la question du plagiat d'Ibn-Kutejba que tous les savants reportent justement à l'un de ces ouvrages 3. Cette question ne peut certainement pas provoquer l'étonnement si l'on considère la large manière de voir qui distinguait la littérature arabe sur la propriété littéraire en général. En ce cas les circonstances furent des plus favorables car Ibn-Kutejba, contemporain d'Abū-Ḥanīfa fut pendant longtemps juge à Dīnawer où vivait, vers la même époque, notre auteur.

^{81, 28} et 98, 9; Hizānet-al-adab I, 26, 9. Cf. Wüstenfeld 27, N. 79, 2; Flügel 192, N. 17; Brockelmann I, 123; Huart 154; Derenbourg 63—64; Müller (Litt. Centralblatt 1889, 613—614); Silberberg 231.

تاريخ ابى حنيفة أحمد بن داود الدينوريّ :11, 105, N. 2117 (1 المتوفى سنة ٢٨٢ قال المسعودي هو كبير النخ

فكان من قصّته ما هـو مشهـور قـد :17-16 Guirgass 43, 16-17 كتبناه في غير هذا الموضع

³⁾ Voir, p. ex. Derenbourg 63.

Mais c'est à peine si l'on peut parler de plagiat par rapport aux œuvres historiques des deux savants. Wüstenfeld ¹ était tenté de croire, qu'on avait en vue 'Ujūn al-aḥbār du premier, mais après l'édition de Kitāb-al-aḥbār aṭ-ṭiwāl et 'Ujūn al-aḥbār il fallut abandonner cette idée ². Sans doute on peut supposer le plagiat d'œuvres historiques que nous ignorons complètement comme Kitāb al-buldān, quoique selon nous, par rapport aux travaux historiques, il vaut mieux abandonner cette opinion, qui est fondée sur une erreur de Ḥāǧǧi-Ḥalīfa et sur la trop grande confiance en lui, des savants européens. La phrase qui a suscité cette erreur est ainsi conçue ³:

¹⁾ Op. cit. 27, N. 79, 2.

²⁾ Brockelmann I, 123 note 1. (Il suppose sans aucun fondement du reste, que Ilāģģi-Ḥalīfa parle de "Kitāb al-aḥbār aṭ-ṭiwāl": il avait en vuc son "tārīḥ")

³⁾ II, 105, N. 2117.

^{...} ذكرنا جملًا من ذلك في Ed. Barbier de Meynard III, 442: في كتابه ابو حنيفة كتابنا في أخبار الزمان وقد جرّد ذلك في كتابه ابو حنيفة الدينوري وقد سلب ذلك ابن قتيبة فنقله الى كتبه نقلًا وجعله عن نفسه وقد فعل ذلك في كثير من كتب الى حنيفة الدينوري هذا وكان ابو حنيفة ذا محلّ من العلم كبير

la nature du monde et de l'homme etc. 1. Nous savons que les arabes attribuaient un rôle tout spécial aux "anwa" et l'œuvre d'Abu-Hanīfa concernant ces derniers a été même considérée comme classique. D'ici, il n'est pas difficile de supposer que c'est justement une œuvre de ce genre que s'est attribué Ibn-Kutejba. Comme historien Abū-Hanīfa n'avait pas de popularité, car, parmi toutes ses épithètes, nous n'en trouvons pas comme historien. On le nomme souvent botaniste ou philologue, rarement astronome et jamais historien. Pourtant nous connaissons de nom des ouvrages astronomiques d'Ibn-Kutejba, demeurés obscurs, peut-être bien à cause du fait indiqué par Mas'udī lequel fait fut découvert très tôt, pas plus de cinquante ans après la mort des deux auteurs. L'une des œuvres astronomiques d'Ibn-Kutejba portait le même nom que Kitab al-anwa², l'autre était intitulée Kitab fī 'ilm al-falak 3. Naturellement, on ne peut affirmer que c'est justement de ces deux ouvrages dont veut parler Mas'udī, mais en même temps, ses remarques sont encore moins acceptables par rapport aux ouvrages historiques, comme l'ont fait d'après Hağği tous les savants européens 4.

Maintenant il nous reste à dire quelques mots de cette œuvre qui a provoqué la présente étude—Kitāb al-aḥbār aṭ-ṭiwāl. Cette œuvre, à ce qu'il paraît, ne fut jamais populaire en Orient, quoique dans la liste des œuvres elle est citée

الباب لخادى والسنون ذكر القول في تاثير النيّريّى: Page 431 والباب في هذا العالم وجمل ممّا قيل في ذلك ممّا لحق بهذا الباب

²⁾ Brockelmann I, 122, N. 8; Suter, Die Mathematiker und Astronomen, 31, N. 57.

³⁾ Suter, l. cit.

⁴⁾ Ce qui prouve que dans ce chapitre Mas'ūdī voulait parler des sciences physiques, ce sont les noms des savants qu'il cite comme autorités scientifiques après Abū-Ḥanīfa (page 443): Ici figurent les auteurs bien connus dans l'histoire de l'astronomie chez les Arabes (Ptolémée, al-Kindī, Māšāllāh, Abū-Ma'šar, Muḥammed ibn-Ketīr, al-Fergānī, al-Battānī etc.).

PRÉFACE. 51

par tous les auteurs, Ḥāǧǧi-Ḥalīſa excepté. On peut croire que celui-ci a voulu la voir dans "tārīḫ" d'Abū-Ḥanīſa. Dans tous les cas le petit nombre de manuscrits indique assez qu'elle ne fut guère répandue et sans Ibn-al-ʿAdīm qui comme historien sut l'apprécier, nous n'en aurions pas une seule copic. Une autre preuve encore, c'est le manque complet de citations chez les autres auteurs; d'actives recherches en feront peut-être découvrir, mais jusqu'à présent nous n'en connaissons que deux fragments dans la partie historique d'ad-Damīrī¹, lequel, comme naturaliste, connaissait très bien les

¹⁾ I, 81,26—31 et 98,9—13. Il est question dans le premier fragment du testament d'Abd-al-Malik, dans le deuxième de la caractéristique d'al-Ma'mūn. Nous les reproduisons, in extenso, mettant entre parenthèses les expressions qui n'existent pas chez Abū-Ḥanīfa et indiquant ses variantes.

الذكر البو حنيفة في 11-13 عبد الملك بن مروان اوصى البند الوليد لمّا الأخبار الطوال ان عبد الملك بن مروان اوصى البند الوليد لمّا ثقل في مرضد فقال] يا وليد لا ألفينك إذا وضعتنى في حفرق [أن ملك بلا ألم الله الله الله الله الله الله المراه المناس الم البيعة فمن قال براسد وشمّر والبس جلد النمر وادع الناس الى البيعة فمن قال براسد كذا [أى الا فقل بالسيف كذا [أى الضرب عنقد انتهي] كذا [أى الأخبار الطوال] كان 8-3 ملك النفس وكان نجم بنى [ولد الم. الما المأمون] شهمًا بعيد الهمّة أبيّ النفس وكان نجم بنى [ولد الم. الما العباس في العلم والحكمة وكان قد [وقد كان الم. الم. الخباس العباس في العلم والحكمة وكان قد المناظرة في الاديان والمقالات وكان استاذه المناظرة في الاديان والمقالات وكان استاذه فيها ابا الهذيل محمد بن الهذيل [البصريّ المعتزلي الذي يقال له]

autres ouvrages d'Abū-Ḥanīfa et avait probablement recours à son Kitab an-nabat. Avant son édition, l'ouvrage n'était guère connu dans la littérature européenne et encore en 1862, Flügel put supposer qu'il représente "Das Buch der längeren Ueberlieferungen (Aussprüche Muhammed's)"1. Il est vrai que l'édition n'attira pas trop l'attention 2; ce n'est qu'après avoir servi à des travaux historiques qu'on reconnut toute la valeur des données qu'il renferme - c'est en faisant la description des manuscrits que le baron V. Rosen sut en déterminer déjà toute l'importance 3. Pour ces travaux, il fut fait des analyses dans tous les sujets traités par Abū-Ḥanīfa: Histoire d'Alexandre le Grand 4, période des Sasanides 5, époque des premières conquêtes 6, histoire des Omejjades en général 7 et de leurs premiers halīfes⁸, mouvements religieux de cette époque⁹, la propagande des 'Abbāsides 10, etc. Grâce a eux il n'est pas nécessaire d'analyser chaque chapitre en détail et il est à douter qu'il se trouve encore quelqu'un pour partager la ma-

¹⁾ Die grammatischen Schulen - 192, N. 17.

²⁾ Nous ne connaissons que deux critiques, celle de H. Derenbourg que nous avons souvent employée, et celle de A. Müller.

³⁾ Catalogue, page 16.

⁴⁾ Th. Nöldeke, Beiträge zur Geschichte des Alexanderromans, Wien 1890, p. 35 suiv.

⁵⁾ Th. Nöldeke, Geschichte der Perser und Araber zur Zeit der Sasaniden, Leyden 1879. Cf. encore Rothstein, Die Dynastie der Lahmiden in al-Hīra, Berlin 1899, et A. Christensen, L'empire des Sassanides, Copenhague 1907.

⁶⁾ J. Wellhausen, Prolegomena zur ältesten Geschichte des Islams (Skizzen und Vorarbeiten VI) Berliu 1899 et L. Caetani, Annali dell' Islam I—III, Milano 1905—1911.

⁷⁾ J. Wellhausen, Das arabische Reich und seine Sturz, Berlin 1902.

⁸⁾ H. Lammens dans Melanges de la Faculté Orientale, II-V, Beyrouth 1906-1911.

⁹⁾ Van Gelder, Mohtar de valsche profeet, Leiden 1888. J. Wellhausen, Die religiös-politischen Oppositionsparteien im alten Islam, Berlin 1901.

¹⁰⁾ G. Van Vloten, De opkomst der Abbasiden in Chorasan, Leiden 1890, et Recherches sur la domination arabe, le Chiisme et les croyances messianiques sous le khalifate des Omayades, Amsterdam 1894.

PRÉFACE. 53

nière de voir pessimiste de Müller, lequel en 1889 écrivait que l'histoire d'Abū-Ḥanīfa n'avait en de l'importance que jusqu'à l'apparition de l'édition d'aţ-Ṭabarī et que cette importance avait été épuisée par les corrections qu'elle porte dans le texte d'Ibn al-Atīr 1.

Le contenu de Kitab al-ahbar at-tiwal est maintenant bien connu². Comme dans la plupart des auteurs arabes l'histoire commence à Adam; le récit sur les patriarches et l'histoire mythologique de la Perse et de Jemen ne présente encore aucun intérêt essentiel quoique, de place en place, on y trouve des données de quelque importance comme par exemple le récit, naturellement apocryphe, d'Abdallah-ibn-as-Samit sur l'ambassade envoyée aux Byzantins sous Abū-Bekr (p. 21). Le récit du temps d'Alexandre le Grand a une grande valeur et le roman sur ce prince fut traité longuement par l'auteur (p. 31-41); il expose en longs traits l'histoire des Sasanides jusqu'au il est fait mention des premiers envahissements des frontières par les Arabes, quand ils commencent à jouer le premier rôle (p. 116). Il est intéressant de remarquer que Abū-Ḥanīfa ne s'arrête guère sur Muḥammed et sur sa vie: il se contente d'écrire quelques lignes seulement 3. L'histoire des halīfes ne l'intéresse qu'autant qu'elle touche à la conquête de la Perse: il raconte d'une manière plus détaillée les expéditions de Halid-ibn-al-Walīd (p. 117 suiv.), d'Abū-

¹⁾ Literarisches Centralblatt a. 1889, p. 614. Cette opinion n'est guère en rapport avec la remarque de la fin: "Werthvoll endlich bleibt die Arbeit eines so alten Schriftstellers immer sowohl für sprachliche als für historische Untersuchungen"... Le témoignage défavorable de Müller est fondé principalement sur la monographie de Van Gelder paru la même année. On peut lui opposer maintenant la mauière de voir de Wellhausen dans son "Das arabische Reich", qui juge plus favorablement les rapports de l'auteur concernant la même époque.

²⁾ Voir, p. ex. V. Rosen, Catalogue p. 15, Derenbourg, op. cit. 63, Brockelmann, op. cit., I, 123.

³⁾ Au passage, mentionné chez V. Rosen, Catalogue p. 15 il faut ajouter quelques lignes de données chronologiques — cd. V. Guirgass 75, 17—76, 6.

Obejda (p. 119 suiv.) et les combats de Kadisijja et Nehawend (127-133 et 141-145). Rappelant la chute de l'empire des Perses, il se reporte aux troubles survenus après la mort de Otman; du récit sur Siffin (164 suiv.) commence la partie la plus intéressante de son histoire. La rivalité entre Mu'awija et 'Alī et la guerre de ce dernier avec les Harigites y sont très détaillées et s'étendent jusqu'à la mort des deux halifes (237 et 240). Il ne touche l'histoire des Omejjades qu'autant qu'elle a trait aux mouvements religieux et politiques de cette époque; il s'arrête plus longuement sur les faits de Husein (257 suiv.), sur sa mort (270 suiv.), le commencement de la révolte des Azrakites (278) et surtout de Muhtar (296-314). Il ne fait que mentionner la mort d'Abd-al-Melik (328), al-Walid (331) et le gouvernement d'Omar II (333); il se reporte au commencement de la révolte des Šīites (334 suiv.) et sur son chef principal Abu-Muslim (338 suiv.). Cette partie, ainsi que l'histoire des Sasanides et le récit sur la révolte dans la première moitié du gouvernement des Omejjades sont sans contredit les plus importants au point de vue historique 1. De la mort de Merwan (p. 365) et de l'élection d'Abu-'l-'Abbas (368) le récit se reporte à la dynastie des 'Abbasides et ici encore Abū-Ḥanīfa ne s'arrête que sur certains faits: la construction de Bagdad (379), la mort d'Abū-Muslim (378) la révolte d'an-Nafs az-Zekijja (381), l'histoire d'Amin et Ma'mun (383-395), la révolte de Babek (397). Quant aux autres faits il ne mentionne qu'en passant et devient de plus en plus succinct à mesure qu'il se rapproche des évènements contemporains pour s'arrêter tout à coup à la mort d'al-Mu'taşim (mort en 218) qui n'avait pas été beaucoup antérieur à la naissance d'Abū-Hanīfa.

De cet aperçu il est facile de voir que dans cette branche de la science si appréciée des savants arabes, Abū-Hanīfa a

¹⁾ Cf. Van Vloten, De opkomst der Abbasiden — 98; 101, note 1; 138, note 4 etc.

su conserver toute son originalité. Son histoire est bien certainement "le livre des longues histoires": il ne raconte jamais les faits par années, jamais non plus il n'expose un récit dans deux versions différentes - il donne toujours une narration suivie mais seulement des faits qui l'intéressent. De cette manière il sut créer une œuvre vraiment littéraire, qu'on peut lire comme telle d'un bout à l'autre. On peut donc en déduire ceci, que, malgré qu'il se soit occupé principalement des sciences proprement dites, il possédait certainement un grand talent littéraire. Comme preuve il sera suffisant de citer son récit sur Muhtar ou bien sur la chute de la dynastie des Omejjades en Horasan et la lutte de Nasribn-Sejjar où l'auteur se montre au plus haut point dramatique, même selon notre manière de voir actuelle. Quelquefois la vivacité du récit l'entraine lui-même à des remarques sentencieuses 1. Quelquefois aussi son talent littéraire ne l'empêche pas de commencer des récits n'ayant rien de commun avec le précédent, par simple يُر كان 2.

D'autre part la manière d'écrire adoptée par Abu-Ḥanīfa n'a pas été bien commode pour les savants européens: il ne cite jamais "sanad" en entier et rappelle très rarement ses sources, comme on peut du reste le voir dans l'index. Pour la plupart ce sont des auteurs assez connus ³, mais les fragments sur lesquels il s'appuie ne donnent pas la possibilité de déterminer jusqu'à quel point il les a employés. Excepté les sources arabes pour l'histoire de la Perse, il eut aussi recours aux sources historiques persanes, ce qui est pour nous de la plus grande importance. Les recherches de Nöldeke ⁴ ont établi qu'il s'est beaucoup servi de romans ("romanhafte

¹⁾ Voir, p. ex. p. 85, 4; 103, 14.

²⁾ P. ex. 141, 7; 148, 5; 149, 9; 164, 11.

³⁾ Comme, p. ex. Hajtam-ibn 'Adī, al-Kelbī, el-Kisā'ī, aš-Ša'bī, al-Aşma'ī, 'Abīd-ibn-aš-Šarija etc.

⁴⁾ Geschichte der Perser und Araber, surtout page XXV suiv.

Werken") en les corrigeant plus ou moins; il nous a conservé des traces de la version pehlewi du roman de Sindbād¹, et avait une connaissance assez étendue de Kalīla et Dimna². La connaissance de la langue persane est assez prouvée par les nombreuses citations persanes dans son livre³; cela prouve encore mieux son origine persane sur laquelle quelques savants ont émis des doutes malgré le nom de son grand-père⁴. La question de savoir où il a tiré les connaissances concernant les autres parties de son œuvre est assez difficile à établir: pour cela il faudrait faire des recherches monographiques. C'est fait en partie dans les ouvrages historiques cités plus haut⁵ et nous ne pouvons que les indiquer à ceux qui s'intéresseraient plus vivement à cette question.

Il est facile de voir d'après ce qui a été dit que le seul ouvrage parvenu jusqu'à nous et concernant une branche de la science où Abū-Ḥanīfa n'était pas très populaire, ne nous a pas seulement donné des renseignements historiques de grande valeur, mais il nous montre comment Abū-Ḥanīfa a su conserver toute son originalité. Il nous faut d'autant plus regretter que, jusqu'à nous, ne soient pas parvenues les œuvres concernant les sciences où il était passé maître et surtout son inimitable "Kitāb-an-nabāt".

St.-Pétersbourg.

Décembre 1911.

¹⁾ Page 145, 13 suiv. Remarque de J. Horowitz dans Z. D. M. G. — LXV, 1911, 287—288, est tardive: La version d'Abū-Ḥanīfa est publiée déjà par Th. Nöldeke — Z. D. M. G. XXXIII, 513 suiv. (Cf. S. Oldenburg dans Z. D. M. G. LXV, 620).

²⁾ Page 89, 12.

³⁾ P. 32, 5; 60, 1; 73, 10; 105, 18; 130, 3; 133, 21; 351, 21, 22; 360, 3. Une fois même dans le courant du texte il emploie le mot persau = — le jardin — 114, 19. Une fois on y rencontre une "citation nabatéenne" — 75, 15.

⁴⁾ Zeitschrift für Assyriologie - XXIV, 1910, p. 229.

⁵⁾ Nous savons maintenant par exemple, que dans le récit sur les années 13—23 de l'hégire Abū-Ḥanīfa a puisé principalement ses indications des écoles de Médine (Voir Caetani, op. cit. III, p. 7, § 5; cf. encore 151, § 158) etc.

VARIANTES ET CORRECTIONS.

La partie essentielle de ce chapitre consiste dans les variantes du manuscrit I. Comme il ne diffère guère des deux autres il confirme quelquefois les leçons de L ou de P. Aux variantes sont ajoutées les fautes typographiques qui sont comme les variantes préférables indiquées par un astérisque *. Il y est ajouté enfin quelques corrections textuelles données par quelques uns des travaux cités.

Il me reste à espérer que l'édition du professeur V. Guirgass qui avait été jugée presque irréprochable au moment de son apparition (voir les comptes-rendus de Müller et Derenbourg) sera reconnue maintenant encore plus parfaite. Sans doute il reste encore à faire aux explorateurs futurs, mais pour cela il faudra attendre le développement monographique de tous les sujets qu'Abū-Ḥanīfa a traités.

- 2, 1 note a I = P ملّی الله علیه وسلّم
- I = P omet الملك عبد الملك الملك الملك عبد الملك الملك عبد الملك الم
- 2, 11 c I = P بنآء
- 2, $14 \ d$ I = P الاقتصار et ajoute encore ces mots تاليف الى حنيفة الدينورى نقلت هذه الترجمة من خطّ العلّامة عر بن احمد بن هبة الله بن محمد بن الى جرادة ناسخ النسخة الّتي انا نقلت منها رحمة الله عليه

3, 1 a I = P ajoute la doxologie گلمد لله بّ العالمين وصلّى الله على محمّد النبعيّ وآله الطيّبين اجمعين

الأَلِي 1 الأُولِي 3, 3

قَيْنان بن أَنُوش آ

3, 6 e I = P عليم جميعا السلام

 $3,\ 8\ f$ I = P ajoute وكان الاقليم الأوسط

3, 9 I أَحْنُوخِ

مَهْلايل I مَهْلايل 3, 13 I وبازِبْدِي 3, 13

 $4, 1 a \quad I = LP$ وَيَرْنَاجُهان

وكان I [وقد كان 4, 8

4, 11 c I = LP وَيُوْنَحُهُمان

وَصَقُلاب I 4, 18

والصبا I ajoute والدبور Après

5, 5 I أَرْمِ sie! 5, 5 I وعَالَمُ

5, 6 I of et après

تارح I تارح 5, 17

ونشر» عنشار *I منشار

6, 15 ا غانم sans vocalisation

غانىم 1 6, 18, 20 E

6, 19 c I 52,

7, 1 a I = LP اطمانیند

فيسكونان et يونيانه T, 6 b I = LP يونيانه

7, 13 e I = P om. بن عليف

7, 15 f I = P للود

7, 16 Après خاصلك I ajoute على d'une main postérieure

كفى معه I [كفى به 16

7, 17 g I = P om. قد

عابر 7, 18 ا 7,

et après عابر et après

8, 16 e I = LP بنجرت

وستّ 8, 17 ا 8

عابر I عابر

وسلم .9, 4 I om

9, 8, 9 I تارح

10, 1 a 1 = L avec عبيد au dessus de البن

10, 11 c I = P sans vocalisation

10, 12 I a sur ابو d'une main postérieure جدّ

10, 18 d I = P om. λ

مصاص I , 5 I

ايرَج I 11, 14

مَنْوشِهُر I 18 I 11, 18

12, 2 I = L ونَبْت

الأقرباء I 5, 12 الأقرباء

برایان I = P برایان 16, 2 b

كيكاوس ١٠ كيكاوس ١٠ الكيكاوس

18, 13 I عضره

19, 6 c $I^* = L$ والبحران (cf. 166, 11)

19, 8 I ويقدمها

وبعدَمَام I بوعدَمَام 19, 20

21, 9 مثل mieux مثل (Müller)

آرَم 1 آرَم 1 ارتم 1 عند الم

الْمُقْكِر I يُوكُور 22, 1

22, 13 b I \equiv P أرضه

جاوزها I ماروعا

23, 15 Ibn-Seddad, Ms. de Leide p. 238 قابتداً بعمارة (De Goeje)

23, 16 Ibn-Šeddad وَاتم بنآء (De Goeje)

23, 17 Ibn-Šeddad منبني المسجد ما فر (De Goeje)

ير ا يرى 17 23, 23

23, 18 Ibn-Šeddād قبنت (De Goeje)

عا جُعِلَ فيه من الذهب وللواهر Ihn-Šeddad جعَلَ فيه من الذهب وللواهر et ajoute وفرغ منه في سبع سنين (De Goeje)

غَرَغَ I فَرَغَ

25, 8 I aussi ويصف mais l. يصف

25, 20 Ibn-Šeddād, p. 241 اختياره (De Goeje)

کیمبیس بی کیابنه I کیمبیس بی

26, 9 Après السيف Ibn-Šeddad ajoute فقتل منهم ثلثماثة (De Goeje)

27, 8 c I = L انّما

انه I الن 9 ,27

27, 20 لمّا 1. لمّا (Müller)

(Müller) الذي 1. الذين

اسفنديان 1. اسفديان 29, 6

30, 17 Dans I* ننجدت a été biffé et placé après تبع الاقران

30, 21 c I = P ظاهر

32, 6 a I = LP الذفورة

32, 17 c I = P)

غير ١. غير 33, 6

اعتبِرْ بي ١٠ اعتبِرْني 35, 3

36, 17 d I = P om. むじ いっ

36, 20 e I = LP والروم

تَعْبُد mieux تُعْبَد عَبْد

38, 6 f I = P some

يومئذ *I نومئذ

(De Goeje) يتضافروا 1. يتظافروا

41, 1 b I = LP مبلاده

41, 11 عَيْزَه 1. عَيْزَه

43, 3 c I = LP آپيڙ

في عصره 1. وفي عصره

فافك بن مهربس ا

موضعه I. مواضعه

48, 1 I س بيته

48, 17 I عليه

49, 15 احدا الحدا

ابنه ۱. ابنیه ۱. ابنیه

53, 10 a I = LP على

المنذر 1 9 ,57

الريحان I الريحان 59, 15

فهرب فيروز منه ١ فهرب فيروز

60, 16 I اهجدودا

61, 19 I ais

62, 16 e I يېند sic!

et après نواش et après

يرَجع et يمتدّ فيبلغ I يرَجع

وركب ١٠ وركب ١٠ وركب

دمار I 63, 19

63, 20 I فبذلك

65, 8 I وفادة

جيش I* اجشر 65, 11

ونشّابة .1 mais ا ونشّابه mais ا

ووٽي I ووٽي

69, 19 I اخارا

اوغل I* اوغل

70, 13 مدينه 1. مدينه

70, 15 اصل انطاكية probablement une glosse

70, 17 g Marquart veut lire وَنْدُخُسُرُو (De Goeje)

70, 19 منيكم ال كنيكم

يزدٌفنّا I ماردٌفنّا 71, 1 a

72, 6 I الله mais l. خدّل جدّل

ثقاتا I تقاتا 73, 15

بوتريهما *I الا 74, 18

75, 1–2b I \equiv P mais sur la marge فلم يجز

75, 5 aml= 1 aml=

غلّط I غلّط

وْقنًا 1 77, 7

77, 20 ا نبخ

ابطآء I آابطآء 78, 14

اعضاد I اعضاد

80, 12 I* كروث

81, 1 I aussi التغييب mais l. التغبيب

ارغل I* العلام 81, 18

السفنديان ١. اسنفندياد

82, 17 مصرعة المصرعة (cf. 88, 7)

بُلْتكين 1 84, 3

84, 7 I* Lagin

84, 9 I يرتكين

لصرف منا I العرف الصرف

وأَخْذَ ا واخذ $P = 16 d I^* = 18$ الجاء الحاء الحاء

عليه *1 I عليه

92, 5 c $I^* = P$ α

99, 13 I* لجميع

الذي كان تجلس فيه ۱۳ 100, 17

وأقف 101, 7 الم

فنزعها I ا 101, 18

101, 19g I = P

102, 16 b $I^* = LP$ عظم

104, 3 a I* = P ملتقتلا

ودخل المحاب بهرام علية ١١ ١٥٤, ١١

كفرة I نام 104, 19

شبرزاد I مارزاد 105, 16 d

112 I a toujours شيرَوَيه

112, 14 I aussi حين mais l. حين

114, 3 I مشبت

117, 12 I a sur la marge extrait du Ķamūs sur بيش

كلَّكَة I عَلَكَة 123, 12

125, 8 نیاده ا. نیاده (Rosen)

احدقوا *I ا 125, ا

126, 16 b I* = P Oly

127, 8 لجلا ا رجلا

عنكة I* ضنكة

128, 16 f I = P omet , mais sur la marge خطبة

وأوقفوه * I 130, 2

نغسم **I** نغسم نغسم

132, 5 b I \equiv L sur la marge وروى مهير

ينغض I م 133, 16

السلموري 1. السلموري 5

قال 1. فقال 1. ا

العبث 1. العيث 1. 136, 17

به 1 36, 21 ا

137, 7-8 عزرة بن قيس 1. عزرة بن قيس (Cf. Ṭabarī II, 235, 1)

موسى واصحابه *I في موسى واصحابه

خلصوا P اعطوا 139, 10 a I = P

نفسه فيم 1* نفسه

اوغل I* اوغل

عنه I عنه 142, 10

ترید I ترید 147, 13

تحلّت 147, 14 c I تحلّت

أرض ١. ارس ١. الرس

ناجلبوا I (149, 1

اوغل *I اوغل 149, 2

وأرْخوا 1 49, 6

عبيد I = P عبيد

150, 10 I \approx ,

151, 3 وروا 1. روا

151, 15 فيم ا. فيم (Derenbourg).

ونَاءً 1 اللهِ 152, 1

للطبيعي L = 155, 11 e I* = L

شديدًا . 1 شديد 158, 19

ىثبىت ئام I مى 160, 9 a

مراد I مراد 160, 11

ط بجيزوا et sur la marge بجيزوا

161, 17 I* منه العفيك كا

وتعمرين 1 ا 162, 1

sic! يهد 14 b I يهد

اسعيد السعيد المعيد المعيد

ابن ابی سفیان ۱. بن سفیان ۱ بی

أخبرك 1. خبرك 165, 1

(De Goeje) تضافروا 1. تظافروا

(Müller) مَوَدَّةُ 1. مَوَدَّةً

حييتَ 1 165, 15

رُّدُ 167, 14 ا مُرْدَ

بن ابي حذيفة ١. بن حذيفة

جريراً ١. جرير 167, 18

يا لك لخير I و168, 19 يا لك

يُغْلَبُ 1. بِغُلْب 1. يُغْلَبُ

ركتباً *1 169, 2

169, 4 I aussi خبر mais l. خبر

كلافة 1. لخلاف 169, 6

سعد ال سعيد ال 169, 13

170, 21 a I* = L l. ≤ 5w

172, 1 a I = L sur la marge نن عم جرير avec ف

 $172, 3 b \quad I = L$ لابن عم جرير

كائن 1. كائن 1. الخائن

يبلغنى I ، 176, 3

رکان اول I* آل 176, 14 الم

176, 15 Lis. 15 sur la marge

ينتطحان *I ، 178, 5

(cf. 176, 15) المعتر 1. معمر العبر العبر

يزيد بن اسد 7 ,184

الْهُبَيْرَة $I^* = L$ الْهُبَيْرة

مُعَرِّعَةً ١. مَعَرِّعَةً

فاقتتلوا I ، 186, 7

188, 1 علا 1. علا

المجمّع 1 و190, 20

نْعْرِق I 37, 3 I

وِبَارُهَا ١. وَبَارُهَا ١٥ وَبَارُهَا

ناك 197, 17 ناك 197

197, 19 I om. اين

يُقْاحِمْهِ I يُقْاحِمْهِ

ظُلَيْم I فُلَيْم

ئو *1 199, 13 ا

عليه لك I عليه عليه

يل اكتب I يلل اكتب

207, 3 7 7 1. 7 7

207, 6 b I* = P تكتب

207, 12 I يحكم به

207, 13 f I = L تقاضیا

207, 13 g I = L تراضیا

فقرأه I عقرأة

et sur la marge ولبده تعانى في قريب et sur la marge اظنه

214, 16 I om. الله et قدل الله على الل

215, 18 I ايتم, et قلتم

218, 13, 19 سعيد 1. معس

كبيرًا I 218, 15

219, 1, 2 معيد ا. معس

فانّنا 3 ,220

220, 15 باب المجابِ أ

221, 11 a I = P با ابا

خطآً ا خطأً 16 221, 16

يا ابن I ابن 222, 10

غقال على I ققال على 3

تبداء وم — يبداء كم I عبداء وم

منكم رجالا صالحين *I عالم وعلا

226, 1 a I = P اللهم ال

226, 10 d I* = P sans

(Rosen) خَنْقَت l. حنقت (Rosen)

يقران I يقران 228, 2

228, 18 I 🤾 j

(Rosen) عبد الله 1. عبيد الله

فبايعوا 1. فيايعوا 9 232,

234, 7 I المقدّمة المقدّمة

234, 16 c I = P om.

234, 16 d I \equiv P om. ابنی ا. $\hat{\mathbb{D}}$ ا

البَشارة 1 البَشارة 237, 10

كان عليُّ ١. كان عليَّ ١. 238,

تَسْتَفَزَنَّك 1 d I تَسْتَفَزَنَّك

239, 14 I عَيْبَتَه. Rosen veut lire [جلدة ما بين] جعلتم الم

كْدَين I كُدَين

ىكغارن I يكغارن 242, 21

sans vocalisation السبيعي sans vocalisation

وعزرة ١. وعروة 243, 17

245, 11 I عينان corrigé en عينان d'une main postérieure. Rosen veut lire عينتنى ou عَيْنَى

245, 18 a I = P

246, 20 c I = P تباشیر ه

وتصيقني I 247, 12

يكثرون ١. يثكرون 249, 10

249, 10 b I = LP فجعل

ويضعَم I عنوبي 249, 17

فكان I و 250, 9

251, 4 I عيات et sur la marge غناي b sic!

فاجمعوا 17 I فاجمعوا

كرِيز I كرِيز

اتَّقوا 1. أتقوا 252, 15

خُذُلُوا 1 253, 8

فاستَقْر mieux فاستقرى 253, 13

254, 13 b I = P &

254, 15 تبيعة ١. متعية

255, 1 I ايتمنك ا

فرُقى 1 ي 255,

255, 9 Rosen veut lire

بكلّ 1. بكلّ 1. 255

255, 18 c I* = LP فادرك

حيّة ا حبّة 255, 21

256, 5 a I = LP النفوذ

وس I [اوس 256, 6

256, 7 b I = P &

256, 15 d I = P

257, 19 c I \equiv P \downarrow \downarrow \downarrow \downarrow \downarrow

كراه ١ الحاج 258, 4

258, 10 b I \equiv L الرقية et après

من اهل الكوفة I = P ع 258, 12 c

259, 7 I om. &

يغُم et فليغُم et فليغُم et يغُم

يجرون I 259, 19

بِشراتِ l. بَسَراةِ 260, 18 ا

ونستقبل القوم I* ونستقبل القوم

262, 5 a I \equiv LP répète طریقا

الخُطّة 1 الخطّة 12 ,262

263, 3 اذا * ا

263, 11 a I = LP ≤ 50

يبدارن 1 1 264,

sic! حصينة I عنينة sic!

عدّت I عدّت

264, 7 I om. &

فام_ب *1 17 يام

sic! لبايتك I لبايتك

266, 3 b I = L فيرىعون

عَزْرة 1. عروة 1. 267

268, 7 I مبيخ ا. مبيخ

268, 21 f I = P نَوِيْد

بَمَشْقَص I و 269, 9

269, 19 a I = P om. اخود

(Cf. Glossarium Ṭabarī) جَزْر جزورٍ ١٠ جَرْر حَرُورٍ

272, 9 أَخْزَم l. وَأَخْزَم (Cf. Lisan-al-arab, s. v.)

272, 21 I ajoute

وأُتنى 1. وايتنى 273, 2

(De Goeje) أُكاد 1. أُكاد

273, 9, 13, 16 عَضَاًة 1. عصاد (Cf. Ibn-Durejd 249, 15)

أَنْشاً ١. أنشاً ١. أنشاً

خالُك 1. خالُك 275, 9

277, 10 عَلَيْهَا الْيِمَانِيَّةُ (De Goeje)

الذُّبْحَة 277, 14 c I الذُّبْحَة

279, 6 a I* = LP بَاسك bonne leçon qui a causé la mauvaise leçon ligne 8

279, 18 I الاف

280, 1 ایس ا (Cf. Lane s. v. ایس)

280, 5 إِنَّ اللَّهُ عَلَى اللّهُ عَلَى اللَّهُ عَلَّى اللَّهُ عَلَى اللَّهُ عَلَّى اللَّهُ عَلَّى اللَّهُ عَلَى اللَّهُ عَلَّى اللَّهُ عَلَّهُ عَلَّمُ عَلَّ عَلَّمُ عَلَّا عَلَّهُ عَلَّا عَلَّا عَلَّا عَلَّا عَلَّا عَلَّ عَلَّا عَلَّهُ عَلَّا عَلَّ عَلَّا عَلَّا عَلَّ عَلَّ عَلَّا عَلَّا عَلَّهُ عَلَّا عَلَّهُ عَلَّ عَلَّ عَلَّا عَلَّ

280, 13 d I عرانة (Cf. Ṭabarī II, 488, 11)

(Rosen) المَهِلَّبُ 1. المُهَلَّبُ (Rosen)

281, 22 I* من رأى

282, 8 b I = L جُدُّ جِدُّ

بسّلّى 1. نسلى 14

sic! يومَع sic!

بَأُمْنَعَ 1. بَامْنَعَ 1. عَنَمْتَا

وَمَرْسَى I = L وَمَرْسَى

نشجى I = P نشجى

(Rosen) يَطْرُق l. يُطْرَق (Rosen)

284, 9 b I == L avec بعض sur la marge

واستلْقَموا I = P ا. واستلْقَموا

عن مكانه *1 286, 2

sic! قومس sic!

ماً ترید I ترید 287, 18

اتْبَعَام I اتْبَعَام اللهِ اللهِ

288, 4 a I <u>—</u> P الثالث

عَنُود 1. عَنْتود 288, 20

الوُقود 1 288, 21

مَهْران I تَهْران 290, 7

المَهْرانية 1 90, 92

290, 19 b I = L om. ,

 $290, 19^{\circ}c I = LP$ استملنا

291, 4 I مامة

291, 8 قاطمأَن 1. قاطمأَن = I

(Rosen) واقتحم ال واقحم (Rosen)

أجرتُه 1. آجرتُه 291, 14

أَجَرُنا ١. آجَرُنا

قى 18 c I = P om. قى

وبايعوه I = P وبايعوه

sous la ligne نَسْرِ avec وَكُر sous la ligne

296, 5 b I = LP 1917

298, 4 a I = P استعمالها

ابا عرة 1. قرة 298, 5

299, 21 I الف الف sic!

واعمالهما *I موالهما واعمالهما

300, 9 c I = L جَوْخَى

(Rosen) تُراه 1. تُراه (Rosen)

الجيلان 1. الجيلان 13 ,302

302, 18 b I = LP \rightarrow

مكرڥا I مكرڥا

واكثر I = P واكثر

303, 2 b I = P وانهزم

ناتبعه I المام 303, 2

303, 17 c I = LP جازر

303, 20 $e~I=\mathrm{LP}$ تنآی

اطنّه وسيساط mais sur la marge شمشاط اطنّه وسيساط

305, 18 d I = L om. Y

وولُّوا امره I 306, 17 ا

sic! رُفاعة sic!

307, 18 b I = P اليبامي

تَحُوسُنا ١ 308, 4 م

308, 4 b I = L صوت

308, 10 d I = LP رَزِينًا

وأَجرتُه 1. وآجرتُه 1. عُرَجتُه

خلفنا I ا 310, 16

310, 18 e I* = P ارتكبتم

311, 7b I = P om. x^3

شهرًا ١. شهر ١. اشهر

شلیط I سلیط 311, 17

312, 9 a I = LP بَشَام

عربية I = P عربية

الفحار I = P الفحار 312, 15 و

دينوند ا دينوند الله عنوند الله عنوند

314, 8 I الكذَّاب, mais l. الكذَّاب

والحَنَبْ ou peut-être والخَنَبْ 316, 10

عبد الله I = LP عبد الله

وكانت I 8 18 م

عليان ع I = L طبيان

تغدُّو 319, 4 I

دمثلُ 1 المثلُ 319, 4

جمادی ۱. جمدی 11

تَدْمَى ١. تَدْمِى 1. تَدْمِى

واحدقوا I واحدقوا

321, 18 a I = L \vec{d}

جعلوا I و 324, 9 في الم

324, 14 sq. C'est de même sage, indiqué comme tel en I

325, 5 عَدَادُ 1. عُدَادُ etc.

326, 1 a I نَغْثك

الوفا rime avec جفا

326, 12 d I = L sto

يَكُنَّ l. يكن I يكن أ. يكن

327, 7, 15 I مَيْد

328, 10 a I = P مسلم corrigé en d'une main postérieure

الى 1 ال 1. كا

330, 1 I آمُويَد آ

بخارى I عارى 330, 2

330, 12 c I = P انا

مستلَّم I = P مستلَّم ا

شرطته *I ع 332, 2

332, 10 a I يُثْنَبَنَا sic!

332, 17 b I = P om. وقد

333, 8 b I = LP ملهبا

تعیش ۱* تعیش تعیش

تَوْقَدَتُ 10 ا 334, 10

ارض اً. رض 1. ارض

وقال 1. قال 335, 17

الى I [على 6 ,338

338, 7 b I = LP جيلان

338, 7 c I = P om.

فاجاب عليه هشام :ط Bar la marge avec غاجاب عليه هشام :ط

 $340, 15 \, a \, I = P$ واختلف

خریش I نام 341, 1

(Rosen) تسلّیا ۱. تسلّبا

الكرمانتي I [بالكرمانتي 341, 22

(Do Goeje) تصافروا 1. تظافروا

بي ١٠ ابي 1 ابي

343, 16 a I \equiv LP قال

343, 17 b I \pm LP معنى

يسوى الينا I الينا 343, 21

344, 16 I aussi ¿ mais l. (cf. ligne 13)

وماً لهشام *1 الهشام 345, 21

346, 12 b I = P المؤمنين

ش_تطته ۱* شرطته

347, 7 a I = P والتسلّط

يُباع ١. تُباع 10 ,347

عمد الى واسط I معد الى واسط عمد الى واسط ا

(De Goeje) فَتَذَّكُرُ 1. فَتَذَّكُرُ

بايعوا .ا بايعوه 17 ,349

349, 19 I آنْت آ

غَزُوان 1 350, 2

351, 4 I يَغْسِدَ

تَحْمِلَ 1. يَحمِل

المطرّ ا 351, 5

بعض I بعض

 $351, 22 \quad I = LP$ بکر بکر

شرطته ۱* 352,

352, 9 a I = P om. بن

الصّباح I الصّباح

353, 6 a I* = P ركب

يْتَبُ 1 853, 8

353, 11 b I = L $\overset{"}{\omega}$

الدور الدور I عمل 353, 12

 $353, 19 \ a \ I = L$ تواقفوا

354, 3 a I = P &

يوم 17 I* يوم

غُويًّا I 354, 18

355, 2 a I = LP تسام

(De Goeje) ضافرته 1. ظافرته

355, 14 c · I = L om. مالامر

عقال . 356, 8 b I == P om. فقال

356, 14 d I = LP يقوى

356, 14 e I \pm LP استعین

واقول 356, 18 f I = L sur la marge واقول

اقبل ١. قيل ١. اقبل

358, 1 b I \equiv LP الذي

(Rosen) تسلّیا ۱. تسلّبا

359, 19 I* → □

359, note b Lés. l. Lis.

360, 7 a I = L اليمنيَّة

360, 9 b I = P om. وكانوا

360, 11 c I* = L غَيْبُ

362, 4 a I = P om. فيها

عقد I عقد عقد ا

362, 16 I الله عَدْمًا قَدْمًا عَدْمًا عَدْمًا عَدْمًا عَدْمًا الله عَدْمًا عَدْمًا الله عَدْمًا الله

عُبِلِغَ I قُبِلِغَ 364, 19

رَمَيًا I 366, 16 I

sic يقوم I 366, 17

باجواز I 367, 1

مُعَلَّما 1 مُعَلَّما

370, 2 تَهُمَّ I* مَهُمَّ آ

فكونوا P ا 374, 16 a I = P

375, 8 b .I = P om. اند

يامني 1 ا 376, ا

377, 12 b I = P يكنوا

ىمَبًا I ق79, 19

380, 5 a I = LP الروندية

380, 16 ولمن l. وجمن (Rosen)

381, 12 e I = P om. jusqu'à بالنفس الزكينة

381, 14 f I = P om. jusqu'à رضوان الله عليه

عليم 1. اليم 381, note f

بى محمد . 381, 18 h I = P om

عباس I عباس 381, 19

381, note e بالنفس 1. بالنفس

بن المنصور I om. بن المنصور

382, 3 b I = P أمر sans المهدى

382, 12~e~I=P~om. الهادى

وبويع له *I I نوبيع له

بعيسابان . mais ا بعيسيابان 382, 16

واقبل I واقبل 382, 19

التي . 384, 3 I om. الذي

أَجْلُس I الْجُلْس 384, 3

يكفى ا تكفى 84, 6

385, 5a I = L

غنيت I عنيت

اوغل *I 387, 5

388, 7 b I = L 3

جمادي ١. جمدي

388, 14 c I = P كليفة

390, 7 a I = P om. الأُمِين

392, 3 b I = LP الذي

السين 1. الجسين 1. 393

الانبارى 1, 7 الانبارى 394, 1, 7

394, 10 b I = LP لغبا

394, 16 c I = LP الرجن

394, 16 d I = LP

اللي الله I الله 395, 9

يعار ١٠ يعارا 10 395, 10

396, 8 a I = P ajoute ما الذي يقال

 $397, \ 3 \ a \ \ I = P$ متناء

397, 5 I منتقا

397, 7 c I = P $s \omega$

397, 9 e I = P 'imi'

397, 11 I = P وللبل

الموونة I 397, 13

كرم 17 17 397

398, 7 Let mieux & avec L (Rosen)

(الم يكن هنّه I = P (l. هنر)

يوباره mais ligne 17 يوباره 398, 12 h I aussi

398, 19 k I = P , ii>

399, 1 a I دَرْدَ ا

399, 6 c I = P la même lacune

399, 6 I تلالا 1

400, 3 a I = P وصار

نهر .8 d I = L om نهر

400, 8 e · I = P اسباط

400, 10 I اسباط

400, 11 g I \equiv P xاج,

اسباط I السباط 400, 12

400, 15 j I = L دقطعه

حَرْبِ ١. حَرْبِ 19

401, 3 a I = P ajoute بالله

401, 8f I = P om. \varnothing

وحسبك انت ايضًا يا ابا عبد الله *I 10-9 وحسبك الله عبد ا

401, 17 k I = P om. کتاب

401, 18 l = P om. الدينوري

تعالى ورضى عنه I om. تعالى ورضى

XXII, 43 sq. — 14, 1., 114

XXVI, 205 - """, 1

XXVII, 16-45 - 15, 9.

XXVII, 46-52 - 1., 4

XXVIII, 20-21 - ۲1, , ,-1.

XXVIII, 49 - 1717, 1_-19

XXX, 1 — III, 9

XXXVIII, 25 — 114, v-1

LXII, 5 — 115, 1.

LXXXV, - 4°, to

LXXXIX, 5—6 — 14., 10—14

CX, - 44, 1v

INDEX DES CITATIONS DU QORAN.

II, 189 — ۲۸۸, ۸—9

II, 190 - 170, 10-19

II, 256 — "vr, 9—1.

II, 261 — pp. 1.—pp., 1

III, 54 — ۲۲۲, 12—10

IV, 115 — 141, 11

V, 51 — 114, 1—9

VII, 71-77 - 1., 4

VII, 83—90 — 1f, 1o

VII, 101 sq. - 15, 1.

VII, 175 — 19f, 19

VII, 185 — 197, 19

XI, - v, lv

XII, 52 — 17., 14

XVI, 128 - 110, 14-1v

XVII, 35 — 1111, 14

XVIII, 93 — 149, 9—1.

XXI, 22 - "v", 10; f.1, 1.

عروة بن المغيرة ١٦ ،١٣٠ العلمآء ١٠ ،١٣

على بن حزة الكسآئي ، ٣٨٣, على على بن محمّد الهمداني ٩ ،٣٣٢,

القعقاع الظفريّ ١٩٩, ٩

الكلبي ١٩ ,١٣٣١

الهيشم بن عدتي ۸ ، ۳۷۲ ، ۱ ، ۳۲۹ ، ۱ ، ۳۲۹ ، ۱ ، ۳۲۹ ، ۱ ، ۳۹۸

INDEX DES AUTORITÉS CITÉES.

ابن الشرية ا ,.ا ابن عباس ۱۱ ,۳۳ ابن الكيّس النمرى ۱۸ ,۹ ابن المقعّع ۴ ,۴ ابو هرون العبدتى ۱۱ ,۲۷۸ الأَصْمعى ا ,۳۸۴

جيد بن مسلم ٢٠١١, ١

رجاء بن حيوة ٧ ٢٣٣١

زید بن وهب ۱۹۴٫ ۱۹۴٫

الشعبيّ ۲۹۰, ۱, ۲۰۰, ۲۲

عبد الله بن الصامت ۲۱, ۲۱ عبد الله بن عبد الرحن ۱۱ ،۱۴۴ عبد الكريم بن سليط ۱۲ ،۱۴۴ امرو بن العاص ۱۹ ، ۱۳ ، ۱۹۲ ، ۱۷ - ۱۹ ، ۱۳۳ ، ۱۹۳ ، ۱۹۳ ، ۱۹۳ عرو بن كلثوم ۱۸ ، ۱۹۰

الفرزدق ٩ ,٥٥

قطری بن الفجاءة ١١-١١ ٢٨٩ قيس بن هبيرة ٣ (١٣١١-١٥ ٢٣١١

اب، ال⁻¹¹; الما، ال-1; الما، الما،

محمد بن خالد ۱۹–۱۹ ،۳۰۸ المخارف ۹–۷ ،۴۰ س/۱۹۰ مصعب بن الزبير ۱۵ ،۱۳۰ معاوية بن ابي سغيان ۱ ،۱۸۹ ; ۱۹۱ س/۱۹۰ المنصور ابو جعفر ۷ ،۳۵۸

النجاشی ۱۷۱, ۲-۸; ۱۸۰, ۱۱-۱۱۳; ۱۸۰, ۱۵-۱۸۹, ۴; ۱۹۸, ۳ النجاشی ۱۷۴, ۲-۸; ۱۸۰, ۱۱-۱۱۳; ۱۸۰, ۱۵-۱۸۹, ۴; ۱۹۸, ۳ نصر بین سیّار ۱۳۰۶, ۱۱-۱۱; ۳۵۹, ۱۹-۱۱; ۳۵۹, ۱۹-۱۱; ۳۵۹, ۱۱-۱۱، ۱۳۰۱ الولید بین یزید ۲۰۰, ۱-۱۱

شاعر من قریش ۹–۸، ۴۲٫ شاعر من هوّان بن طسم ۱۱، ۱۹ شاعر من بنی یشکر ۸، ۲۸۳–۲۸۰، ۲۸۲٫ شریح بن ایی أوفی ۱۲، ۴۲۴٬ الشنّی ۱۱–۱۹۲۲، ۱۹۲۰

عبد الله بن الزبعري ٩-٥٠ ٢٧٧, عبد الله بن الزبير ۲۱ ,۱۷٫ عبد الله بن قيس الرقيات ١٠-١٠ ١١٩ عبد الله بن همّام ١٠ ٢٩٩٠ عبد الرحن بن الزبير ١١١٣ ٢٥٥, عبد الرحن بن محمّد ٧-٥ ،٣٢٥ عبد الملك بن مروان ۲۰ ، ۳۲۸ ، ۴-۵ ، ۳۲۳ عبيد الله بي لخر ١٨-١٨ ٣٠٠، عبيد الله بن عمر ١١٠١١ ١٩٠١ عبيد الله بن عمرو الساعدي ٢ .٣٠٠ ١١-٣٠٣ عتبة بن ابي سنفيان ١ ،١١٩١ ب١١٨ عدی بن زید بن عدی ۸-۸ حدی عروة بن زيد لخيل ١٦ ١٤٠, ١١١ ١٤١، ١٢١، ١٢١ عروة بن الورد ١١٣٠ ١٣٠٨ عفيرة بنت غفار ١ ,١١–١٩ على بن سليمن الأزدى ١٩ ٣٩١, عمرو بن الاشرف ١١-١١ ١٥٩, حابس بن سعد الطائی ۷-۱ ۱۸۲، لخارث بن عباد بن زیاد ۲۰۰، ۲۹۰ لخجّاج بن خزیمهٔ بن الصمّهٔ ۱۱–۱۹۴، ۱۹۴، لخسن بن هانئی ۳ ،۳۸۹–۱۹ ۳۸۸،

رياح بن مرة ١١-٩ ١٨,

زياد الأعجم ١١-٧ ٢٨٢

アル、ルール: ハハ、ルール: アル、ルーロ: アチハ、ロ: アロ、キ: ラーは アンド、キーリ: アンド、キ: アリア、ローハ: アリロ、ロード: アリロ、ローハ: アリア 1、

11; 14, 14; 14, 15, 16, 16; 14, 11

شاعر من الأزد ٢ ،٢٨٠ -٢٢ ،٢٧٩

شاعر من تميم اا-١٠ ١٧٥,

شاعر من للحوارج ١٨-١١; ٢٨٩, ٥-١١; ٢٨٩, ٧-٨, ١١-١١

شاعر بن بنی سعد ۱۰۱۱ اسم

شاعر من اعل الشام ٢ ،١٩٣ ٢١- ١٩٢

شاعر من بنی ضبّة ۳ ۲۸۴٫ ۱۱–۲۸۳

شاعر من اهل المدينة ٩-٨ ٢٧٥,

INDEX DES POÈTES.

> بشر بن انی ربیعند ۲ ،۱۳۱، ۱۹–۱۹ بشر بن مالك ۲۱–۱۸، ۲۸۸

متقارب	۲۸, ۲۰	يُخَنْ
رجز	1nv, 1f-10	الطَحَنْ
رجز	197, 1,-19	الرحمان
رجز	mm, 10	ربعيُّون
وافر	00, lv	الرافدينا
بسيط	171, 4-10	همكانا
كامل	197, 71—1912, 7	عثمانا
وافر	, r,11	اربعونّا
متقارب	14., 15-71	كارقونا
متقارب	W, 1-∧	تحذرونا
رجز	۳.4, ۱۲—۱۱۳	علَيْنَا
طويل	۳۸۸, ۱۹–۳۸۹, ۳	تهينَهَا
طريل	194, 11—10	الأمن
كامل	00, 9	مكان
وافر	12, ~-9	ثمان
طويل	۲۸., ۱۲ ² —۲۸1, ۴	عثمان
طويل	MV, Is	التَأَسِيَا

طويل	14, 19—11, 1	النَمْلِ
طويل	14°, 11—114°	السلاسل
خفيف	۳10, 19—11	عطبول
طويل	140, 4-14	طويل
طويل	fr, ^9	مخائلة
طويل	۲۰۲, ۴	أظَّلَما
طويل	19~, 14—15	مذمما
طويل	mt., H	الدَمَا
رجز	144, 14 -144v, 1 ²	رشما
طويل	1174, 114-10	أعجم
كامل	mhm, 1	الاقوام
وافر	40°, 11 −19°	تميم
وافر	144, to—1144, th	حامي
رجز	۳۷۶, ۹	أُخْزَمِ
طويل	۳۱۹, ۸—۱.	مقيم
طويل	mmm, h.—mmt, 1	حالم
بسيط	rfn, 10	الصَرَم
خفيف	100, 11-11"	عظيم
خفيف	٣٣٠, ٥	السلام
وافر	14—17.	ضرام
رجز	109, 11—11	نَعْكُم

وافر	r.4, Iv—19	فريش
بسيط	1, 1, 1, 1	صنَعا
طويل	799, 1.	شموع
سريع	mo9, 9—17	ساطع
رجز	1, 1.—11"	للصّدَفْ
طويل	191, 1—4	واقف
طويل	۳۴۸, ۱۷	ذَوَارِف
بسيط	100, 10-124, 4	والصَلَف
<i>زج</i> ز	۳٥٨, v	المرقة
كامل	Ynf, 0-11	الأزرق
وافر	1~1, 10—1A	التراقيي
كامل	4, 19-4.1, 1	هناكا
رمل	rvv, 0-4	الأَسَلُ
وافر	men, 9—r.	فزالا
وافر	۳40, 14—19	الطلالا
خفيف	P49, 1	الوغولا
 رجز	774, 14	معقولا
ر .بر طويل	700, 4—11 ^m	عقيل
- 13-	,	

رجز	Yov, 14	تنقّرِي
طويل	190, 11—11	الغثر
طويل	mpm, 4-0	لا تشرى
طويل	mmm, 11 — 14	الغوابر
كامل	m.m, 19—m.f., r	الاكثر
وافر	۳۱۲, ۹—۱۱۳	بالمذار
بسيط	mhm, 11	بأطهار
طويل	14, 9—17	المكّرُ
طويل	114, 19—114, 9	تغور
طويل	132, A114	أُدبروا
طويل	144, 14-11	مهاجُر
طويل	۳۹۸, ۳, ۴, ۹, ۷	البدُّرُ
متقارب	191, 14	الأَخْزَرُ
وافر	١١٣٠, ٩—١١	يسير
بسيظ	۴۷۳, ۴	الحَجَر
طويل	190, 0—9	قرارُها
رمل	14^, 1~—149, 1	و قَنْر
كامل	1,4, 4	بازِ
طويل	144., 14—1.	خُرْسِ
بسيط	1.4, 11 ² _11 ²	عبّاسِ
خفيف	5v9, 77—5x., 7	عَبَيْسِ
رجز	1n, 12-0	العروس

سريع	1470, o-v	حدادٌ
رجز	19, 11	قاعدا
رجز	7~4, 11—11 ²²	قلادَ«
طويل	۳.۴, IvIn	شريد
رجز	۳۲., ۱۴	الملبد
رجز	797 , 14—1 ₁	زياد
خفيف	raa, 1a-71	ثموب
وافر	701, f	مراد
طويل	79., 7-0	يزيد
طويل	100, 111	ارْبَدُ
طويل	۳۹۱, ۱۳-۱۷	جدودها
رجز	190, 11	الشَتَرْ
رجز	19., 11—11"	غَبَرْ
رجز	mr., 1v	تَغِرُ
طويل	۲۸۲, ۲۰—۲۸۳, ۸	للخبر
كامل	۳44, ۱۱	وزبيرا
طويل	11/11	شمرا
خفيف	7, 11-1, p	كثيرا
بسيط	۳۱۴, 4—9	اللتحبرا
رجز	7vo, 1-7	انبرَى
كامل	۳۸۰, ۲۱-۲۲	جرى
طويل	rr, 1r-14	كسكر
رجز	400, 19—71	تشرِی

INDEX DES RIMES.

خفيف	198, 9—11	النعمآء
طويل	190, 1.—1919, I.	الادبَّ
رجز	198, IV-IA	المظلب
رجز	191, 0—4	غَلَبْ
طويل	۲۸۲, ۷—II	أحربا
طويل	174, 4-4	و لا أبيى
طويل	14m, 11v	المهتب
طويل	۳۰۰, ۴۷	هاضب
متقارب	11v, 4-1	للمضّعَب
بسيط	4°01, 19—11	كتّبِ
رجز	124, v-1	مهرَب
بسيط	۳4., ۱.—۱٥	الغصب
طويل	164, 14—164, 14	خلّتى
وافر	۳۰۹, ۸-۲۰	مصبتات
خفيف	۴۷٥, ۸—۹	بالسنوات
رمل	۳۳۷, ۱۸	الْقراح 11
		11

هراة هور ۱۱۰ مرس ۱۱۰ مرس ۱۱۰ هروش ۱۱۰ هروش ۱۱۰ هروش ۱۱۰ هروش ۱۱۰ هروش ۱۱۰ هروش ۱۱۰ مرسیر ۱۱۰ مرسیر ۱۱۰ مرسیر ۱۱۰ مرسیر ۱۱۰ مرسیر ۱۱۰ مرسیر ۱۲۰ مرسیر ۱۲ مرسیر ۱۲۰ مرسیر ۱۲۰ مرسیر ۱۲ مرسیر ۱۲ مرسیر ۱۲ مرسیر ۱۲ مرسیر ۱

9

وادی الرمل ۲۵ وادی الغزی ۱۳۲۰, ۲۷۵ واسط ۲۰۲۱, ۱۳۲۰–۱۳۹۵, ۱۳۲۰, ۱۳۴۸, ۱۳۴۹, ۱۳۳۹, ۱۳۳۹ واسط ۲۰۲۱ وبار ۱۵ ۵۰

ریاجوج ۱۳۹ بیاجوج ۱۳۹ بیش ایش ۱۳۹ بیش ایش ۱۳۹ بیش ۱۳۹ بیش ۱۳۹ بیش ۱۳۹ بیش ۱۳۹ بیش ۱۳۹ بیش ایش ۱۳۹ بیش ۱۳۹ بیش

میسان ۱۲۴ ,د۷ میلانوس ۴۰

0

نجد ۱۱ ذاحران ۱۷, ۱۸, ۴۱, ۹۳ دا النجرانية ١١٣ الناجيلة ١٢١, ١٧٩, ٢٢٠, ٢٢٥, ٢٩٥ مم, ۳۴۱, ۳۵۹ لسن ٩٩, ١١١١, ١١١٨, ١١١١، فسن النسناس ها نسلی ۲۸۲ نصيبيين ۲۰۰ مار ۱۷۸ ایما ۱۹۴ مار ۱۹۴ فهاوند ۱۴۴, ۴۶, ۴۴ ۱۴۳–۱۴۹, ۱۴۳, ۱۴۸ کنهاوند النهر = النهروان ۲۲۷ ,000 نهر البصريين ١١٣ نهر بلخ ۱۳۱۱, ۱۳۲۹, ۱۳۳۱ خلع نهر بوت ۷۵ نهر تستر ۲۸۲ ۴۹٫ نهر الرسّ = الرسّ نهر الملك ٥٠ النهروان = النهر ۲۲۴, ۲۲۱, ۲۲۱ = النهروان نيسابور ۳۹۰ ۱۹۳۰ ۴., النيل ۳۹۴ ۳۹۹ نيلاب ۴۹ نيلاط ۴۸ نینوی ۳۹۳

المرج 194 مرج رافط ۲۰۰۳

مرخیانوس ۴۰

مرورون ۱۹۹۹ مراس ۱۹۹۹ میس میسا ۱۹۹۹ میس ۱۹۹۹ میس ۱۹۹۹ میس ۱۹۹۹ میس ۱۹۹۹ میرورون ۱۹۹۹ میس ۱۹۹۹ میس ۱۹۹۹ میس

المسجد لخرام ٧٧٧

مسجد رسول الله الاله مسجد

مسفرا = ما سفری c مسفرا

مسكن ١٨

المشبق ٣٨

المصران عبه بهرس المار

المطابح اا

معصوف ۳۸۹

الغرب ١٥, ١٧, ٢٦, ٢٥, ١٣٧, ١٥, ١٧

مقبرة وهرز ٢٩

مقبرة المهاجريين ا٢٣

مكران ٢٣٩ ١٣٩

IT, MY, f1, 4f, vo, v4, 101, 110, 1f., 1ft-1f0, 100-104, xxx

**V*--*V*, **V*, **M*f, **M*f,

منبج ٧٠

4, 49 Junio

منی ۳۲۰

مهرجانقذی ۱۴۰

الموصل ۴، ۴۰، ۴۰، ۱۱۱، ۱۹۴، ۱۷۸، ۳۰۰، ۳۰۴، ۳۷۹، ۳۸۲ الموصل

ميّافارقين ٢٠٠۴ ,١٩٤ ميّافارقين

۲۹۹, ۲۹۸, ۳۰۰, ۳۰۱, ۳۰۴—۱۳۱۳, ۱۳۱۹, ۱۳۱۹, ۱۳۱۹, ۱۳۲۹, ۱۳۳۰, ۱۳۳۰, ۱۳۳۰, ۱۳۳۰, ۱۳۳۰, ۱۳۳۰, ۱۳۳۰, ۱۳۳۰ کویفند بن عهر اسما

م

ماجوج ۳۹ ماجوج ۴۴, ۱۰۷, ۱۴۱, ۳۰۰, ۳۸۰ ماسبذان ۴۴, ۱۰۷, ۱۴۱, ۳۰۰ ماسفری حصی ماسفری الماء ۱۸ وه ماه البصرة ۱۴۹ ماه دینار ۱۴۵ ماه ۱۴۲, ۸۰, ۱۴۱, ۳۰۰, ۳۰۴, ۳۳۰, ۱۴۱, ۳۳۰, ۳۳۰

المدائس ۱۲۰, ۱۲۰, ۱۳۰, ۱۳۰, ۱۳۰, ۱۳۰, ۱۹۳, ۱۹۳, ۱۹۳, ۱۹۳, ۱۱۹۳, ۱۲۰, ۱۲۰, ۱۳۰, ۱۳۳, ۱۳۳, ۱۳۳, ۱۳۳, ۱۷۰, ۱۷۰, ۲۱۰, ۲۳۰–۲۳۲, ۳۰۰, ۳۰۰, ۳۰۱

مدينة الى العبّاس ٢٨٩, ٣٨٩ ٣٨٩ ٣٨٩ مدينة الرسول , النبيّ = المدينة مدينة سابور ٢٨٤

مدينة السلام = بغداد المذار ١٢٣, ٣٠٧, ١٢٣ المبيد بالبصرة ١٢١

قومس ۱۰۲, ۱۰۹, ۱۴۱, ۲۸۹, ۲۸۷ قومس ۱۵۶, ۳۸ القيروان ۲۵, ۳۷

ک

کابل ۱۹۳۳ کابررون ۱۰, ۱۹ کازرون ۱۸۹ کاظمند ۵۰ ۱۲, ۵۰ کاظمند ۲۰۸۰ کردلاء ۲۰۰ ۲۹۴, ۲۹۴, ۲۹۳ کرخ بغداد ۲۰۸ ۲۱۸, ۲۸۴ کرخ میسان ۴۰

۹۹, ۱۹۲۱, ۱۳۳۸, ۱۹۹۰ شک

کشمیهی ۸۸

١٤, ١٠٩, ٢٩٩, ٣٢١, ٣٩٠, ٣٨٣ غبد الكعبة

كفرتونا ٢٠٠۴

کلواذی ۷۵

کماری ۴، ۳۹

Ivo, mgo ximlixII

کنعان ۳۹

کوفان ۱۹۱، ۱۹۹۷

الكرف الساب الساب المراب المر

10

قديس ١٣١١ قديسجان ١٤١١ قرقیسیا ۳.۴ ارا القرمزدجان ۴۴, n.h قرمیسین ۹۴ قزوین ۱۱۰, ا۷۰ قس الناطف ١١٨ القسطنطينيّة ١١٠ ١١، القسطنطينية الصغرى = عمورية ١٣٩٧ قصر ابن هبيرة ٥٠٠ القصر الابيض بالبصرة ٢٩١٣ القصر الابيض بالمدائن ١٣١ قصر بنی مقاتل ۲۰۲ ,۳۱۳, ۳۱۲ قصر عبد الله بن طاهر ۱۳۹۰ قصر اللصوص ٣٨٧ القطقطانة ٢٥١ قعيقعان اا قلعة طبرستان ٣٩٧ قلوص ١٠٨ القلوصة ١٩٣٣ قيم ١٣٠١, ١١٤١, ١٣٠٠ قيم القندوار ٢٣ قنسرين ۱۸۴ مام ۷۰۰ القنطرة ٣٠٠ قنطرة جازر ٥٢ قنطرة جوذرز ٩٠ القهندر اهم

ف

۲, ۱۲۰, ۱۲۰–۱۲۹, ۱۳۱–۱۳۳, ۱۴۰, ۱۰۲, ۲۰۰, ۲۰۰, ۲۰۰, ۲۰۰ القارة ۲۴۹ القارة ۲۴۹ قاشان ۱۳۳۹ قاشان ۱۳۳۹ قاشونین ۴۸ قانونین ۴۸, ۱۳. قالونین ۴۸, ۱۳. قالونین ۴۸, ۱۳. قالونین ۱۳۰ قالونین ۱۳۰ قباب حمید ۷۰ قبرس ۱۴۰ قبرس ۱۴۰ القبط ۵ القبید ۲۸۳ القبید ۲۸۳

العرب العاربة ١٧

العرم ١٩

العروض ١١٣

العقبة ١٧١

العقر ۲۹۴

0, 1v, ft, fo, 17th, 1ft, 199, 199, 199 whe

عمورية ١٩٩٧

عیسیاباد ۲۸۳

عين التمر ٢٣٠ ما١١

غ

الغاصريّة ۲۰۱۱ ،۳۹۳ غمدان ۲۴ غمر نبي كندة ۱۲

ف

فاضح اا

الغراب م., ١٠, ٩٥, ١٢٢, ١٢٤, ١٧٨, ١٧٩, ١١٨, ١٩٤, ١٢٩, ١٢٩, ١١٨, ١٠٥، الغراب المارية ا

الطبسان ۳۲۲, ۳۷۴ وظخارستان ۳۲۰, ۳۳۲, ۳۷۴ وظخارستان ۳۴۰, ۳۳۱، ۳۴۰ وظخارستان ۱۳۴۰ و ۱۳۴۰ وظخارستان ۱۰, ۱۰ وظخارستان ۱۰, ۲۴ وظخارستان ۱۳, ۴۰, ۴۲, ۵۰—۵۲, ۵۰, ۷۰, ۷۰, ۷۰ وظیسفونی ۱۰ و ۱۳, ۴۰, ۴۲, ۵۰—۵۲ وظیسفونی ۱۰ و ۱۳, ۴۰, ۴۲ وظیسفونی ۱۰ وظیسفونی

3

ه ۱۰, ۲۰, ۳۸. مانه عالج ۱۵ عانات ۹۸, ۱۹۴

عدن ۲۵، ۹۳, ۹۵ ۱۳۹، ۱۳۹، ۱۳۹، ۱۳۹، ۱۳۹، ۱۳۹، ۱۳۹، عذیب المامات ۲۹،

شتراه ۱۰۸

شعب على (بمكّنة) ۲۴۲

الشعثمان ١٢

الشمرّج ١١٠

شهرزور ۱۳۲۳

0

صحاره

صحراء الهرمزدجان ٢٩

الصراة أأأ

صريفين ۲۱۹

الصغانيان . ٩٠, ٩٠, ١٩٠١, ١٩١٨, ١٩٠١ و١٠، ١٩٠

مغين ٢, ١٣٦, ١٥٥, ١٩٤, ١٧٨, ١٩١, ٢١١, ٢١٣٢, ٢٩٤, ٢٩١

الصفاح ٢٥٨

الصقالبة ٣٨ ٣١

74, 74, 14, 41, 41 -40, 1147 slein

صيدوداء اع

الصيمرة ١٠٠، المار،١٠٠

الصين ١٤٣ ٢٩ ٢٩ ١٩، ١٩، ١٩، ١٩، ١٩، ١٩، ١٩٠ الصين

ط

الطالقان ۲۰۹ ,۳۰۹

o, ۱۱۱, ۲۳۳, ۱۳۱۴, ۱۳۱۹, ۱۳۲۰, ۱۳۲۰, ۱۳۴۴ فالطائف

طبرستان ۱۰۲, ۱۰۵, ۱۴۱, ۲۸۹, ۱۳۸۱, ۱۹۹۷ طبرستان

طبرية ٢٧٩

السغد ١٣٠٠ سفوان ه السقية ١٢٩٣ السلان ٥٥ سلحين ٢۴ ٢٩, ٣٠, ٣٩, ٤٨, ١٩, ٣٣٠, ٣٣٨, ١٩٢, ١٩٨٠ منة, ٥٠٠ سمة ق ١٣٠ m.s blumm السمينة ١٣٩ سنجار ۳.۴ ۱۹۴٫ السند عرس , سسم , سمم السند ٥٠, ٥٧, ١١, ١١٨, ١٢٠, ١٢١, ١٢٣, ١٣٣, ١٣٩, ١٠٩ السودان ۱۰, ۳۹, ۵۹, ۹۰, ۹۳ سور الروم ۱۷۸ 141, M.O 1, am سورية ٣٨ 14, of, 14. mamil السيب مام سيحان ٣٩

 $\ddot{\omega}$

ol, note a انيال ماد دانيال ۱۹ الشاش ۹۹

الزابى الاسفل الاسفل الاسفل الاسلام الاعلى الاعلى الاوسط الاوسط زبالة ٢٩٠ زبرخسرو ٧٠ زرود ۲۵۹ ov, note e الزفاني الزنج ه الزندورد ٥٥ الزوابي ۱۹۳ مره ۱۳۰

> ساوة ۱۳۹۲ سبأ ۲۴

سدوم ١٠

79. 81,m

سرای سمتره ۱۷۳ المرخس ١٤٩، ١٤٩٠

ساباط (المدائن) ۲۳۱ (۱۲۰۰ المدائن) سابور ۱۴۱, ۱۴۸, ۲۸۴, ۲۸۵ سادانیال ۱ه سادماه ۸.۳ السالحين ٣٨٧ سام راه ۴ ٢٠, ٢٨, ٢٩, ٤٤, ١٩, ١٤٩, ١٩٣, ١٩٣١ المسجس ست من رای ۳۹۹ سراف ۳۱۰ ن

ذات عرف ۱۳۰۴ ذروة مالا لبنى اسد ۱۳۱۰ ذمار ۱۳۳ ذو جشم ۲۴۰ ذو طوى ۱۳۳ ذو قار ۱۵۴ ۱۵۴

1

رام اردشير ۴۰ رام فيروز ۱۱ الربذة ۲۰۰، ۳۸۱ الرس ۴۰۰ الرصافة ۳۸۹ الرصافة ۵۰، ۱۹۴، ۱۷۸، ۳۸۰, ۳۸۹, ۳۸۰ الرها ۷۰، ۳۰۴

الروميّة التى الى جانب المدائن ٧٠٠, ٣٧٠ ، ٣٠٠ ، ١٤٠ ، ١٠٠ ، ١٤٠ ،

ز

الزابان ۱۹۳۳ زابلستان ۱۹

٧٠, ١٨, ١٩٤ اراه دارابهجرد ۳۰ دای مرج ۹ه دجيل ۱۳۸ الدرب ١١١٣ درون ۱۹۹۹ دزيزيد ١۴۴ دست میسان ۳۰۸ ۱۲۴ الدستنبي ٢٩٤, ٣٠٠ الدستنبي mel, meo, mel, mel, moo, mov, mue دمتا ۲۷۹ ۳۷۹ منباوند الا الدولاب ٢٧٩ دومة للندل ١١٢ را١١ دير الاعور ١٢٩ الله الله الله الله الله الله الله دير كلانات ١١١٧ دير العاقول ١١٨ دير كعب ١٧٠، ١٧١ -١٢٩ دير هند ۱۱۹ الديلم ٢٩٤ ١١٠, ١١٠ ١٠٠ الدينور ١٩٩٧

حلب ٧٠

المرة ٥١، ٥٠، ٥٠، ١١٠ ١٢٢، ١٤٦، ٣٠٢، ٣٨٩ عبرة

÷

خازر ۳.۳ ,۳۰۳ خانقین ۱۳۴ ختّلان ۳۹۰ ,۳۳۸

الخورنف ٥١, ٥٧

رم. ۱۱, ۱۲, ۴۳, ۱۵۳, ۱۵۵, ۱۵۷, ۱۷۱, ۱۹۳, ۱۹۴, ۱۹۳, ۱۹۴, ۱۴۲ الحجاز الحجاز المرب ال

حصی ماسفری ۸۲

ترمذ ۲۰, ۸۴ تستر ۲۰۱۲, ۱۳۰۱, ۱۴۰۰, ۱۴۰۱, ۱۳۰۱ التنعیم ۲۰۰۸ تهامهٔ ۲۰۲۱, ۲۲۴, ۲۲۴, ۴۳۱, ۴۳۰, ۴۳۰, ۴۳۱ توج ۱۴۱ التیمرهٔ ۸۴

ث

ثبير ٣٨٣ الثعلبيّة ١١٩ ثمود ٨٨٥ (١٠, ٥

5

حازر ۷۰, ۳۰۲, note b, ۳۰۳, n. e جازر ۳۰۹ بانته گلشاشین بالکوفته ۳۰۹ بانته گلشاشین بالکوفته ۴۰۹ بانته مراد بالکوفته ۴۰۹ بانته مراد بالکوفته ۴۰۹ بانته براه بانته براه بانته براه بانته براه بانته براه بانته بانته براه بانته بانته

جبل ابو قبیس = ابو قبیس جبل نی جشم = نو جشم جدّة ۳۹

o, اسام، ۴۳ جدیس ح

جرحان ۲۳ ،۱۰۲ ،۱۰۵ ،۱۴۱ ،۱۳۱۲ ،۱۰۲ جرحان

جروین ا۴

للجويرة العرب ١٥٠, ٥٠, ٥٠, ١١٠, ١٧١, ١٣٠٠, ١٣٠١, ١٣٠٠, ١٣٠٠, ١٣٠٠, ١٣٠٠, ١٣٠٠ بالعرب ١٣٠٠ بالعرب ١٣٠٠ العرب ١٤٠

جسر تستر ۲۸۲ با۲۱

بقردی ۳ البقيع ه١٢٠ د بام ۲۳, ۲۳, ۵۹, ۹۰, ۸۴, ۳۹، خلی بلد سابور ۲۸۵ البلقاء ٢٥٧ واللب البليخ ١٧٨ المندنيجين ٢٢٤ بهرسير ۱۹۳ ۲۰۰ بهقباذ الاسفل المها المها الموسط المها البهقباذات ١٩٣١ بوشنج ۲۵۹ ۳۵۹ البيت (بيت الله لخرام ,البيت لخرام) , ٢٤, ٢٠, ٢٠, ١٢, ١٢ rvr, rvn, 194, mr. بيت القدس ٢٠٠ ، ١٩ ، ٢٠٠ سكقا بئر الملك ۴۳ بئر ميمون ١٨١ بينون ٢٤ البييضة ١١٠

(.

ب

باب مانی (باجندیسابور) ۴۹ بابل ۱۰، ۱۲، ۱۴، ۳۰، ۹۹، ۱۱۰، ۱۲، ۱۰۰ بابل

بادوریا ۱۸ باذفیروز ۱۱

بازبدی ۳

بالُس ٩٥-

بانقیا ه۳۰۰

البير ١٠٠

البحر الاخضر ٣٨

البحران ۱۹۰۱ ه. ۱۹۹ ه. ۱۹ ه.

بدر ۲۰۰ ۲۰۰

البدندون ۱۳۹۹

البذّ ٢٠٠ ١٩٩٠, ١٩٩٠

برزند ۱۳۹۸

بصری ۲۸۳

بطن لخربث ٢۴۴

بطي الرمّة ٢٩٠ ,٢٥١

بطي العقيق ٢٩٠

د. الاد, ۱۱۹, ۱۳۹۱, ۱۳۷۱, ۱۳۷۹, ۱۳۸۰, ۱۳۸۰, ۱۳۸۰, ۱۳۸۰, ۱۳۸۰, ۱۳۹۲, ۱۳۹۲, ۱۳۹۲

استابان [اردشیر] fv, note i استاذ اردشیر ۴۷ استان الاعلى ٩٨ استان الزوابي ۱۹۳ استان العالى ١٩٣٠ الاستانات ۱۲۱ م اسدابان ۱۳۹۴ الاسفيذهان ١٢٣ آسك ٢٧٩ الاسكندرية ١١١هـ١١١ ,١١١ ٣٥, ١١٨ 41, 4v-49, 1145, 141, 141, 140, 140, 1409, 1447 () Level اصطخر ۲۰۰ ، ۴۴ ، ۱۴۱ ، ۱۴۸ ، ۱۳۲ ، ۲۸۹ خصا الاعاجم = العجم الاعراب ٥٠ افريقيّة ۱۷, ۲۴, ۳۹, ۱۴۸, ۳۹۴ آمد ۲۰۴ ،۱۹۴ ،۱۹۴ مر آمل خراسان وفي آموية ۴٠ f., 04, 14, 14. خيمه الانبار ١٦٦ ،١١٧ ،١١٧ ،١١٧ ،١١٨ ،١٢٥ ،١٢٥ ،١٢٥ ،١٢١ ،١٢١ ،١٢١ ،١١٧ ،١١٧ ،١١٧ ،١١٧ الاندلس ۲۴, ۲۵, ۳۷ الاندلس

انطاكية ٧٠ انطاكية

ff, fv, fa, 4v-49, v1, at, 171, 171, 114, 114, 114, 16, 101, 101, 1140 TP1, TV7, TAP, TAP, PTF, PTO, P90

> ایران شهر ۸۳ ۸۳ ۴, ۱۳, ۴ ایله ۱۳۱۴ ایله ایلیاء ۲۳, ۲۴, ۲۹ ایلیاء

INDEX GÉOGRAPHIQUE ET ETHNOGRAPHIQUE.

1

```
ابرشهر ۱۴۹ ۵۰٫
                                                ابرقبان ۱۲۴ ،۸۸
                                                   الابطرح المط
                                             الابلَّة ١٢٣ ماأ ٥٠٠
                                            ابو قبیس ۳۲۰ ابو
                                                    ابيورد ۳۹۰
                                                الاتراك = الترك
                                                     اجياد ١١
                                                      أحد ١٥٢
آذربیجان ۲۰۰ , ۲۰۰ , ۲۰۰ , ۲۰۰ , ۲۰۰ ، ۱۴۰ , ۱۲۰ , ۱۲۰ ، ۱۲۰ کربیجان
                                                     ارّجان ائا
                                                     اردبيل ۱۱
                                                     اردشير ۱۴۱
                                             اردشيرختره ٥٠ ۴٧,
                                        الاردن ١٩١ ,١٨٢ ,١٨١ ,١١
                                           ارم ذات العماد ٢٨٠
                                                    ارمشير ٧٧
                            ٥, ١٩, ٨١, ٨٢, ١٩, ٣٨٩, ٤٠٠ ارمينيد
                                    اسبیذهار ۱۴۳, note a
```

یوسف بن عقیل الطائی ۱۳۳۷ به ۳۴۰ ۱۳۴۰ ۱۳۴۰ ۱۳۳۹ ۱۳۳۹ به ۱۳۳۹ ۱۳۴۰ ۱۳۴۰ ۱۳۴۰ ۱۳۴۱ ۱۳۰ ۱۳۰ ۱۳۰ ۱۳۰ ۱۳۰ ۱۳۰ ۱۳۰ بوشع بن نون ۱۴

يزيد بي عبد الملك ١٩٤٤, ١٩٢٩, ١٩٢٩, ١٩٢٨, ١٩٢٨

یزید، بن عمر بن عبیرة ابو خالد ۱۳۷۲–۱۳۹۵, ۱۳۹۳, ۱۳۹۳

يزيد بن قيس الارحبي ١٩٣٠

یزید بن مزید ۳۸۹

يزيد من بني المصطلف ١١٣٣

این معاویت بسی ای سفیان ۲۰۰ ، ۲۴۵ ، ۲۴۵ ، ۲۴۵ ، ۲۰۹ ، ۲۰۹ ، ۲۰۹ ، ۲۰۹ ، ۲۰۹ ، ۲۰۹ ، ۲۰۹ ، ۲۰۹ ، ۲۰۹ ، ۲۰۹ ، ۲۰۹ ، ۲۰۹ ، ۲۰۹

يزيد بن معاوية البجلي ٣٠٠٠

يزيد بن المهلّب ٢٨٩–٢٨٧

يزيد بن نجبة الفزاري ٣٠٠٠

یزید بن عانیٔ ۲۰۳

يزيد بن هبيرة ١٨٤

يزيد بي الوليد بي عبد الملك ٣٥٠ و٣٤٩

یشکر (بنو –) ۲۸۳, ۲۹۳ (۲۸۲

اليشكري ٢٩٢

يعرب بن قحطان ااـــ٩

يعقوب (النبتي) اها

اليفر بن سام ٥

يقطين الابزاري بن موسى ٢٠٥٥ ٣٥٨, ١٣٣٩

يكسوم بن ابرهة ١٤

يلتكين ٩٨

اليمانية اليمانية اليمانية اليمانية اليمانية اليمانية اليمانية اليمانية

البهود ۱۳ , ۱۹۳

يهونا ۲۰

اليوبيانوس ٥٢ راه

بوباره ۱۳۹۹ ۱۳۹۸

یحیی بی حکیم بی صفوان بی امید ۲۴۰, ۲۴۳

جیبی بن زکریآء ۴۳

جیبی بن علی بن عیسی ۹۴۳

جيى بن نعيم ابو الميلاء الربعي ۳۴۲, ۳۵۴

۸۴, note c يرتقين

مرتکین ۸۴, note c

يزدان جشنس اه ۱۱۳, ۱۱۳ جشنس ما

یزدان وزیر اردشیر ۸۵

يزدجرد بن بهرام جور ٩٠

يزدجرد بن سابور بن بهرام جور ٥١

يزدجرد الاثيم بن سابور بن سابور ٥٠, ٥٠

يزدجود بن شهريار بن كسرى ابرويز ۱۴۸ ا۱۴۹ ا۱۳۳ ۱۲۹ ۱۲۰ ۱۲۰ ۲٫ ۱۲۰ ۱۲۰ ا

يزدجشنس بن لخلبان ١٠٠ ،٨٩

يزدجشنس فادوسفان الزوابي ٥٧

يزدفنا الا

يزدك الكاتب ٨٦, ٩٠

يزدك بي مردان شاه مرزبان بابل ١١٥

يزيد الاصبحى ٢٩٨

يزيد بن اباجر العبسى ٢٠٩

يزيد بن [ابي] اسد العجلي ١٩٤, ١٩٩,

يزيد بن انس الاسدى ۳۰۱–۲۹۷, ۲۹۹

يزيد بن لاارث ٢٤٣

يزيد بن حاجيية النُكرى ٢٠٩

يزيد بن لخصين الطائمي ٢١٣، ٢١٩ ٢١٥, ٢١٠

يزيد بن لخصير ١٠٠١

يزيد بن عبد الله الاسلمي ٢٠٩

يزيد بن عبد الله بن ربيعة بن الاسود ٢٠٥

الهيشم بن زياد الخزاع ٣٠١٠ الهيشم بن عدى ٣٠١٦, ١٣٩٨, ١٣٩٨, ١٣٩١ ,١٣٥٠ هيطل بن علم بن سلم ن

و

ی

هانئ بن هانئ السبيعي ٢٤٣

الهبيرة بن ابي وهب ١٨٥

الهدهاد بن شرحبيل بن عمود بن مالك بن الرائش الملقّب

بذی شرخ ۲۲, ۲۵

هرشمة بن اعين ١٩٥٥ با٢٩٠ به

فرسفته ۱۱۲

هرقل ۱۱۱

هرمز بن سابور ۴۹ ،۴۹

عرمزان خال شيروية بي ابرويز ١٨٠ ,١٧١ ا١٣٠ ١٣٠

هرمزد بن کسری انوشروان ۱۱ مهمزد بن کسری انوشروان ۱۱ مهمزد بن یونجرد بن بهرام ۲۰ مهران ۱۱ مهرود بن یونجرد بن بهرام ۲۰

هرمزدان بن نرسی ۴۹

هرمزد جرابزین ۱۰۳ ۱۰۲، ۹۰، مرد

هزان بن طسم ١٩

هشام بن عبد الملك ۱۳۲۰, ۱۳۲۰, ۱۳۴۱, ۱۳۴۱, ۱۳۳۱ ب۳۳۰, ۱۳۳۰ مسلم بن عبد الملك ۱۳۲۰, ۱۳۳۰ به ۱۳۲۰ مسلم العبور ۱۲۰۰

علال بن ابي هبيرة ١٨٤

هلال بن عقبة ١١٨

هلال بن وكبيع الدارمي ١٥١

همّام بن قبیصة ۱۸۴

قَهْدان (بنو ۱۲۱, ۱۵۰, ۱۷۰, ۱۸۴, ۱۸۹, ۱۹۰, ۱۹۹, ۲۳۰, ۲۵۲, (— مَدُان (بنو ۱۲۱, ۱۹۹, ۲۹۹, ۲۹۹, ۲۹۹, ۳۰۰, ۳۰۰

الهند (بن حام) ٥

هند بنت اسماء بن خارجة الفزاري ٣٠٠٠

عند بنت المنذر بن لجارود ٢٢٩

هوازن (بنو –) ۲۷۰

هود النبيّ بن خالد بن الخلود الج ٩-٧

نعمان الفتى ١٣١١

النعمان بن بشير الانصاري ۲۲، ۲۷۴، ۲۴۰، ۲۴۰، ۲۴۰، ۲۴۰، ۲۴۰، ۲۳۳

النعمان بن العجلان الانصارى ٢٠٩

النعمان بن مقرّن المزنى ١٤٣ با١٣٠، ١٤٣٠

النعمان بن المنذر ١١٥ ,١١٣ ,١١٥ من ٥٥ ٥٠٠

نعيم بن هبيرة ١٨١١

النفس الزكيّة = محمد بن عبد الله بن الحسن بن الحسن بن على عبل الله على بن الى طالب

النمر بي قاسط ١١٨, ١٨٤, ١١٨, ١١٨

نمرون بن کنعان اا۔

نوبة بن حام ٥

نوح بن لمک بی متوشلخ ۳۱, ۳۱ ،۱۰ ،۱۰ ،۱۰ ،۳۰

نوفل بن عبد مناف (بنو -) ۱۲۲

8

الهادى = موسى الهادى

هاروت ۱۲۲

هارون الرشيد ١٩١١-١٨٣

هاشم ۲۰۰ ما

عاشه (بنو –) ۲۳۱, ۲۷۱, ۲۹۷, ۳۰۹, ۱۳۱۷, ۱۳۲۹ (سور بنو)

هاشم بن عتبة بن ابى وقاص المرقدل ١٩٥, ١٩٥, ١٨٦, ١٨٦, ١٥٣ ،١٢٥ هادئ مها

هانی بن تویب الحضرمی ۲۹۸

هاني بن ابي حيّة الهمداني ٢٥٥

هانئ بن الخطّاب ١٩٠

هانع بن عروة المذجي ٢٠٠ ٢٥٥, ٢٥٥, ٢٥٠ المذجي بن

عنى بن عبير عما

موسیل الارمنی ۹۹-۹۹ میسرة العبدی ۱۳۹۹-۹۳۳

0

نابت بن أسمعيل ١٢ نابل بن قیس ۱۸۴ ناجية (بنو –) ١٩١١ نافع بن الزرق ۲۸۴ ۲۸۴, ۲۷۹ نافع بن لخارث بن كلدة الثقفي ١٢١٣ نافع بن علال ۲۹۹ نبهان (بنو –) ۱۳۹۸ (۱۳۳۳ النحجّار (بنو –) ۱۱۸ النجاشي الشاعر ١٩٨ مارا، النجاشي ملك للبشة ١٤ ١٣٠ نجدة الحرورى ١١١٣ النخار جان ۱۴۹ ،۱۴۰ ،۱۴۰ ،۱۴۹ ،۱۰۸ الناخع (بنو –) ۳.۹ ه.۰۳ نرسى ۱۹۴ نرسی اخو بهرام جور ۸۸ نرسی بن بهرام بن بهرام ۴۹ نزار (بنو –) ۴۴۸ النزّال بن عامر ۲۲۷, ۲۲۹ النسناس ها النصارى ٢٢٨ (١١١ نصر بن سيّار الليثي ٣٥١–٣٥١، ٣٥٨ سيّار الليثي النصر بن كنانة ٣١, ٣١ o., note e النصيرة

المنذر أبو النعمان هو المنذر الاوّل ٧٠، ٥٧، ٥٠،

المنذر الثاني ٧٠

المنذر بن لجارود ۱۳۱۲ ۲۴۹

المنذر بن حسان ١١٩

۴, ۳۱ اسنه

منصور بن جمهور ۱۹۴۹

المنصور الخليفة ابو جعفر بن محمد ٣٨٥, ٣٨٥ سام ٣٥٨ المنصور الخليفة ابو جعفر بن محمد ٣٨٥, ١٩٨٥

منصور عهم

منوشهر بن ايرج ۹۲ ,۱۱۱-۱۱

منيع بن قحطان ٩

المهاجرون الالا ، الالم الالم الالم المال ، الالم المال الما

المهدى بن المنصور ١٨٥ ,٣٨٥

مهرورمز note b

مهران الاكبر ۹۹

مهران بن مهروية الهمذاني ١٢١-١٢١

مهران موذ عبيد الله بي زياد ٢٩٠

100 8,20

المُهِلِّب بي الى صفرة ٢٩١, ١٩١١, ١٩١١, ١٩١١, ١٩١١, ١٩١١ و٢٨٠

مهلیل بی قینان بی انوش بی شیث بی آنم ۳

موسی بن جعفر بن محمد ٥٨٠

موسى بن امير المؤمنين الرشيد ١٦١ ٣٨٩,

موسى بن عران النبيّ .٢٢ ،٢٣ ، ١٤ ،١٣

هوسی بن کعب ۱۳۳۷

موسی بن نصیر ۱۲۳ ،۲۵

موسى الأقطع ١٩٩٩

موسى الهادى بن المهدى المهدى

معاوية بن حديج الكندى ٢٠٩

معاوية بن الوليد بن عبد الملك ٢٥٠

المعتصم بالله ابو اسحاق محمّد بن هارون ۴۰۱ ,۳۹۸ ,۳۹۸ ,۳۹۸ المعتصم بن قحطان ۱۱ ,۹

معدّ بن عدنان ,معدّ (بنو —) ۱۷، ۲۸۱ معدّ ابن

معدان ١١٠

معدی کرب ۴ه

معقل بن ادریس بن عیسی العجلی ۳۴۰–۳۳۸

معقل بن سنان الاشجعي ٢٧٩

معقل بن قیس ۲۲۷ ۱۷۸٫

معقل مولى عبيد الله بن زياد ٢٠١١

معی بی زائدة ۳۸۰

معن بن يزيد بن الاخنس اما

المغلّس بن السريّ ۳۷۴

المغيرة بي شعبة ١٢٦ -١٢١, ١١١، ١١١، ١١١، ١٣١، ١٣١، ١٣١ المغيرة بي شعبة

المغيرة بن المهلّب ٢٨٩ ,٢٨٩

المفصل بن المهلّب ٢٨٥, ٢٨٩

مقاتل بن حكيم العكمي ابو عون ١٤٣ ١٩٥٣م

الملحقة فرس عبيد الله بن للرّ للعفي ١٩١٣

الملطاط بن عمرو بن حمير بن سبأ ١٤

ملكيكرب بن عمرو بن مالك بن زيد بن سهل بن عمرو بن نبى الانعار ۴۰ الانعار ۴۰

مليكة بنت الصين الغشاني ٥٠

منجوف بن ثور ۱۴۰

مسعدة بن عمرو العنبي ٢١٠ مسعر بن فدكم ٢٠۴ مسعود بن حارثة ١٢٠ مسعود بن عبرو رئيس الازد ۲۹۵, ۲۹۲, ۲۹۱ مسلم بن ربيعة العقيلي ٣.۴ مسلم بن سعید کاصرمی ۲۴۰ مسلم بي عبيس القرشي ٢٨٠ ٢٧٩, مسلم بن عقبة المرّى ٢٧٧ ــ ١٨٣, ٢٣٩ مسلم بی عقیل ۲۰۱۰ ۲۵۱, ۲۰۱۱ بروی ۲۴۰ مسلم بن عرو الباعلى ٢٤٥ مسلم بن عرو السكسكي ٢٠٩ مسلم بن عوسجة ٢٥٠, ٢٥٢ مسلمة بن خالد الما مسلمة بي عبد الملك بي مروان ١٣١٩, ١٣١٨ المسترة ٢٥٩ ٣٥٥, ٢٥٩ ا المسيّب بن نجبة ٢٥٥ ،١٣٨ المسيح عيسى بن مريم ااا ١٥٠, ١٣٠ مصر بن حام مصر بن القبط بن حام } المصطلف (بنه -) ۱۳۳۳ مصعب بی الزبیر ۱۹۹۹ ۱۰۰۰, ۱۹۹۰ ۲۸۴ مصقلة بن هبيرة ٢٩٣ مضاص بن عمرو بن عبد الله بن جرم بن قحطان ١١ مصر المصرية المصرية المصرية المصرية المصرية المصرية المصرية المصرية المصرية والمصرية والمصري

مطق بن فاطمة بنت الى مسلم ١٣٩٧

المخارف الشاعر ١٩٧

المختار بن ابي عبيد الثقفي ابو اسحاق ، ۱۸، ۱۵۰، ۱۱۸، ۱۵۰، ۱۸، ۱۳۰ – ۱۹۹ ، ۱۳۹ – ۱۹۹ ، ۱۳۳ – ۱۹۹ ، ۱۳۳

مخزوم ١٨٥

مخنف بن سليم الازدى ١٥٥ ١٣٠, ١٣٠، ١١١١

مدرك بن المهلّب ١٨٩

مدين بن اسمعيل ١١

٢١٠, ٢٥١, ٣٠٩ عام

مرثد بن شدّاد ۹

مردان به ۱۰۹

مردان سينه الرويدشتي ١٠٠ ,١٠٩, ١٠٠ مردان

مردان شاه لخاجب ۱۱۱، ۱۱۵

مردان شاه بی هرمزد ۱۴۳ م

المرزبان مولى المعتصم ١٩٩٨

المرقال = هاشم بن عتبة بن ابي وقاص

المرقع بن ثمامة الاسدى ٢٠٠

مرّة بن منقذ العبدى ٢٩٨

مروان (بنو - آل -) ۱۹۵۰, ۱۹۲۱, ۱۹۲۱ (۲۰۱۰ - ۱۹۵۰)

مروان بن للخمم ۱۵۷, ۲۳۵, ۲۹۴, ۲۷۴, ۲۹۳, ۲۹۴, ۳۹۲ هروان بن محمد بن مروان بن للكم ۱۷۸, ۳۵۰, ۳۵۰–۱۷۸، ۳۵۰

مروان الصبيى ١٣٩٨

مريم بنت قيصر ٩٩

مزدك بي مازيار ٢٩-٧٠

مساور القضاب ٢٥٨

مسروق بن ابرهنا ۱۴، ۹۴،

مسروف بن جبلة العكمي ٢١٠-٢٠٩

الله القسرى ١١٥٠ بن عبد الله القسرى ١١٧٥ -١١٥١، ١٩٥٠ به

المحمد بن خنیس ۱۳۳۵ عدیم

محمد بن ذرّ ۱۷۳

محمد بن سليم ١٩١٠

محمد بن سليمان بن عبد الملك ١٣٣٢

محمد بن طلحة ١٥١

محمد بن عبد الله بن لخسن بن لخسن بن عليّ بن الى طالب الم

الله الله النبق صلعم ٢٠١١, ١٩١٢, ٢٠٠١, ١٩٢٩, ٢٠٠٠ و٢١، ١٩١٢

محمد بن عبد الملك بن مروان ١٣٨٨

محتد بن عثمان التميمي ٣٠٠٠

محمد بن عقیل بن ابی طالب ۲۹۸

محمد بن على بن ابي طالب = محمد بن للنفية

محمّد بن عليّ بن عبد الله بن عبّاس بن عبد المطّلب بن

الله وها-مار، المعالم بعد المعالم به المعالم المعالم المعالم المعالم المعالم المعالم المعالم المعالم المعالم ا

العاص عرو بن العاص ١٩٧٠ العاص

محتد بن عمير بن عطارد ٢٢٣

التميمي note b حمير التميمي

محمد بن عيسي ٩٠٠

محمد بن المثنّي الربعتي ۳۵۴ ۳۵۴

شحمد بن مسلمة الانصاري ١٥٢ را١٩٠

محمد بن المهلّب ١٨٩

محمد بن عارون = الامين محمد

محمد بن عارون ابو اسحان = المعتصم بالله

محمد بن الهذيل العلاف ابو الهذيل ٢٩٩

المحقرة الما

محمود فيل ابرهة ١٩٤

مخارق بن لخارث ۲۰۹ مخارق بن

مانوس ملك الروم اه ماني النونديق ۴۹

ماهوية ١٤٩ ما

المتلتس ٩

المُتنّى بن حارثة الشيباني ١٢٥, ١٢٥, ١٢١-١١١

مجاشع بن مسعود ۱۵۹

مجزأة بن ثور البكرى ١٣٠

محدرج الذهلي هما

محرز بن خنیس بن صلیع ۲۱۰

محسن بن مزاحم السلمي ۱۴۲

محشر التميمي ۳.۴

محقن بن ثعلبة ١٣٥, ١٧٥

محقن بن غزوان ۱۹۵۹

محمد الامين = الامين محمد بن عارون الرشيد

محمد بن ابی بکر ۱۹۱، ۱۹۰

محمد بن ابي الجهم بن حذيفة العدوى ٢٧٥

محمد بن ابی حذیفة ۱۹۷

محمد بن ابی سفیان ۲۱۰

الاشعث بن الاشعث بن قيس ٢٠٠, ٣٠٥, ٣٠٠, ٣٠٠ به ٢٥٠, ٢٥٢ به ٢٥٠ به ٢٥٠ به ٢٥٠ به ١٠٠ به ١٠ به ١٠٠ به

محمد بن الاشعث بن عبد الرحان ١٨٣ , ١٨٨ ١١٩٣

محمد بن بنانه اس

محتد بی حذیفة = محتد بی ابی حذیفة

محمد بن حميد الطوسي ١٩٩٨

٢٩٨, ١٤٠١, ١٤٠٨, ١١٢, ١١٤, ١١٥

محمد بی خالد بخاراخذاه ۳۹۸

لاهز بن قرط ۱۳۴۳ ۱۳۴۳ لبید بن النعمان الغسانی ۵۴, ۵۰ لخم ۱۹۱ ۱۸۴٫ ۵۹ نقیط بن ناشر لجهنی ۲۹۸ لهارم ۱۸۱ لهراسف بن کیمیس بن کیابند ۲۹ ۱۴٫ ۲۹ لوط ۱۰

م

مارسفند note a مارسفند ماروت ۱۲۲ مارية ابنة الزباء الغشانية ٥٩ مازیار ۱۳۹۷ مالك الاشتر = الاشتر بن لخارث النخعي مانك بي ادم الباهلي ۱۳۹۳ مالك بن بشر الكندى ٢٩٩ مالك بن لخارث = الاشتر بن لخارث النخعى مالك بن حبيب اليربوعي ١٧٧ مانك بن العجلان ٣٦ مالك بن عمرو للصرمي ١٩٠ مالك بن تعب الهمداني ٢٠٩ ملك بن مسمع ۲۴۹ مالك بن هبيرة ١١١٧ مالك بن الهيئم المام المام المام المأمون (عبد الله بي هارون الرشيد) ١٩٩٠ -١٩٨٠ , ١٨٨- ١٠٠٠

المرى انوشروان بن قباد ۱۹، ۱۱۴، ۱۳۰۹ ۱۹۰ ۱۸-۱۹۰

کسری بن قبان = کسری انوشروان

کسری بن هرمزد = کسری ابرویز

کعب بن جعیل ۱۹۲, ۱۹۱, ۱۹۱

کعب بن سور ۱۵۸, ۱۵۹ ا

کلب ۳۱، ۱۳۳٫ کلب

الكلبتي ٢٣٣

كلثوم بن عياض القسرى ٣٤٥

كليب بن ربيعة التغلبي وهوكليب وائل ٥٥

كليلة ودمنة ٩٨

کماری ۴، ۳۹

کنانی (بنه سام ۱۸۲, ۳۵۰, ۳۵۹ (سام ۱۸۲, ۴۱, ۵۴)

کهلان بی سبأ بی یشجب بن یعرب ۵۵ ,۴۳ ,۱۱

كوكسان ١١٠

الكوهبارون ١٠

کیابنه ۱۴

کیه خسرو بن سیاوش ۲۰, ۲۳, ۲۳, ۲۳, ۱۷, ۲۹, ۲۹, ۲۹, ۳۰۰, ۳۰۰, ۳۰۰ کیسان ابو عهرهٔ ۲۹۷, ۲۹۸

کیقبان بن زاب ۱۴, ۲۵, ۲۷

کیکاوس بن کیقباد ۱۹ اه

J

لام بن غابر ٨

قنداقة ملكة المغرب ٣٠ ال., note c قوفا قيدر بن اسمعيل ١١ قيس (بنو –) ۲۰, ۴۲, ۵۴, ۱۸۴, ۱۸۴, ۲۴۴, ۳۰۱, ۳۰۲, ۳۰۹ Mo., Mor, M44 قيس أبي ألاشعث ٣٠٩ –٢٠٠, ٢٠٠ قیس بن حبیب ۱۱۹ قیس بن خریم ۱۲۸ قیس بی سعد بی عباده ۱۳۲ بازی ۱۵۰, ۲۲۱, ۲۲۴ قیس بی مسهر ۲۹۰ ۲۵۸ قيس بن معاوية البرجمي ٢٢۴ قيس بن هبيرة المرادي ١٣٥، ١٣١، ١٣٠، ١٢٨، ١٢٨، قيس بن الهيثم ٢٤٩ قيس قطيفة = قيس بي الاشعث ٣٠٩ د. برا، ما، ١٩، ما، ١٩، ما، ١١٠ مالك البوم القيطون بن سعد ۴۳

ک

قيوس ١۴

انقاسم بن للسن بن على بن ابي طالب ٢٩٨

القاسم بن حنظلة الجهني ١٨١٠

القاسم بن الرشيد ٣٨٩

القاسم بن محمد ۱۳۲۹

قبان بن فيروز ۳، ۹۹–۹۹، ۹۳

القبط بن حام ٥

قتيبة بن مسلم الباهلي ۳۳۷, ۳۳۷, ۳۳۹ ۱۲۹۹

قحطان [بي غابر] ۱۱ ,۹ ۲٫ ۸٫

قاحطان (بنو -) ۲۸۱, ۳۵۳, ۳۵۳ (۲۸۱

قحطبة بي شبيب ١٣٩٠ ١٣٩١ , ١٣٩٨ , ١٣٩٨ و١٣٩

قدامة بن عجلان الازدى ١٩١٣

قدامة بن مظعون ١٩٩

قرط بن كعب ١٩١٣

قرميسيا ملك الهند ١١١١

قرّة بن سفيان كلنظلي ٢٩٥-٢٩١

القسرى = خالد بن عبد الله

قصير ٥٩

قطام ۲۲۸ ,۲۲۸

القطاميّ ٩

قطرى بن الفجاءة ١١١ ٢٨٩, ٢٨٩ ٢٨٩

قطی بی قتیبه بی مسلم ۱۳۴۲

القعقاع بن ابرهة ١٨٤

القعقاع بن شور ٢٥٢

القعقاع الظفرى ١٩٩

الفرِّخان ملك للبل هم ٢٤، الفرزدين ٥٥، ٢٥٨ فرعون ابراهيم ٩ فرعون موسى ۱۴ ,۱۴ ااس, note e لشيمية فروة بن نوفل الاشجعي ٢٢٥ ,٣٢١ فريدون ۸٫ ۱۰٫ ۹۸ فزارة ما الفضل بن ادهم ٢٠٢ الفضل بي الربيع العبّاسي ٣٨٥ و١٠٠ الفضل بن سليمان ١٣٩٢ الفطيون note e الفطيون الفضل بن سهل ۳۹۰ فنّاخسرو ٥٧ الفند بن ذي جيشان ذو الانعار ٢٠, ٢٠ فهر بن مالك بن النصر ۴۲ ،۴۲ فور ملك الهند ۴۸ مرم ۱۹ بهم به فيران note b فيران فبرك ٧٠ فيروز بن يزدجرد بن بهرام جور ۸۴ ، ۲۲ ، ۴۰ فيروزدخت ١٢ ، ١٢ الفيلفوس ٣٤ ٣١, ١٣١ فيناوس ٢٩ ٣٨,

ف

قابوس بن كيقباد ١۴, ١٢ قارن للبلى النهاوندي ٩٩ عیسی بن علی بن عبد الله بن عبّاس ۳۷۹, ۳۷۹ –۳۷۳ (۳۵۰ مریم الله بن عبّاس ۴۲۰ , ۴۲۰ (۴۲۰ مریم المسیح عیسی بن موسی بن علی ۳۵۲ (۳۸۱ (۳۵۰ مرسی بن علی ۳۵۲ (۳۸۱ (۳۸۰ (۳۸۱ ۲۷۰ عیهمه بن زهیر ۲۷۰

غ

غابر بن شالخ بن ارفخشد بن سام بن نوح $^{-v}$ الغافقی $^{-p}$

غانم بن علوان ۸، ۸ الغتكان م ،۳، note e

ه ما المع الما ما ما ما ما

غسيل الملائكة = عبد الله بن حنظلة الراهب ٢٠٥ الغطريف بن عطاء ٣٨٣

غفار ١٧

غفيرة = عفيرة

ف

فارس بن الاسور بن سام ه فاطمة بنت ابی مسلم ۱۳۹۷ فاطمة بنت رسول الله ۱۳۹۷ الفاطمیّة من الخرّمیّة ۱۹۷۷ فائک ۲۴, note b et f فائک بنو –) ۱۹۷ فائح بن غابر ۹ ۸۸ فرات بن سالم ۱۳۰۱

فراسیاب بن تودل بن الترك بن یافت = فراسیاب بن فایش فراسیاب بن فایش بن نودسف بن الترك بن یافت ۲۴, ۱۳, ۱۳, ۱۳ عمرو بن عبيد ٣٨٠ عمرو بن عثمان بن عقّان ٢٧٦, ٢٢٣

عمرو بن عدى اا ٥٩

عمرو بن كلثوم ٥٥

عمرو بن مالك بن نجبه بن نوفل بن وهب بن عبد مناف ابن زهرة ۱۳۳۱–۱۳۴

عمرو بن مالك النبهاني (؟) ١١١٨, ١١١٨

عمرو بن مرحوم العبدى ١٧٩

عمرو بن معدی کرب ۱۴۳ م۱۲۸

عمرو بن نابل اللخمي عه

عمرو بن نهشل التميمي ٢٩٨

عمرو بن يثربتي ١٥٩ ١٥٩

عمرو الجعفى ٢٠٠٩

عمرو القنا ٢٨٨ مم

عمرو كاتب ابن هبيرة ١٣٠٨

In, note b

ای ام ۴۳ فیلمد

عمير بن بطين العجلي عس إسس

عمير بن لخباب السلمي ابو المغلّس ٣٠٢, ٣٠٠

عمير بن عطارد ١٨١

عنزة بن اسك بن ربيعة ١٩, ٢١٠

47, 44 mis

العنقفير = ابضعة ٢٢

عوف بن ابضعة ٢٢

عوف بن الحارث بن عبد المطّلب ٢٠٩

عوف بن منقذ التميمي ٥٥

عيسى بن ادريس بن عيسي العجلي ١٣٠٠ عيس

عر بن عبد العزيز بن مروان ۱۳۳۳, ۱۳۳۳, ۱۳۳۹, ۲۲ مر بن العلاء ۱۸۳

عر بن علی بن ابی طالب ۱۱۳۳ ۱۳۱۳

عرة بنت النعان بي بشير ٥١٦

عمرد ۱۳۲

عمرو ابو ثور ۱۳۳

عمرو بن الاشرف ١٥٩

عرو بن بقيلة ١١١

عمرو بن نتبع ۵۴ ,۳۵ م

عمرو بن جرموز ۱٥٨ ا

عرو بن لخارث ۱۴۹

عمرو بن لاجاح ۲۰۱۰ ۳۰۰, ۲۹۱ , ۲۹۱ اره ۲۶۴

عمرو بن حريث العدوى ١٣٧٠ ٢٣١١

عمرو بن حزم الانصاري ٢٧٥ ماا ١١٠,

عرو بن للمق الخزاعي ۲۰۹ ،۲۰۳ مرد بن للمق

عرو بن حنظلة الما

عمرو بن حنيف ١٣١١

عرو (بن ربیعة بن نصر) ٥٩

عرو بن زياد بن حذيفة بن فشام بن المغيرة ١١٧

عرو بن سعد بن مقبل الاسدى ٢٩٨

عمرو بن سعيد بن العاص بن اميّة ٢٩٥, ٢٩٤, ٢٥٧,

عمرو بن سعيد بن قيس الهمداني ٩.٣

عرو بن صبح الصيداري ٢٩٨

عبرو بن العاص ابو عبد الله ۱۸۰, ۱۸۰, ۱۸۰, ۱۸۰ ابو عبد الله ۱۹۰ ا۱۸۰, ۱۸۰ ابو عبد الله ۱۸۹ الله ۱۸۹ المام ۱۸۹ المام

779, 7100, 7149, 79.

عمرو بن عامر البجلي ٣٥٠

علقمة بن حكم ٢١٠

علقمة بن يزيد الخصرمي ٢٠٩

علقمة بن يزيد الكلبي ٢٠٩

علتي بن ابي طالب ابو لخسن ۱۸٫ ۱۸۰–۱۴۹ ۱۹۳۰, ۱۹۱۱–۱۴۹

124-11, 111-10, 112-112, 112, 1121, 1124, 1124, 1124, 114

على بن للسين بن على بن ابى طائب وهو على الاكبر ٢٩٨ على على بن ابى طائب الاصغر ٢٧١. ٢٧١-٢٧٠

على بن حمزة الكسائي ٣٨۴, ٣٨٠

على بن سليمان الازدى ٢٩١١

على بن عبد الله بن عبّاس ٢٧٦, ٣٥٧

على بن عيسى بن ماعان ١٩٩٢ ١٩٩١ ٣٨٠, ٢٨٠٠

عليّ بن الكرماني الا

عليّ بن محمد بن بشير الهمداني ٢٣٤

على الاصغر) = على بن الحسين بن على على على

عمار بن الاحوص الكلبي ١١٠

عمار بین یاسر ۱۴۰, ۱۴۰, ۱۴۰, ۱۵۴, ۱۵۴, ۱۵۴, ۱۵۴, ۱۵۹, ۱۳۷, ۱۹۰, ۱۸۲, ۱۸۲, ۱۸۲, ۱۸۹, ۱۹۰

عمارة بن حسان ١٤٩

عمارة بن عقبة بن الى معيط ٢٩٥، ٢٩٩

العاليف ١١ و٩

عمر بن 'براهيم من ولد ابرهة بن انصباح ٢٥٢

عبر بن احد بن هبة الله بن محمد بن ابي جرادة ٢, note d

عبر بن لخسين [بن على بن ابي طالب] ٢٧٦, ٢٧٦

عر بی سعد بی ایم وقاص ۲۰۰، ۳۰۰، ۳۰۰ –۲۰۴

عـدى بـن حـاتم الطائبي ١٩٠, ١٩٠, ١٩٠, ١٩٠, ١٩٠, ١٥٥, ١٥٩, ١٩٠, ١١٩، ١٢٠, ١٢٠, ٢١٨

عديّ بن لخارث ١٩٣

عديّ بن ربيعة بن نصر ٥٩

عدى بن زيد بن عدى الا

عدى بن عبد الله بن جعفر الطبّار ٢٩٨ عروة بن ادبّة ٢١١.

عروة بن الزبير ٣٢٩ ١٣١١

عروة بن زيد الخيل الطائي ١٤١ ١١١-١١٩

عروة بن قيس البجلي ٢٩٧ ,١٣٧

عروة بن المغيرة ١١٧

عروة بن مهلهل ۱۴۷

عروة بن الورد ١٣٢

عروة مولى ابراهيم بن محمد الامام ١٩٩٣

عرينة ١١٣

عزوان ۳۵۰

عصمة بن عبد الله الازدى ٢٥٣

عطيّة بن الاسود ٢٧٩

عفيرة بنت غفار ١٧

عقبة بن عامر البدري ١٥٢

عقبة بن عامر الجهني ٢٠٩

عقیل (بنو –) ۲۹۰

عقيل بن معقل الليثي ٢٥٩ ــ٣٠٢, ٣٢٣

عکّ (بنو –) ۱۹۱, ۱۹۲, ۱۹۱ (۱۹۱ م

عمّاشة بن محصن ۱۲۹

عکرمة (بنو –) ۲۹۰

علبة بن حجية ٢٠٩٠

عَبيد بن الابرص ٥٥

عبید بن حریث ۲۰۴-۲۰۰۳

عبید بی موهب ۲۸۷

عبید بن یربوع ۲۰ ۱۹٫

عبيد الله بن لخرّ لجعفي ٢٩٢, ٢٠٢, ٣٠٠، ١٩٠٠

عبيد الله بن زياد , ۲۰۱ ـ ۲۹۱ , ۲۹۱ ـ ۲۹۱ , ۲۹۱ ـ ۲۰۱ ، ۲۰۱ ـ ۲۰۹ , ۲۹۰ ـ ۲۰۹ , ۲۹۰ ـ ۲۰۹ , ۲۹۰ ، ۲۰۹ , ۲۰۹ ، ۲۰۹ ، ۲۰۹ ، ۲۰۹ ، ۲۰۹ ، ۲۰۹ ، ۲۰۹ ، ۲۰۹ ، ۲۰۹ ، ۲۰۹ ، ۲۰۹ ، ۲۰۹ ، ۲۰۹ ، ۲۰۹ ، ۲۰۰ ، ۲۰ ، ۲۰ ، ۲۰ ، ۲۰ ، ۲۰ ، ۲۰ ، ۲۰ ، ۲۰ ، ۲۰ ، ۲۰ ، ۲۰ ، ۲۰ ، ۲۰

عبيد الله بن سبيع الهمداني ٢٩٩٠

عبيد الله بي عتبة ٢٩٩

عبيد الله بن عمر بن الخطّاب ١٩١ –١٨٩, ١٨٩, ١٨٩, ١٨٠

عبيد الله بن عمرو الساعدي ٣٠٣

عبيد الله بي ماحوز ٢٧٩

عبيد الله بن معم التيمي ٣١٩

عبيدة بن عرو ١٣٣٤

عبيدة السلماني ١٧٥

عتبة بن ابي سغيان ۲۱۰ ام، ام، ۱۸۹ عتبة

عتبة بن غزوان المازني ١٢۴–١٢٢

عثمان بن ابی العاص ۱۴۰, ۱۴۸

عثمان بن حنیف ۱۴۹

عثمان بن زیاد ۲۴۹

الم, اجمع المراكة الم

عثمان بن على ٢٩٨

عثمان بن معهر القرشي ۲۸۰

عثمان بن نهیک ۳۷۷

عدس بن زید لخنظلی ٥٥

عای (بنو -) ۱۳۳۰

عبد الرحمان بن الزبير الاسدى ٢٥٥ عبد الرحان بن سبرة ٢٨٥ عبد الرحمان بي سعيد بي قيس الهمداني ٣٠٠٠ عبد الرحمان بن عبد يغوث ١١١ عبد الرحان بن عبيد الارحبي ٢٤٣ عبد الرحان بي عتّاب بي اسيد ١٥٩ عبد الرحمان بن عقيل بن ابي طالب ٢٩٨ عبد الرحان بن كريز الكندى ٢٥٢ عبد الرحمان بن محمد بن الاشعث بن قيس ١٣٧-٣٢١ ٢٥ ٢٠ عبد الرحان بن ملجم المرادي ٢٢٩-٢٢٧ عبد الرحان بن نعيم ١٣٨٨ عبد الرحان الابناوي ۱۹۴ عبد الرحان القيني الم عبد شمس = سبأ بن يشجب اا عبد شمس (بنه –) ۱۳۱۱ عبد العزى بن عمرو العنزى ١٩ عبد العزيز بن للجّاج بن عبد الملك بن مروان ٣٥٠ عبد القبس (بنه —) ۱۲۱٫ ۱۸۳ عبد الكريم بن سليط بن عطية الخنفي ١٣٤١ عبد الطَّلب ٢٠٠ عبد عبد الملك بين مروان ٢٠٠٠, ٢٥١ , ٢٩٤ , ٢٩٠٠ , ١٠٠٠ عبد m.1, mir-min, mri-mro, mrv, mrx, mmi, mxa عبد الملک بی المهلّب ۲۸۹ عبد مناف (بنه -- عبد مناف عبد مناف بي قصيّ ٥٩ عبس (بنه (- عبس) سبع

عبید (ابو زیاد) ۲۳۲

عبد الله بن محمد بن على ابو العباس = ابو العباس عبد

عبد الله بن مساور ۳.۴

عبد الله بي مسعود ١٧٥ الله بي

عبد الله بن مسلم بن عقيل ٢٩٨

عبد الله بن مطبع العدري ١٩٨, ١٩٨ ,٢٩١ ,٢٥٩ و٢٤٢

عبد الله بن المهلب ١٨٩

عبد الله بن النعمان الطائي ٣٩٢

عبد الله بي هاشم بي عتبة ١٩٩

عبد الله بن همّام ٢٩٩

عبد الله بن الودّاك السُلّمي التميمي ٢٣٣, ٢٤٣

عبد الله بن وعب الراسبي ۲۲۴ ,۲۲۳ ,۲۱۹-۲۱۵

عبد الله بي يزيد بي معاوية ١٣٢٨

عبد الله اخو بابك ٢٠٠٠

عبد الله للبر = عبد الله بن عرب لخضّاب

عبد الله الحرشي ۱۹۴

عبد البّبار بن نهيك ٢٦٣

عبد بنه ۲۸۸ مرد

عبد الرحمان بن ابزی الخزاعی ۳۰۹ ه.۰۰

عبد الرحمان بن ابي بكر ۱۲۴۱ ۲۳۹۸

عبد الرحان بن الشعث = عبد الرحن بن محمد بن الاشعث

عبد الرحان بن ثويب الكلبي ٣٤٩ .

عبد الرحمان بن جابر الراسبي ١٥١

عبد الرحان بن جميل الجمعي ١١١

عبد الرجان بن لخارث بن هشام ١٥١

عبد الرحان بن خالد بن الوليد ٢٠٩ ما، ١٩٠, ١٨٣

عبد المان بن ذي الكلاع ١١٠

عبد الله بن صبّار ۲۷۹

عبد الله بن صيفي ۳۴۹

عبد الله بي ظاهر بي للسين ١٩٧

عبد الله بي الطفيل الما

عبد الله بي ظبيان ۱۳۱۹ ۱۳۳۱

عبد الله بي عبد الرحان ١١٩

عبد الله بن عروة الخنعي ٢٩٨

عبد الله بن عضاءة الاشعرى ٢٠١٣

عبد الله بي عقبة الغنوي ٢٩٨

عبد الله بن على بن ابي طالب ٢٩٨

عبد الله بن على [بن عبد الله بن عبّاس] ٣٥٧, ٣٧٥

عبد الله بن عبر بن عبد العزيز ٣٥٧

عبد الله بي عبود بي العاص ١٩٧, ١٨٣, ٢٠٩, ٢١٢ عبد

عبد الله بن عمرو بن عثمان ۱۴۱

عبد الله بن قيس ابو موسى الاشعرى = ابو موسى

عبد الله بن قيس الرقيّات ١٩١٩

عبد الله بي كامل ۳۰۹، ۲۹۰، ۳۰۰، ۲۹۷

عبد الله بي الكواء ٢٠٣، ٢٢٢, ٢٠٠

عبد الله بي ماحوز ٢٨٥ ,٢٨٥

عبد الله بي مالك ١٥٩

عبد الله بن مالك الخزاعي ١٠٨٧

عبد الله بن مالك الصيداوي ٢٢٠, ٢٢٩

عبد الاعلى بن عبد الله العامري ٢٨٥

عبد الله بي اباض ٢٧٩

عبد الله بن ابي اوفي اسم

عبد الله بن ابي سرح ۱۴۸، ۱۷۹

عبد الله بن بديل بن ورقاء الخزاعي ١٩٠, ١٨٢, ١٨٢

عبد الله بن بشر الا

عبد الله بن الثامر ١١٣

عبد الله بن جعفر بن ابي طالب دو للمناحين ٢٢٩, ٢٠١, ٢٢٩

عبد الله بن جون السكسكي ١٨٤

عبد الله بن الخارث بن نوفل بن الخارث بن عبد المطّلب بن المسلم ٢٩١

عبد الله بن لخارث اخو الاشتر ٣٠٠٠

عبد الله بن حرام بن خويلد ١٥١

عبد الله بي حنظلة الراهب د٧١

عبد الله بن خازم السلمي ١٤٩, ١٤٩

عبد الله بن خالد بن اسبد ۲۳۹

عبد الله بي خبّاب بي الارتّ ٢٠٩

عبد الله بن خطل اس

عبد الله بن خلف الخزاعي ١٩١ م١٥١

عبد الله بن الرشيد = المأمون

عبد الله بن الزبير ابو بكر ٢٥٠, ٢٥٠, ٢٥٠, ٢٥٠, ١٥٩ ــــــ الله بن الزبير ابو بكر ٢٠٠ ــــ ٢٥٠, ٢٥٠, ٢٥٠, ٢٥٠, ٢٨٠, ٢٨١, ٢٨٠ ـــ ٢٠٠ ــــ ٢٠٥ ـــ ٢٠٥ ــــ ٢٠٥ ــــ ٢٠٥ ــــ ٢٠٥ ـــ ٢٠٥ ـــ ٢٠٥ ـــ ٢٠٥ ـــ ٢٠٥ ـــ ٢٠٠ ـــ ٢٠٥ ـــ ٢٠٠ ـــ ٢٠٥ ـــ ٢٠٠ ـــ ٢٠٥ ـــ ٢٠٠ ـــ

عبد الله بي الساخبر ٢٢١ ٢٢٩

عبد الله بي سعد العبسى ٢١٨

عبد الله بن سليم الزدي ١٢٠

عبد الله بي انصامت ٢١

3

المراقب المراق عابر بن شالخ الخ v, note h عاد بن ارم ه عاصم 9 عاصبي ٩ عالم ٥ عامر (بنو _) ۲۲۵ عامر بن اسمعيل عابم عامر بن لخضرمي ١٩١ عامر بی صعصعة (بنو --) ۴۲۰، ۲۹۰، ۲۹۰ عامر بن ضبارة ۱۳۹۲ عامر بن لوی (بنو --) ۲۲۹ عامر الشعبي = الشعبي عبّاد بی یزید ۱۸۴ العبّاس ١٨٠ بنو العبّاس ۱۹۹۹, ۱۹۳۰ بنو العبّال العبّاس بن جعدة بن هبيرة ٢٥٢ العبّاس بن على ٣٨٢ العبّاس بن عني بن ابي طالب ٢٩٩ -٢٩٦ العباس بن المأمون ٣٩٩ العبّاس بن موسى ٣٩٠ العبّاسي = الفصل بن الربيع العبد نو الانعار note b عبد الاشل (الاشهل) ۲۷۷

صقلاب بن بایث بن نوح ۴ مهبان بن ذی خرب ۵۴٫۵۰ مول ۳۳۸ الصین بن یافث بن نوح ۴

ض

ضبّة (بنو —) ۱۱۹, ۱۵۹, ۱۵۹, ۲۸۳ (۱۱۹ الصحّاك بن علوان بن عمليق بن عاد وهو البيوراسف ٨-٠٠ الصحّاك بن قيس الفهرى ٢٤٠, ٢٣٩, ٢٤٠ (١٩٣, ١٨٣, ١٨٣, ١٩٣ الصيزن الغسّاني ٥٠, ٥١, ٥١،

4

شق الكاهي بن صعب ٥٩, ٣٤٩ شمر بن افریقیس بن ابرها بن الرائش ابو کرب ۲۸-۲۸ شمر بن ذی الجوشن ۱۲۲ , ۳۰۰ , ۳۰۰ , ۳۰۰ , ۳۱۰ کار ۲۵۴ , ۲۵۳ کار شمر بن الريّان العجلي ١٩٠ شمویل r., note e الشنّي ١٩٢ iii, note c, iiii, note b شهریراز IfI, note c signi شهریار بن هرمزد ۱۱۹ ,۱۱۱ ،۹۴ شوخر ۹۲, ۹۳, ۹۳ شيبان (بنو -) ۱۳۸ (۱۲۱ شیث ۸ ۳, شيرزاد بن البهبوذان ١٠٥ شيرزاد بن شيروية ١١٩ شبروید بن کسری ابرویز ۱۳۹ ،۱۱۲, ۱۱۱۰ ۱۱۱۱ ۱۱۱۱ شيرين ۱۱۴

0

صالح ۱۰ صالح بن شقیق ۲۱۰ صالح بن شقیق ۲۱۰ صالح صاحب المصلّی ۳۹۰ الصبّاح بن جلهمة الخمیری ۲۱۰ صحار بن ارم ۰ معصعة بن صوحان ۲۰۱ صعّیة امّ انزبیر ۱۳۰ صفیّة امّ انزبیر ۱۳۰ صفیّة امرأة عبد الله بن خلف الخزاعی ۱۳۱ مفیّة امرأة عبد الله بن خلف الخزاعی ۱۳۱

سیرین ۱۴۹ سیف بن نی یزن ۹۵, ۹۳ سینة ۱۴۹, ۱۴۹

ش

شالحج ۴ شاعین ۱۱۲, ۱۱۱ شبام ۱۳۱۲

المات بن ربعی ۱۸۳۰, ۲۴۳, ۲۵۲, ۲۹۵, ۲۹۷, ۳۰۷

شبث بن روح ۱۳۷۷

شبل بن يزيد الاصبحى ٢٩٩

شدّاد بن عملیق بن عاد بن ارم ۷, ۸

شدّاد الهلالي ۱۸۳

شدید بن عملیق بن عاد بن ارم ۸, ۷, ۳، شرحبیل بن ذی الکلاع ۳،۳۳

شرحبيل بن السمط الكندى ١٨٦, ١٨١, ١٢٨, ١٢٩

شرحبيل بن عمرو الكندى عه

شرحبیل بن عمرو بن معاویة = شمر بن ذی الحوشن ۳۰۷ شروین الدستبای ۷۰۱ شروین الدستبای ۷۰۱

شروین بن کامجار ۹۰

شریح بن ابی أوفی العبسی ۲۲۴, ۲۲۳, ۲۲۳ اربی ۱۷۹, ۱۷۸, ۲۲۱, ۲۲۴ اربی ۱۷۹, ۱۷۸, ۲۲۱، ۲۲۴

شريح للذامي ٢٠٢

شريح القاضى ٢٥١

شریک بن الاعور البصری ۲۴۹–۲۴۹

الشعبي ۲۹۸, ۳۲۲ الشعبي

شعیب السی ۲۰ رجا ۱۲

سلیمان بن صور ۲۴۳ ،۱۹۸ ،۱۹۸ سليمان بي عبد الملك بي مروان ١٨٣٠ ١٨٣١ ٢٨٩ سليمان بي كثير سجس بسهم وساس سلیمان بن یسار ۱۳۲۹ سهاك بن عبيد العبسي ١٤٥ سمرة بن جندب الغزاري ۱۳۱۰ ۲۳۸ ۲۳۸ السميدع بن عمرو بن فعطور بن المعتمر النخ اا سمية امّ زياد بي ابيه ٢٣٣ ،٢٣٢ سنان بن اوس النخعي ٢٩٩ سنجبو خاقان ملك الترك ٩٩ السند ه سنطرن ملك البحرين ۴٥ fo, note d midee سهرک مرزبان فارس ۱۴۱ سهل بن حنيف ٢٠٩ ,١٩٤ سهل بن سعد الساعدى ابو العباس ١٣١١ سهل بن سنباط ۴۰۰ سهل بن العنقفير ۴۲ سهم (بنه –) ۳۲۰ سوخرا , note e الم سوید بن ابی کاهل ۱۳۱۴ سويد بن لخارث المزنى الا سويد بن عبد الرحمان المنقرى ٢٩٩ سويد بن عمرو الاسدى ٥٥ سويد بي قطبة العجلي ١٢١ ١١٧,

سويد بن مقن ۱۴۴

سیاوش بی کیکاوس ۸۲ ،۱۹

سعید بن غیلن ۱۳۴۰ سعيد بن قيس الهمداني ۲۲۰, ۲۱۰, ۲۰۹ سعید بن مسعود الثقفی ۲۱۹, ۲۱۸, ۲۱۹ = سعد بن مسعود انسقاح بن عمرو ٥٥ السقّاح بن كردوس ٢٠٠٠ السقّار = ابو العباس عبد، الله بن محمد بن على المع سفروخ note a سفروخ سفيان بن الابرد ٢٨٩ سفيان بن ثور النكرى ٢٠٢ سفیان بی عمرو ۱۲۹، ۱۷۹، ۱۷۹، ۱۲۹ سفیان بن لیلی ۲۳۴ السكون ١٨٩٨ ١٨١١ سلّام حاجب ابي جعفر الا سلامان ۲۳۰ سلم بن احوز المازني ۳۵۳ سلم بن نمرون اا سلمان الفارسي ١٣١٠ سلمان بن ربيعة الباهلي ١١٣٣ سلمان مولى للسين ٢٤٩ سلمة بن رجاً ١٣٠ Mrs. Lalu سليط بن عبد الله بن عبّاس ٣٠٨ سلیط بن قیس الانصاری ۱۱۹ ۱۸۸ سليك بي عبد الله الطائع ١٣٣١ سليم (بنو —) ۲۹۱ سليم بي منصور ١٩٧

٩, ١٤, ٢١-٢٦, ٢٩, ٢٩ ما ١٠، ١٤

سابور ذو الاكتناف بن هومزدان ۹۲ ،۵۲ -۴۹ سابور الرازى ٩٦ سارة امرأة ابراهيم ١٠ ساسان بی بهمی ۱۰۸—۱۰۸ بساسان ساسان الراعي ٣٠ ساسان الكردى ٣٠ الساسانية ٣٠ سالم بن عبد الله ۱۲۹ سام بن نوح ۴۹ ،۱۳ ،۱۳ سام سامال بن ارخبعم بن سليمان بن داود ٢٩ سباً بن یشجب بن یعرب بن قحطان ۱۱, ۱۱ سبيع بن يزيد كخضرمي ٢٠٩ سراج بن مالك الخثعمي ٢٣٥ سراقة المارقي ٣٠٩ سطيح الكاهن ٥٩ سعد (بنو -) ۱۵۳ ماها سعد بن ابی وقّاص ۱۲۱ اها, ۱۴۹ ۱۴۹ سعد بي قيس الهمداني ١٨٣, ١٨٠ سعد بن مانك ابو سعيد لخدرى ٢٧٨, ٣٢١ سعد بن مسعود بن عمرو الثقفي ١٥٥ = سعيد بن مسعود سعد رباب البصرة ,- الكوفة ١٨٣ سعدی ۱۹۴۸ سعيد بن جبير ابو عبد الله ١٣٣١ سعيد بن عبد الله الثقفي ٢٤٣٠ سعيد بن عبد الله الخثعمي ٢٢٣ سعید بن عبد الرحمان بن حسّان بن ثابت الم

سعيد بي عبد العزيز بي الحكم بي الى العاص بي اميّة ٣٣٥, ٣٣٥

زیاد بن صائح گارڈی ۳۷۰ ۱۳۹۸ ۳۰۰ بالا زیاد بن عبد الله ۲۳۲ زياد بي عبد الرحان الضمرى ٣٤٧ زیاد بی عبید = زیاد بی ابیه زیاد بن مرحب ۱۹۹ زیاد بن النصر کارثی ۱۷۸ اراه اه زياد الاعجم الشاعر ٢٨٢ زیادة بن عبید ۱۲۵ زید بن ارقم ۲۷۰ زيد بن لخارث ١٨٤ زيد بن عبد الله النخعي ١٢٩ زید بن عدی بن حاتم ۱۱۸ زید بن علی بن لاسین بن علی بن ابی طالب ۳۴۵ زید بن وقب ۱۹۴ زید مولی عمر بی شعد ۲۹۸ ،۲۹۷ زينب اخت الحسين ٢٤٢

0

السائب بن الاقرع ۱۴۰، ۱۴۰، ۱۴۰، ۱۴۰، ۱۴۰، ۱۴۰، ۱۴۰ السائب بن مالك الاشعرى ۱۳۱۳ سابور بن ابركان ۱۱، ۱۰، ۱۰، ۱۰، ۴۰، ۴۰، ۴۰، ۴۰، ۴۰، سابور بن خربنداد ۱۰۰ سابور بن سابور بن سابور س

رياح بن لخمف ١٦٠ رياح بن مرّة ١٨ الريّان بن الوليد عزيز مصر ٢ الربح (فرس لرسول الله) ١٩٨

ز

زاب بن بودكان بن منوشهر بن أيرج بن نمرود ۹۲ ,۱۳۳ زييدة ۱۳۹۳ الديد بن الاروج التميم ۲۵۵

الزبير بن الاروح التميمي ٢٥٥ الزبير ابو عبد الله ٣١٩, ١٧١, ٢٧١, ١٥١–١٥٠، ١٥٠ زحر بن قيس للعقي ٣٠٠, ٢٧١، ١٩٥،

زحر بن نهشل ١٩٥

زرانشت ۲۷

زربابل ۲۹, note c

زربتی مولی بجیله ۳۰۰۸

زرعة بن زيد بن كعب كهف الظلم الخ ١٣ زرعة بن شريك التميمي ٢٩٩

النورقاء ۱۸

زرمهر بن شوخر ۱۸، ۹۸،

زفر بن لخارث الكلابي ۱۹۲ ,۳۸۱

زنباع بن النعمان ۳۹۲

الزنج بن حام ه

زهير بن جوية ١٣٥

زهير بن سليم الازدى ١٣٠٠

زهير بن ألقين ١٩٧٠, ٢٩١، ٢٩١١, ٢٩١٠

زدً ۱۹

زدّ [بن طهماسب] ۱۳, note a

الراوندية ٣٨٠

الرائش = الملطاط بن عمرو بن حمير بن سبأ ١٤

الرباب ابنة قطام ٢٢٧

رباب ام سکینند ۲۷۰

ربعتی بن کاس ۱۹۳۳

الربعيّة = بنو ربيعة ٣٩٠, ١٣١٠

الربعيّن = بنو ربيعة ١٨٩, ١٩٠

الربيع بن خثيم ١٧٥

الربيع بن زياد كارثي ١٥٩

ربيعة بن شرحبيل ٢٠٩

ربيعة بين نصر اللخمي وهو ربيعة بن نصر بن كخارث بين عمرو بن خم الحز ١٥, ٩٢, ٥١, ٥٥

رجاء بن حيوة ١٣٣٢

استم الشديد ۲۰, ۲۰, ۲۰, ۲۰

رستم بن حرمز ۱۲۳ ۱۲۹ – ۱۲۵

الرشيد هارون ۱۳۹۱–۲۸۳

رفاعة بن سوّار ٣٠٩

رفاعة بن شدّاد الما

رفاعة بن طليف ١٨٧

رمبوزان = بوذ note d اا،

بيل ۲۹

روح بن زنباع الله الم

روشنک بنت دارا ۳۵

الروم بن اليفر بن سام ٥

رويم الشيماني ١٨١٠

ن

ذانيال = دانيال نبيان ٥٥١ نعل سما نو الأنعار = الفند بن ذي جيشان ١٩, ٢٢ ذو الاكتاف = سابور ذو الاكتاف ذو الثدية ٢٢۴ ذو ثعلبان = دوس نو للناحين = عبد الله بن جعفر نو جیشان بن افریقیس ۲۲ ۱۹٫۱۰۰ نو رعین ۴۸ نو شرخ = الهدهاد بن شرحبيل بن عمرو بن مالك ٢٢ فو الشناتم ۴۲ ذو ظليم = حوشب ذو القرنين = الاسكندر ٢٩, ٣٩ نو الكلاع ١٩١, ١٩١ ,١٩١ ,٣١٠ نو المنار = ابرقة بن الملطاط ١٩ نو نواس = زرعة بن زيد بن كعب ١٥، ١٣٠ ما

ر

راحب ۲۹, note b راسب (بنو —) ۲۱۰ راشد مولی بجیلة ۳۰۰ رافع بن خدیج الانصاری ابو عبد الله ۲۰۹, ۳۲۱ رافع بن نصر بن سیّار ۳۸۷ خزیمة من خارم ۱۸۳, ۱۸۳ ما۱۸۰ خسرو ۱۸۳ م۱۸۳ خسرو ۱۸۳ خسرو ۱۸۳ خسرو ۱۸۳ خسرو ۱۸۳ خسرو ۱۸۳ خلید بن کاس ۱۲۳ م۱۸۰ م۱۹۰ خلید بن کاس ۱۲۳ م۱۸۰ م۱۸۰ ما۱۸۰ خولان ۱۸۰ ما۱۸۰ خولان ۱۸۰ ما۱۸۰ خولان ۱۸۰ ما۱۸۰ خولان ۱۸۰ ما۱۸۰ ما۱۸۰ خولان ۱۸۰ ما۱۸۰ ما۱۸۰ خولان ۱۸۰ ما۱۸۰ ما۱۸۰ ما۱۸۰ خولان ۱۸۰ ما۱۸۰ ما۱۸۰ خولان ۱۸۰ ما۱۸۰ ما۱۸۰ ما۱۸۰ ما۱۸۰ ما۱۸۰ ما۱۸۰ خولان ۱۸۰ ما۱۸۰ ما۱

S

خازم بی خزیمهٔ ۳۷۱, ۳۸۰, ۳۹۱ می خازم بی خانم بی خانم بی ماحب التوك ۱۰۴, ۱۰۳, ۱۰۰, ۱۰۳, ۹۹, ۱۰۰, ۱۴۹ هم ۱۴۸, ۱۴۹

خالد بن ابراهیم ۳۹۲ خالد بی برمک ۳۹۲

خالد بن جبلة الغساني ٧٠, ٩٥

خالد بي للصين السكسكي ٢٠٩

خالد بن زفر العبسى اها

خالد بن سلمة المخزومي ١٠٠٦

خالد بين عبد الله القسرى ابو الهيثم ،٣٣٩, ٣٣٩, ٣٣٩ ،٢٨٩ مماه، ٢٨٩ هما هما ،٣٣٩ ،٣٩٩ مماه، ٣٣٩ مماه، ٣٩٩

خالد بن عرفظة ١٢٩ــ١٢٩

خالد بن المعمّر السدوسي ٢٠٢ ،١٩٠ ا١٨٣ ا١٧١

خالد بن الهيثم ٣٣٧

خالد بن الوليد ١١٨ ١١٧,

خالد بی یزید بی معاویهٔ ۲۷۲, ۲۹۴ ۲۰۲۸

خانصة جارية ام جعفر ٣٨٣

امر ۱۵۵, ۱۷۸, ۱۹۳, ۳۰۹ مخثخ

خدیجة بنت حویله ۲۷۴

خراسان بن عالم بن سام ه

خرزاد بی هرمز ۱۳۳ ,۱۳۳۱

 \wedge ۲, note g خوزاسف $\overset{\sim}{\sim}$

الخَرِّمْتِين ١٩٩٠ ,١٨٨

خُزّين ا٧

٣٦, ١٥٥, ١٥١, ١٨٣, ٣٠١, ١٩١, ١٥٩ ١٤٠

الخزر بن يافث ۴

الخزرج ۱۷۷

للكم بن عبد الملك بن بشر ١١٦٣ للكم بن مسعود اخو الى عبيد ١١٩ حكيم بن عبد المطّلب بن هاشم ١٤٠ كلمواء (وه ابناء العجم بالكوفة) ١٩٩١ كمواء حران بن ابان مولی عثمان ۱۱۸–۱۱۷ جزة بن سيّار ١١٥ حزة بن مالك ٢٠٩ مهم ١٩٩٨ حید بن مسلم ۱۷۱ حيد الطوسي ١٣٨٧ حيد (القبيلة) ٢٢, ٢٥، ١٥٥, ١٨٤, ٣٥٢ (تقبيلة) تير بن سبأ ۱۳، ۱۳ Tr. جير بن قحطان ٩ لاميرية ۴۸, د۴ حنظلة الما حنظلة بن بيهس ٢٧٩ حنيفة (بنو -) ١٩, ٢٠, ١١٩ الحوذرة بن سهل اس حوشب دو ظلیم ۱۹۸ م حولى بن يزيد الاصباحي ٢٧٠ و٢١٩ حيّان العطّار الداعي ١٣٣٠ ع٣٣٠ حيلوس ١١٢ رااا

ż

خاتون امرأة خاقان ٥٩ خارجة بن الصلت ١٣٥ خارجة بن عدامة ١٨٣

حریث (مونی معاویة) ۱۸۸ حریث بن جابر لخنفی ۱۹۰ حریش مونی خزاعة ۳۵۹ ۳۸۱, مرد حسّان بن اسعد ۱۸۴ حسّان بن بحدل ۱۸۴ حسّان بن تبّع ۱۸, note *b*

حسّان بن نبّع بن ماکیکرب ۴۸, ۲۵

حسّان بن عبد الله البكري ١٩٣٠

لاسن بن علی بن ابی طالب ابو محمد ۱۹۴, ۲۰۹, ۱۹۴, ۱۹۳, ۱۹۳, ۱۰۳۸

لاسن بن على بن عيسى بن ماهاى ١٩٩٢ لاسن بن قاحطبة ٢٠١١ ،١٣٩٨ ،١٣٩٨ لاسن بن هانئ ٨٨٠

السي البصري ١٢٤

الخسين بن على بن لخسن ٣٨٣ لخسين بن فاظمة = لخسين بن على بن الى طالب لخصين بن لخارث بن عبد المطّلب ٢٠٩

الحصين بن معبد بن زرارة ١١٩

المحمين بسي فسميس السكوني ۲۰۴, ۲۰۰, ۲۰۹, ۲۰۰, ۲۰۰ , ۲۰۰ ، ۲۰ ، ۲۰ ، ۲۰ ، ۲۰ ، ۲۰ ، ۲۰ ، ۲۰ ، ۲۰ ، ۲۰ ، ۲۰ ، ۲۰ ، ۲۰ ، ۲۰ ، ۲۰

حصرموت ۱۹۰، ۱۵۰ الفخر ۱۸۲, ۲۰۲ الفخصين بن المفخر ۱۸۳ الفخصين المفاص ۱۴۱ الفخم بن ازهر ۱۸۷

لخارث بين مبة الفقعسي ٢٢٠ لخارث بن المنذر التنوخي ١٩٥ لخارث بن يزيد بن رويم ۲۹۹ لخارث الهمداني ٢٢٩ حارثة ربنه -) ۲۷٥ حارثة بن خزيمة ١٣٩٢ حام بن نوح ۳۹ ،۱۱ ،۱۳ حام حبش بن حام ٥ حبیب بن کدین ۲۴۲ حبيب بن مسلمة الفهرى ٢٠٩ ،١٩٤ ،١٨٩ اما الما حبیب بن مظهر ۳۹۷ حبيب بن المهلّب ٢٨٩ حبیش بن دلجة القینی ۲۷۴ الحجاج بن ارطاة ١٣٧٣ المجّاج بن خزيمة بن الصّمة ١٦٥, ١٦١ اللهجاج بن غزية الانصاري ١٥٠ للجالج بن يوسف ١٣١٩ ٣١٩ ١٩٩٠ ٢٩١٩ برم ١٨٥٠ حجار بی ایج ۲۵۲, ۲۵۲ به حجر بن عدى الكندى ١٣٥, ١٥١, ١٨٧, ١٨٧, ١٨٧, ١٥٥ الكندى אייון דויין אייון

> حجر بن عرو أه حجر بن يزيد ٢٠٩ حجر الشرِّ ١٨١–١٨٧ حذيفة بن اليمان ١٤٥–١٤٣٠

حرب ۲۰۰۰

التر بن يزيد التميمي اليربوعي ۱۳۱۸, ۱۳۱۰ – ۱۳۱۱ حرقوص بن زهير ۱۲۱۰ به ۱۲۱۰ مرتوص بن زهير ۱۲۳۰ به ۱۳۷۰ به ۱۳۷۰ به ۱۳۷۰ به ۱۳۲۰ به ۱۳۷۰ به ۱۳۵۰ به ۱۳۵ به ۱۳۵۰ به ۱۳۵ ب

جوان شیر بی کسری ۱۱۱ جودرز کاتب لخند ۹۲, note *g* جیدان ۱۸, note *g* جیشان ۱۸ جیلنوس ۱۱۱, note *f*

7 حابس بن ربيعة ١٨٤ حابس بن سعد الطائبي ١٨٢ ا١٩٩, حابس بی سعید = حابس بی سعد حاتم بن النعمان الباهلي ٣.۴ حا, ث v-, note b كارث بن الى ربيعة = كارث بن عبد الله بن الى ربيعة ١٨٦ لخارث بن خالد الازدى ١٨٤ لخارث بن زفر ۱۹۴ للحارث بن زهير الازدى ١٥٩ لخارث بن عماد بن زياد ٢٩٠ لاارت بي عبد الله بي ابي ربيعة المخرومي ٢٨٠, ٢٨١ الحارث بي عبد المطّلب ٢٠٩ لخارث بن عرو الكندى آكل المرار ٥٤، ٢٣٨ لخارث بن فهر بن مالک بن النصر ال لاارث بن قیس ۲۹۲—۲۹۰ لخارث بی کلدة ۱۳۳۳ ۲۳۳۹ لخارث بی مالک ۲۰۹ لخارث بن مرّة العبدى ١٨١ جالوت للبّار ۲۰ ،۲ جاماسف بن فيروز ۱۸ ،۷۰

جحل بن اثال ۱۸۴

جديس بن ارم ه

جذيمة بن عرو ٥٩

الجرّاح بن عبد الله للكمي الما

الإرّاح بن قبيصة الاسدى ٣٠٠٠

جرجیس ۴۷

جرم بن قحطان ۱۱ ۱۱ ۹

جرير الشاعر ٥٥

جرير بن يزيد بن عبد الله ٢٧٩

جشنسانربیش ۷۰

جعد العنزى ٢١٠

جعدة بن فبيرة بن ابي وهب القرشي ١٨٥، ١٨٥

جعفر بن حنظلة البهراني ابو خلف ٣٤٣, ٣٤٣

جعفر بن دينار لخيّاط ١٩٩٨, ١٩٩٨

جعفر بن علی (بن ابی طالب) ۲۴۲, ۲۹۸

جعفر بن يحيي (البرمكي) ٣٨٧

جعفر الكردي ١٣٩٧

جم بن ویونجهان بن ایران ۹ ,۷ ،۴-۴

جندب بن زهیر الازدی ۱۹۸ ،۱۹۸ واه

الخنيد بي عبد الرجان ١٣٤١ و٣٣٨, ١٣٣٨

جهور بن مراد العجلي ١١٣٣

البيروان ۹, ۷ بيروراسف ۷۴

ت

ث

ثابت بن اقرم ۱۲۹ ثقیف ۳۳۰ ۲۰۰, ۳۳۰ ۱۵۹ ۱۲۵ ثمامنذ بن حوشب ۲۱۰ ثمود (بن ارم) ٥ ثویر بن عامر ۱۰۷ ثیادوس (بن قیصر) ۱۴۴ ۱۰۲, ۱۱۰, ۱۱۰

5

جابر بن عبد الله ۳۳۱ ،۳۳۲ جاسم ه

بسفروخ ١٢٢ بشناسف ۲۸-۲۸ بشر بی ابی ربیعۃ اسا بشر بن مانک لخرسی ۲۸۸ بشر بن مروان ۱۳۱۹ بشر بن مسهر الصيداوي ۲۴۳ بشير بن يزيد البولافي ١١٨ بغاوير ١٠١١ ...ا بكر بن وادّل ۱۱۹، ۱۲۸، ۱۹۱، ۱۲۸، ۱۹۱، ۱۵۸ ادم، ۱۲۸ بکیر بی ماهان ۳۳۹, ۳۳۵ بلاس بن فيروز ١٢ بلاش = بلاس بلقیس ۲۲, ۲۴, ۲۵ بندویند ۱۰۳ ۱۰۰ ارماره ۱۰۲ ۱۰۲ م بهرام بن بهرام ۴۹ بهرام بن بهرام جشنس الملقب ببهرام شویین = بهرام شودین بهرام بن سابور ۱۰۰ بهرام بن سیارشان ۱۰-۱۹ بهرام بن عرمز بن سابور بن اردشير ۴۸, ۴۹ بهرام جور (بن يزدجود الاثيم) ۱۱۳ ،۰۰ ،۱۱۳ مه بهرام شوبین ۱۱۹ ۱۰۰، ۱۰۱–۹۳ ۱۹۰۱، الم, note e مباذريه بهمن بن اسفندیان ابو ساسان ۱۰۸ ام بوخت نرسی = بخت نصم ۲۵

بون ۱۱۱ پوران بنت کسری ۱۲، ۱۱۹, بوزباره ۴۹۰, note h

اوفي بن عنق الحيّة عن اياس بن قبيصة الطائي اله ١١٥، ١١٣٠ اياس بن نصار العجلي ۲۹۸, ۲۹۹ ایراخت بنت سامال بن ارخبعم بن سلیان بن داود ۲۹ ایران = ارفخشد ۹ ايرج اا ايمن بن خريم الاسلى ٢٠٩

ب

ايوب بن القرية ١٣٧٠ ١٣٣ ١٣٣ بابک ۴۰۱ سابر ۳۹۰ ۴۰۱ بابک بن النهروان ۷۴, ۷۰ باد بی فیروز ۹۰ بادان ۹۹ بالان ۳۳۰ ١٢٠, ١٢٩, ١٥٥, ١٨٣, ٢٩٧, ٢٩٠٥, ٣٠٩, ٢٠٠٨, ٢٩٥ غليج. خت نصّر بن کامجار بن کیانبه بن کیقبان ۲۴, ۲۵, ۲۹ البراء بن مالک ۱۳۰۰ البراء براز note e براز برايان = ابريان ol, note d, or, note e البرّمانوس بزرجمهر بن البختكان ١٧٠

بهمونه ۸۴, note a بسر بن ابي ارطاة القرشي العامري ۲۰۹ ،۱۸۳ ابا، ۱۹۹ بسر بن يزيد كلميرى ٢١٠ بسطام اصبهبد السواد ٥٠ بسطام خال کسری ابرویز ۱۱۳ ,۱۱۰–۱۰۱ ا۱۰۰ ما ۱۰۲ م

ام البنين العامريّة من آل الوحيد ٢٩٨ ام ثابت ابنة سمرة بن جندب امرأة المختار ١٣٥ امّ جعفر = زبيدة امراة الرشيد ٣٨٣

ام حبيبة زوج النبى ١١٣

أمّ خالد بنت هاشم بن عتبة زوجة يزيد بن معاوية ٢٩٩

ام سلمة زوج النبى ٢٧٥

امّ سلمة ابنة عمرو للعفى امرأة عبيد الله بن للرِّ

الجعفى ٥٠٠٥ ج٠٠٩

ام سنان الصيداوية ٢٢٠

امّ كلثوم ابنة على ٢٢٨, ٢٤٢

امّ هانيّ ١٨٥

امرو القيس ٥٤

أمنة بنت على بن عبد الله ٣٧٨

اميمة الاا

الاميين محمد بن هارون الرشيد ١٩٥٠ ١٨٨ ٢,

اميّة ٢٠٠٠

اميّة بن ابي الصلت ٢٢٨

امیخ (بنو – ۲, ۱۹۹۴, ۳۰۰, ۱۳۹۳, ۱۳۹۳, ۱۳۹۳, ۱۳۹۳, ۱۳۹۳, ۱۳۹۳, ۱۳۹۳, ۱۳۹۳, ۱۳۹۳, ۱۳۹۳, ۱۳۹۸

انس بن الشيخ بن النعمان ١٢٤

انس بی مالک ابو حمزة ۳۲۸, ۳۲۸ به ۱۳۵ با۲۵ ۱۳۷

انس بن علال ۱۱۹

الانصار ١١٥, ١٥١, ١٥١, ١٥٥, ١٥٩, ١٢٩, ١٢٠, ١٧٠, ١٩٣, ١٩٣, ١٩٩, ٢٥٥, ٢٠٥ الانصار

انوش زاد ۱۲ ما

انوشروان = كسرى انوشروان

اود (بنو –) ۲۰۵۸

اوس بن حجر ۱۹۷

الاشتر بس كارث النخعى ١٢٠, ١٥١, ١٥٩, ١٩٠, ١٩٠, ١٥٩, ١٥٩, ١٥٠, ١٨٠, ١٨٠, ١٨٠, ١٨٠, ١٩٠, ١٩٠, ١٩٠, ١٩٠, ١٩٠, ١٠٠, ٢٠٠, ٢٠٥

اشجع ۲۷۹

الاشرس بن عوف ۱۳۹ ۱۳۸۰

الاشرم = ابرقة ١٤

٥٠, ١٢٠, ١٢٦, ١٤٣, ١٩٥, ١٩٩, ١٨٠, ١٨٢, ١٨٩, ٢٠١, ١٢٦, ١٢٥, ١٢٥, ١٢٥, ١٢٥, ١٢٥, ١٢٥, ١٢٠٠

الاشعث بن القيني ٣٤٧

الاشعرون = الاشعريون

الاشعرى = ابو موسى

الاشعرتيون ١٩٩, ١٩٩, ١٩٩ الاشعرتيون

الاشغانيّة ٢٩, ٢٥

الاشغانيون ١۴

اشناس ۴۰۱

o, note b اشوذ

ш.с ш »и

الاصمعى ١٨٥ ,٣٨٥

الاعشى الشاعر ١٨, ٢٨

اعشی همدان ۱۳۱۲ ۲۰۰۸

اعین بن ضبیعة ۱۹۰٫ ۱۸۳

افريقيس بن ابرهة ١٥, ١٠

الافشين حيدر بي كاوس ۴۰۰, ۴۰۰, ۱۳۹۸

اقلیدس ۱۹۹۹

الاقيشر الاسدى ٣٢٠

٧, ١٩, ٣٠, ٢٠٠ الاكرال

ol, note c الردانوس

ol, note c اليانوس

اليريانوس ۴۹

ازر بن تارخ ۱۰ ، ۹ آزرمیدخت ۱۲۵ آسامة بن زید ۱۵۳ اسکای بن خلف ۴۰۰ اسکای بن الفضل الهاشمی ۳۷۳ اسکای بن محمد بن الاشعث ۲۸۹ اسک ربنو —) ۱۳۱ ، ۲۷۰ , ۲۹۹ , ۲۵۳ , ۲۵۳ , ۲۸۹ اسد بن عبد الله القسری ۷۳۳ , ۲۵۹ , ۳۲۹ , ۳۸۹

الاسدى هو للزّاج بن قبيصة المالا اسرايل (بنو –) ۱۴, ۲۰, ۲۵, ۲۴, ۲۹

اسعد بن عمرو بن ربیعة بن مالک بن صبح بن عبد الله بن زید بن یاسر ینعم ملک الیمن ۴۲, ۴۳,

اسفندیان ۸۲ را

الاسكندل بين الفيللفوس الرومي ۴۱, ۴۲, ۴۱ الفيللفوس الرومي ۴۲, ۴۲ الم

اسلم بن ربيعة ٢٧٩

اسماء بن خارجة الفزاري ٣٠١، ٣٠٩, ١٠٠١

اسماء بنت ابی بکر ۲۷۴

اسمعيل بن ابراهيم ١٢-١١

اسمعیل بن زفر ۳.۴

اسمعیل بن صبیح ۱۳۸۹

اسمعيل بن عبد الله القسرى ابو هاشم ١٣٩٣

اسمعیل بن علی بن عبد الله بن عبّاس ۳۵۷

o, note b Jul

الاسود بن غفار ۱۸ الاسود

الاسور بن سام ٥

اسيد بن عبد الله ٥٩٣

اخشنوار h, note h اخشوان خاقان ۱۲ ا۱۹ اخنوخ بن برد بن مهلیل = ادریس ۳

> ادریس ۳ ادریس بن عیسی ۳۳۸

آدم عليد السلام ۲, ۳, ۸, ۳ آذيبي ۳۹۹

> اربد ۱۷۵ ارجاسف ۸۲

ارخبعم بن سليمان ٢٥, ٢٩

اردشیر بن بابکان وقو اردشیر بن بابک بن ساسان الاصغر بن فنافیک بن شهویس بن ساسان الاکبر بن بمهن الملک بن اسفندیاد بن بشتاسف ۲۰۰۵ ۴۴ ۴۰٫ ۲۰۰٫ ۸۰۰

اردشیر بن شیرویه note a ااا اردوان بن اشد بن اشغان ۴۲, ۴۴ ارسطاطالیس ۴۰, ۴۰۳

ارسناس ۹۲ ۱۳٫ ۱۳

ارششیاطیی ۹۲, note *a* ارطاة بن عبد الله النخعی ۱۲۹ ارفخشذ بن سام بن نبح ۱۲ (۴–۴

ارم بن سام ۱۷ ،۸ ،٥

ارمياييل ٧

ارمین بن نورج بن سام ه

اروی بنت ام حکیم بن عبد المطلب بن هاشم ۱۴۰ ارباط ۹۳, ۹۴

الازارقة ٢٠٨, ٢٠٨, ١١١, ١١١١, ١١١٩ ١١٠

١٢٦, ١٥٥, ١٥٦, ١٥٨, ١٨٣, ١٨٦, ١٩٣, ٢٠٠, ٢٠٩, ٢٨٢, ٢٩٠, ٢٩١, ٢٩٥, ٣٠٦, ٣٥٢ ع

ابو محمد بن سیرین ۱۱۷ ايو مريم السلولي ١١٣١ ابو مسعود الانصاري ۱۷۹ ابو مسلم الخولاني ١٧٣ ،١٧١

ازو مسلم صاحب الدعوة , ۳۴۴, ۱۹۴۸ مسلم صاحب ا mor, mon, mon-myn, myn, myn-mn, es

ابه المعرّس ١٠٤٥

ابو المغلّس = عير بن لخباب

ابو موسى الشعرى عبد الله بن قيس ١٤١، ١٤١١–١٢٩ ١٢١–١٢٩ 18x, 10x-108, 7.0, 7.4-7.x, 111-10, 1714, 1744

> ابو الميلاء الربعي = يحيى بن نعيم ابو النعمان = ابراهيم بي الاشتر

ابو هارون العبدى ٢٧٨

ابو هاشم = اسمعيل بن عبد الله القسرى

ابو هاشم = بكير بن ماهان

ابو الهذيل = تحمد بن الهذيل العلاف

ابو هنيدة القيني ٢٣٠

ابو الهيشم = خالد بن عبد الله القسرى

ابو يكسوم = ابرهة الاشرم

أندال عما

احمد بن ابي دواد ابو عبد الله ا٠٠

احمد بن داود الدينوري ابو حنيفة الم

احد بن بكير ٢٥٥

احمر بن سليط اام ،٣٩٧ احمر طبئ ٤٠٠٠

الاحنف بي قيس ١٥٧, ١٠٦, ٢٠١, ٢٠١, ٢٨١, ٢٨٢, ٢٩٥, ١١٢ الاحوس بن جعفر العامري ٥٥

ابو طالب ٢٠٠٠ ابو العبّاس = سهل بن سعد الساعدي ابو العبّاس عبد الله بن محمد بن على السقّاح ١٣٥٨ الله العبّاس 14., 140-14vo ابو العبّاس الطوسي ١١٨٣ ابو عبد الله = احمد بن ابي دواد ابو عبد الله = السين بن على بن ابي طالب ابو عبد الله = رافع بن الخديم ابو عبد الله = الزبير ابه عبد الله = سعيد بي جبير ابو عبد الله = عرو بن العاص ابو عبيد بن مسعود الثقفي وهو ابو المختار ١١٩ مراا ابو عبيدة بن الجوّاح ١٢١ ١١١ ابو عبيدة [معر بن المثنى ؟] ٣٥٧ ابو عثمان حاجب ابن هبيرة ٣٧١ ٣٠١، ابو عكرمة السرّاج الداعي ١٣١٠ - ١٣١٩ ابو عمرة كيسان ۲۹۰، ۳۰۰، ۳۰۰ ابو عمرو = عثمان بن عقّان ١٩٥ ابو عون مقاتل بن حكيم العكّي ١١٣١-١١١١ ابو غسّان ۲۸۲ ابو فلان بن عبد الله ۳۷۷ ابو قتادة ٣٢٣ ابو القلوص الشبامي ٣٠٠ ابو کرب = شمّر ۴۸ ابو مالک بن شمّر ۲۸, ۳۰

ابو محجن الثقفي ۱۲۹, ۱۲۸, ۱۹۱ ابو محمد = للسن بن على

ابو امامة الباهلي اسم الما ابو ايوب الانصاري ٢٢١، ٢٢١ ابو بردة بن ابي موسى ١٣٧ ابو بشر بی عمر الانصاری ۲۰۹ ابو بكر = عبد الله بن الزبير ابو بكو الصدّيف ۲۱, ۱۱۰, ۱۱۸, ۱۲۲ ابو بكو الصدّيف ابو بكر العقيلي ١٧١ ابو بكر بن لخسن بن على ۲۴۲, ۲۹۸ ابو بكر بن سليمان بن ابي حثمة ١٣٢٩ ابو بكر بن عبد الرحمان بن لخارث بن عشام ١٣٢٩ ابو تمّام الشاعر ٣٩٨ ابو ثمامة الصيداوي ٢٥٢ ابو ثور = عمرو ابو ثور ابو جعفر = المنصور بالله ابو الجهم بن حذيفة االا ابو للسي = على بن ابي طالب أبو حمزة = انس بن مالك ابو حنيفة = احمد بن داود الدينوري ابو خالد = يزيد بن عمر بن هميرة ابو خلف = جعفر بن حنظلة ابو الدرداء الما ابو زرعة بن عمرو بن جريو lvl; ef. lvt, note b ابو سعید بن ربیعة الانصاری ۲۰۹ ابو سعید لخدری = سعد بن مالک ابو سفیان ۲۵۹ ,۳۳۳ ۲۰۰۱ ابو سلمة الداعي الخلال ١٣٠٨, ١٣٥٨, ١٣٩٨ وسلمة الداعي ابو صرمة = الطفيل ١٨١

ابي عبيس = مسلم بي عبيس القرشي ابن عثمان بين عفّان = عرو بن عثمان ابی عرّادة ۲۸۰ ابي عضاءة = عبد الله بي عضاءة ابن عقّان = عثمان بن عقّان ابي عقبة = مسلم بي عقبة ابي عقيل = مسلم بن عقيل ابن القرِّية = ايوب بن القرِّية ابن قيس = كارث ابي الكواء = عبد الله بي الكواء ابي الكيّس النمري ٩ ابي مالک البکراوي ٣٠٠ ابن مالک (رئیس مذحج) ۲۹۹ ابی مجالد ۲۸۱ سرم ابن مرجانة = عبيد الله بن زياد ٢٠٢ ابن معر = عثمان بن معر ابي مطيع = عبد الله بي مطيع ابي المقفّع ٩ ابي ملجم = عبد الرحي بي ملجم ابن منجوف ۲۸۲ ابی قبیرة = يزيد بي عر بي قبيرة ابی هند = معاوید بن ایی سفیان ابن يوسف = كلحباج ابو اسحاق تحمد بن هرون = المعتصم بالله

ابو اسحاق محمد بن هرون = المعتصم بالله ابو اسحاق المختار = المختار بن ابی عبید ابو الاسود الدیلی ۱۲۹ ،۱۲۹ ابرا ابو الاعور السُلَمی ۱۲۱ ،۲۰۹ ،۲۰۲ ،۱۸۲ ،۱۸۸ ،۱۸۸ ،۱۸۸ ،۱۸۸ ،۱۸۸ ،۱۸۰ ابو الاعور السُلَمی

ابضعة العنقفير ۴۲ ، ۴۱ ابن ابى اوفى العبسى = شريح ابن ابی حذیفة = محمد بن ابی حذیفة ابن ابی طالب = علی بن ابی طالب ابن الاشتر = ابراهيم بن الاشتر ابن الاشعث = عبد الرحن بن محمد ابن الاشعث = تحمد بن الاشعث بن عبد الرحن ابن الاشعث = محمد بن الاشعث بن قيس ابن الاقطع = نصر بن سيّار ابي آكلة الاكباد = معاوية ابن بديل = عبد الله بن بديل بن ورقاء الخراعي ابن جبير = سعيد بي جبير ابن جعفر = عبد الله بن جعفر ابن حسّان البكرى ٢٢٥ ابن لخنفية = محمد بن على بن ابي طالب ابن خزیمة للاتعمى ۳۲۰ ابن الخمّار = يوسف بن عمر ١٩٤٣ ابی خنیس = محمد بی خنیس ابن ربيعة = عبيد الله بن اسلم بن ربيعة ابن الزبير = عبد الله بن الزبير ابن زياد = عبيد الله بن زياد ابن ساسان = اردشیر بن بابک ابن الشرية ١٠ ابن صبيح = اسعيل بن صبيح ابن صفيّة = الزبير ابين عامر = عبد الله بن عامر بن كريز ابن عبّاس = عبد الله بن عبّاس

INDEX HISTORIQUE.

1

ابجر بن جابر العجلي ٢٢٨ ابراهيم النبيّ بن آزر بن تارخ المخ ١٦, ١١-٩ ابراهيم بن الاشتر ابو النعمان ۳۱۸ ۳۱۰, ۳۱۰ ۳۰۰ ۳۹۱ ۲۹۹ ابراهيم بن عبد الله بن لخسن بن لخسن المام ابراهیم بی عقیل ۳۷۴ ۱۰۰۱ ابراهيم بين الامام محمد بين على بين عبد الله بين عباس me, mem, meo, mov-mog ابراهيم بن محمد بين يحيى بين محمد بين على بين عبد الله بي العبّاس ١٨١ ابراهیم ابن هبیرة ۱۷۳ ابراهيم بي المليد ٢٥٠ ابرسام ۴۰-۴۰ ابرهة الاشرم ابو يكسوم ١٤ ابرهة بن الرايش ١۴, note e ابرهد بن الصباح ۲۱۳، ۱۲۳۳ ابرهة بن الملطاط ١٩ ابرهم نو المنار ۱۴ ابروين = كسرى ابروين ابريان الوزير ١٩

فَــهَــارِسُ

كِتَابِ ٱلْأَخْمَارِ ٱلطِّوَالِ لِأَبِي حَنِيفَةَ أَحْمَدَ بْنِ دَاوْدَ ٱلدِّينَوَرِيِّ

جمعها واعتنى بترتيبها وطبعها وتعليق مقدمتها

اغناطيوس كراتشقوفسكى المعلّم بالمدرسة الكلّية الامبراطوريّة في بطرسبرج

طبع بمطبعة بريل في مدينة ليدن المحروسة سنة ١٩١٢ المسجيّة

كِتَابِ ٱلأَخْبَارِ ٱلطَّوَالِ لِأَبِى حَنِيفَةَ أَحْمَدَ بْنِ دَاوْدَ ٱلدِّينَوْرِيِّ

جمعها واعتنى بترتيبها وطبعها وتعليق مقدمتها

اغناطيوس كراتشقوفسكى المعلّم بالمدرسة الكليّة الامبراطوريّة في بطرسبرج

طبع بمطبعة بريل في مدينة ليدن المحروسة سنة ١٩١٢ المسجيّة m \$ 164

D 17 A55 1912 Index Ahmad ibn Dā'ūd, Abū Hanīfah, al-Dīnawarī Kitāb al-Ahbār aţ-ţiwāl

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

